

แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาที่สอดคล้องกับการต่อต้าน
การทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

นางสาวณอมจิต วนวัฒนากุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR LEGISLATING PENAL MEASURES AGAINST TORTURE
DAMAGING BY STATE OFFICIALS

Miss Thanomchit Wanawattanakul

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาที่
สอดคล้องกับการต่อต้านการทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐใน
กระบวนการยุติธรรม

โดย

นางสาวณอมจิต วนวิฒนากุล

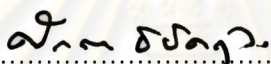
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ

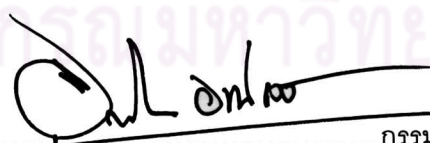
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ ธานีติกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญญเษิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. อุทัย อาทิวา)

ถนอมจิต วนวัฒนากุล : แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาที่สอดคล้องกับการต่อต้านการทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม. (GUIDELINES FOR LEGISLATING PENAL MEASURES AGAINST TORTURE DAMAGING BY STATE OFFICIALS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
หลัก : รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 157 หน้า.

ตามที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ.1984 (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 1984) เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 นั้น งานวิจัยฉบับนี้พบว่า นับแต่มีการลงนามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ปรากฏว่ายังไม่มีมีการปรับปรุงหรือบัญญัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานของอนุสัญญาดังกล่าวแต่อย่างใด และในระยะเวลาที่ผ่านมา มีข่าวที่เชื่อถือได้อ้างถึงการซ้อมทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้นในประเทศไทย รูปแบบการทรมานส่วนใหญ่มักจะเป็นการกระทำอันรุนแรงแต่แยบยล ซึ่งอาจอนุมานเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐยอมรับและเชื่อว่าการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมต่อผู้ที่ถูกจับกุมนั้น เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ เจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำทรมานมักไม่เกรงกลัวต่อผลของการกระทำเนื่องจากกระบวนการสืบสวนสอบสวนที่ต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับการกระทำทรมานยังไม่ชัดเจน

ปัจจุบันประเทศไทยมีเพียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย กฎหมายอาญา และบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติพิเศษบางฉบับที่บัญญัติหลักกฎหมายซึ่งอาจนำมาใช้บังคับแก่กรณีการกระทำทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ยังคงขาดมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำทรมานอาจรอดพ้นจากความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย คือ การปรับปรุงกฎหมายโดยสร้างความชัดเจน และกำหนดระดับความรุนแรงของฐานความผิดแก่กรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำทรมาน และบัญญัติกฎหมายกำหนดกระบวนการตรวจสอบการทรมานที่รัดกุม เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2552.....

ลายมือชื่อนิสิต.....นิพนธ์จิต วนวัฒนากุล.....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5085976034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : TORTURE / ILL TREATMENT / AGAINST TORTURE / STATE OFFICIAL /

CONVENTION AGAINST TORTURE

THANOMCHIT WANAWATTANAKUL : GUIDELINES FOR LEGISLATING PENAL MEASURES AGAINST TORTURE DAMAGING BY STATE OFFICIALS. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. APIRAT PETCHSIRI, J.S.D., 157 pp.

On November 01, 2007, Thailand joined the United Nations Convention against torture and other cruel, inhuman, and degrading treatment or punishment. This research found that even though Thailand is a signatory to the Convention to prevent ill treatment and cruelty practice, Thailand has yet to adopt or issue legislature in line with the standard provisions of the Convention for punishment impose on officers involved in cruelty and inhuman acts against humanity. In recent time, there is reliable news suggesting beating and torturing being practiced by the government officers. The methods of ill treatment and torture adopted by the government officers caused severe human right violation and the practices persist even though the government officers agreed that such methods are cruel and inhuman to the persons under arrest. The government officers are less concern about the use of these cruel methods as such methods formed part of the investigation procedures provided under the Criminal Law, although the interpretation of these methods in the Criminal Law is still not clear.

Section 3: Rights and Liberty of Thai People of the current Constitution of Thailand which was promulgated on B.E. 2550 together with other Criminal Law and several similar provisions in the legislation to an extent will enable the authority to reduce cruelty and inhuman acts of the government officers.

Education research suggested that the relevant laws need to be rectified by providing clarity what constitute violation of human right and also need to determine the level force used in interrogation that is acceptable.

Field of study :LAWS.....

Academic year2009.....

Student's signature Thanomchit. N.

Advisor's signature [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาเป็นอย่างสูงจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และสละเวลาอันมีค่าตรวจแก้วิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์วระพงษ์ บุญโญภาส ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านดร.อุทัย อาทิวะช ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยท่านอาจารย์ทุกท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจแก้วิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความเมตากรุณาของท่านอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุโรปศึกษา เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เพื่อน ๆ นม. สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รหัส 50 ศศม. รุ่น 8 และ East Water และบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด สำหรับไมตรีจิตและความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และพี่สาวผู้เป็นที่รักยิ่ง ซึ่งเป็นกำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา

ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ตลอดจนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องและผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1 สภาพปัญหาของการทรมานในระดับสากล.....	2
1.2 สภาพปัญหาของการทรมานในระดับภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย.....	3
2. สมมติฐานของการศึกษา.....	4
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	5
5. วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมาน.....	7
1. แนวความคิด.....	7
1.1 แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน.....	7
1.2 แนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคล.....	12
1.3 แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	12
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ.....	14
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา.....	15
3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม.....	15
3.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม.....	15
4. ความหมายและความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”... 4.1 ความหมายของคำว่า “ทรมาน”.....	16 19

4.2 ความหมายของคำว่า “การปฏิบัติหรือการ ลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”....	21
4.3 ความแตกต่างระหว่าง “ทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการ ลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”....	26
4.4 แนวทางต่อต้านการทรมานตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการ ทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือ ย่ำยีศักดิ์ศรี.....	35
บทที่ 3 หลักกฎหมาย และพันธกรณีในทางระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้าน การทรมาน.....	37
1. อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี.....	37
2. อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการ ปฏิบัติที่โหดร้าย หรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์.....	38
3. หลักการที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมานในต่างประเทศ.....	43
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	43
3.2 ประเทศฟิลิปปินส์.....	45
3.3 ประเทศฝรั่งเศส.....	50
บทที่ 4 วิเคราะห์หลักกฎหมายไทย เพื่อกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมาน.....	61
1. กระบวนการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้าน การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี.....	62
2. มาตรการต่อต้านการทรมานภายใต้หลักเกณฑ์อนุสัญญาต่อต้านการ ทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี.....	66
3. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ.....	69
4. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมายอาญา.....	74
5. บทวิเคราะห์มาตรการต่อต้านการทรมานกับหลักกฎหมายไทย.....	85

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	95
บทสรุป.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	96
1. มาตรการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดร้ายแรงของประเทศ.....	97
2. มาตรการคุ้มครองบุคคลจากการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี.....	104
3. มาตรการตรวจสอบการทรมาน.....	105
4. มาตรการคุ้มครองบุคคลที่ถูกรีดรอนเสรีภาพ.....	107
5. มาตรการทั่วไปที่กำหนดห้ามมิให้มีการทรมานภายใต้กฎหมายสูงสุดแห่งรัฐ.....	108
รายการอ้างอิง.....	112
ภาคผนวก.....	114
ภาคผนวก ก คำแปลอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการ ลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี.....	115
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบหลักปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการ ทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้ มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีตามแนวทางการพิจารณา ของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน.....	136
ภาคผนวก ค ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิ มนุษยชน พ.ศ.2545.....	148
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	157

บทที่ 1

บทนำ

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมา

ประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีเหตุการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทรมานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น รายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำของหน่วยลาดตระเวนซึ่งดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยการลักพาตัวและทรมานบุคคลซึ่งเป็นผู้ต้องหาในการกระทำผิด ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาและเป็นอาชญากรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และความผิดฐานปล้นทรัพย์

ในปัจจุบันมีการกล่าวอ้างถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแพร่หลาย โดยอ้างถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการควบคุมขอบเขตการใช้อำนาจรัฐจากกระทำการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ อีกทั้งยังมีการป้องกันและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกคุกคามจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะจับกุมและลงโทษบุคคลใดเพราะการกระทำใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติโดยชัดแจ้งว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและมีกำหนดโทษไว้ จะลงโทษก่อนที่จะมีการพิสูจน์ความผิดโดยการพิจารณาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงไม่ได้ จึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

สำหรับประเด็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้พ้นจากการทรมาน ถือเป็นการยอมรับและให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน กล่าวคือ รัฐต้องกำหนดให้มีมาตรการเพื่อเป็นการเฝ้าระวังมิให้มีการทรมานในทุกรูปแบบ ทั้งนี้ เป็นไปตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ทำให้รัฐบาลมีพันธกรณีในการจัดทำรายงาน

ความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามอนุสัญญา ต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ซึ่ง คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบในการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญา

ความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีครอบคลุมการกระทำ 2 ประการ คือ

- 1) การทรมาน (Torture)
- 2) การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment)

ข้อห้ามทั้ง 2 ประการ ถือเป็นพันธะที่เด็ดขาด ลดหย่อนไม่ได้และไม่มีเงื่อนไขใด ของรัฐภาคี ดังนั้น การพิสูจน์ถึงการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ก็เพียงแต่นำสืบข้อเท็จจริงให้เห็นว่า รัฐ คู่กรณีมิได้ปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีภายใต้การกระทำอย่างหนึ่งใน 2 ประการที่กล่าวมา โดยรัฐไม่สามารถยกข้อแก้ตัวใด ๆ ได้ ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Right : ECHR) ได้ยืนยันหลักการนี้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันพบว่าสภาพปัญหาของการทรมานยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยอาจแบ่งการพิจารณาได้ 2 ระดับคือ

- 1.1 สภาพปัญหาของการทรมานในระดับสากล
- 1.2 สภาพปัญหาของการทรมานภายในระดับภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย

1.1 สภาพปัญหาของการทรมานในระดับสากล

ปัญหาการทรมาน เป็นปัญหาในระดับสากล ซึ่งมีผู้ตกเป็นผู้เสียหาย การทรมานเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลการทรมานของ Amnesty International¹ พบว่ามี การทรมานมากกว่า 150 ประเทศในจำนวนนี้มีประเทศสหรัฐอเมริกา รวมอยู่ด้วย และมากกว่า 70 ประเทศที่มีการทรมานแผ่ขยายเป็นวงกว้าง ประชาชนกว่า 80 ประเทศที่ตายจากการทรมาน

¹ กลุ่มองค์กรที่รณรงค์ เรื่องสิทธิมนุษยชนโดยใช้วิธีการทำประชาพิจารณ์ ทำวิจัยสัมภาษณ์และช่วยเหลือผู้ ถูกละเมิดสิทธิ แล้วเผยแพร่ข้อมูลต่อสังคมโลก เพื่อผลักดันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเช่นรัฐบาลบางประเทศ หรือสหประชาชาติ ยกตัวอย่างกิจกรรมเช่น ส่งเสริมสิทธิสตรีสิทธิเยาวชนต่อต้าน การลงโทษโดยการทรมานและการประหารชีวิต โดยเผยแพร่ผ่านหน่วยงาน human rights ก่อตั้งขึ้นจากประเทศอังกฤษ

ผู้เสียหายอาชญากรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงและเด็ก ซึ่งถูกรังแกโดยการข่มขืนและการกระทำทารุณทางเพศ

การห้ามการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นหลักปฏิบัติในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถปรับใช้ได้กับทุกรัฐ ซึ่งเป็นภาคีของสนธิสัญญาที่ต่อต้านการทรมานโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ และไม่สามารถอ้างเหตุผลว่าอยู่ในสงคราม หรือ มีการจลาจลทางการเมือง เพื่อการไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้ ข้อห้ามการทรมานนี้มีความเกี่ยวข้องไปถึงกฎหมายสิทธิมนุษยชนอีกด้วย การทรมานและการกระทำทารุณยังเป็นสิ่งที่จะต้องห้ามในทุกสถานการณ์ ภายใต้หลักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ทุกรัฐจะต้องรับรู้และรับทราบว่าจะอยู่ในเหตุการณ์ของสงครามก็เป็นสิ่งที่จะต้องห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่อาจอ้างเหตุสงครามมาเป็นข้ออ้างที่จะกระทำทรมานได้ ศาลอาญาระหว่างประเทศเห็นว่า กรณีการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นการกระทำที่ร้ายแรงอย่างมากภายใต้หลักเกณฑ์กฎหมายระหว่างประเทศ

การลงโทษของเจ้าหน้าที่รัฐโดยวิธีการทรมานต่อนักโทษ เพื่อให้ได้รับความเจ็บปวดต่อร่างกาย และจิตใจ ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย การกระทำที่โหดร้าย และลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยังคงเป็นสิ่งผิดกฎหมายระหว่างประเทศ

โดยที่การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นความผิดทุกแห่งหน และทุกสถานการณ์ รัฐบาลทั้งหลายควรที่จะกำหนดนโยบายอย่างเคร่งครัดในการต่อต้านการทรมาน และต้องจัดให้มีหลักปฏิบัติที่ควบคุมมิให้เกิดการทรมาน และการกระทำทารุณโหดร้ายขึ้นทั้งในและนอกราชอาณาจักร รวมถึงต้องทำให้ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย และกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ รัฐบาลเหล่านั้นยังคงต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมต่อพลเมืองที่ต้องถูกทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.2 สภาพปัญหาของการทรมานในระดับภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย

จากข้อมูลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย พบว่าคดีอาญาส่วนใหญ่มักจะมีการทรมานซึ่งผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาจะถูกทรมานไม่ว่าจะเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย เช่น คดีโจรขโมยกล้วย หรือคดีฝ่าฝืนกฎจราจร พวกเขาอาจถูกทรมานเพื่อให้รับสารภาพในข้อหาที่เพิ่มขึ้นจากคดีที่เขามีอยู่ ซึ่งเป็นข้อหาที่มีขึ้นหลังจากที่พวกเขาถูกคุมขังเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ผู้เสียหายของการทรมานในเอเชียส่วนใหญ่ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้าย หากแต่เป็นเพียงคนจนและเป็นผู้ที่ถูกแยกออกจากสังคมได้ง่ายซึ่งอาจมีบันทึกทางอาชญากรรมหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำการผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นวันต่อวัน เช่น ขโมยรถ ค้ายาเสพติด

วัตถุประสงค์ของการทรมานในเอเชียส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการให้ได้มาซึ่งข้อมูล แต่เป็นไปเพื่อให้มีการรับสารภาพ เพื่อขู่บังคับให้ใครคนใดคนหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

สาเหตุการทรมานในเอเชียเกิดขึ้นเนื่องจาก

1. ระบบการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะตำรวจมีการคอร์รัปชัน และมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และ
2. ไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งหมายรวมถึงไม่มีระบบการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการทรมาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงไม่ต้องการรับผิดชอบสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของผู้ใต้บังคับบัญชา และ
3. ไม่มีความพยายามอย่างจริงจังในการหาระบบการสอบสวนที่มีผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านซึ่งมีความชำนาญมากพอมาปฏิบัติหน้าที่แทนที่ระบบการสอบสวนที่ล้าสมัย

ปัญหาการทรมานในประเทศไทย ถือว่ามีมากที่สุดที่สุดในเอเชีย และเป็นสิ่งที่หยั่งรากลึกโดยแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งหากพิจารณาถึงที่มาของปัญหาแล้ว พบว่าปัญหาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะตำรวจและระบบการป้องกันความมั่นคงของประเทศ

2. สมมติฐานของการศึกษา

แม้ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จะมีบทบัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชน รวมถึงมีบทบัญญัติของกฎหมายอาญาที่บัญญัติตามหลักการของรัฐธรรมนูญ อันเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี แต่ปรากฏว่ามาตรการทางกฎหมายอาญาที่มีอยู่ยังไม่อาจคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พ้นจากการทรมานได้อย่างสิ้นเชิง ประกอบกับความไม่ชัดเจนในกระบวนการบัญญัติกฎหมายภายในของฝ่ายนิติบัญญัติให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนั้น การกำหนดมาตรการที่ชัดเจนในกระบวนการบัญญัติกฎหมายภายใน โดยเฉพาะการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะทำให้ลดปัญหาการทรมานทุกรูปแบบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมได้

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อทราบถึงมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 โดยศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการตรวจสอบของคณะกรรมการต่อต้านการทรมานของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็นแนวทางกำหนดมาตรการทางอาญาของประเทศไทย

3.2 เพื่อลดปัญหาการทรมาน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม และเป็นการยืนยันรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทย

3.3 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ศึกษาแนวความคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานความคิดในการกำหนดมาตรการทางอาญาที่เหมาะสม

4.2 ศึกษาบทบัญญัติ และพันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4.3 ศึกษาความหมาย รูปแบบของการทรมาน รวมถึงความแตกต่างระหว่างการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4.4 ศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิประชาชน ตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4.4.1 บทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศฝรั่งเศส

4.4.2 บทบัญญัติของกฎหมายไทย คำพิพากษาศาลฎีกา

4.5 ศึกษามาตรการทางอาญาที่เป็นการต่อต้านการทรมานของไทย โดยเปรียบเทียบกับมาตรการของต่างประเทศ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากกฎหมาย บทความ ผลงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยต่าง ๆ รายงานการสัมมนา วารสาร คำพิพากษาศาลฎีกา ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

5.2 รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ มาวิเคราะห์ แล้วเรียบเรียงโดยพรรณนา (Description and Analytical Method)

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายภายใน ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

6.2 สามารถกำหนดมาตรการทางอาญาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงลดปัญหาการทรมาน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม และเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมาน

หลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นหลักการที่ให้ความคุ้มครองบุคคลให้รอดพ้นจากการกระทำทรมานและการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งกำหนดให้ประเทศภาคีมีพันธกรณีในการระงับยับยั้งและป้องกันมิให้มีการกระทำทรมาน หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ภายในเขตอำนาจของรัฐภาคี เหล่านี้มีที่มาจากแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏตามแนวความคิดและทฤษฎี ดังนี้

1. แนวความคิด

1.1 แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิของความเป็นมนุษย์ในอดีตยังไม่เป็นที่แพร่หลาย จนภายหลังที่ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติแล้ว คำว่า สิทธิมนุษยชน จึงได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ในกฎบัตรสหประชาชาติได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้หลายแห่ง เช่น ในอารัมภบทได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของสหประชาชาติไว้ว่า “เพื่อเป็นการยืนยันและให้การรับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษยชาติ”

ในกฎบัตรสหประชาชาติได้แต่เพียงกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น ในอารัมภบทซึ่งกล่าวแล้ว ในมาตรา 1 มาตรา 13 มาตรา 55 มาตรา 56 มาตรา 62 มาตรา 63 และมาตรา 76 เท่านั้น แต่มิได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) (ปฏิญญาสากล) ซึ่งถือเป็นแม่บทของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน ได้แต่เพียงจำแนกสิทธิมนุษยชนออกเป็นประเภทต่างๆไว้เท่านั้น มิได้มีคำอธิบายหรือบทนิยามของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด เช่นเดียวกันสิทธิมนุษยชนตามที่ปฏิญญาสากลฯ ได้แจกแจงไว้ มีดังนี้

-สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง (Political and Civil Rights) เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม และปรากฏอยู่ในบทบัญญัติข้อ 1-21 สิทธิดังกล่าวประกอบไปด้วยสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหว สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิในการที่จะได้รับการ

พิจารณาคืออย่างเป็นธรรมชาติ สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา สิทธิในการแสดงออกอย่างเสรี สิทธิในการลี้ภัยและสิทธิของผู้ถูกระงับการทรมานกรรมต่างๆ

-สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic Social and Cultural Rights) เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ปราบปรามอยู่ในบทบัญญัติข้อ 22 เป็นต้นไป ได้แก่ สิทธิในการศึกษา สิทธิในการก่อตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่ดีและอย่างพอเพียงตลอดจนสิทธิในการหยุดพักผ่อนจากการทำงาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า สิทธิมนุษยชนหมายถึงทั้งสิทธิตามกฎหมายและสิทธิที่มีใช้สิทธิตามกฎหมาย ประชาชนกฎหมายท่านหนึ่งได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ เป็นสิทธิที่มีการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมายเป็นพิเศษกับความสำคัญของสิทธิดังกล่าว”

จากคำจำกัดความข้างต้น สิทธิมนุษยชนจึงหมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าว ย่อมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และความมั่นคงปลอดภัย สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิในการเคลื่อนไหว และในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ สิทธิมนุษยชนยังหมายถึง สิทธิที่พึงมีเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ คุณภาพชีวิต เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา สิทธิในการเลือกที่จะประกอบอาชีพ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นตลอดจนสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชนประกอบไปด้วยสิทธิต่างๆ ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย¹

การศึกษาแนวความคิดของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้เป็น 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะแรกเป็นเวลาแห่งการตอกย้ำความสำคัญของสิทธิพลเมืองแห่งรัฐที่จะปลอดภัย ไม่ถูกรังแก หรือเอาเปรียบโดยอำนาจรัฐ ระยะที่สองเกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นสิทธิมนุษยชนในเชิงเศรษฐกิจสังคมซึ่งควรได้รับการประกันจากรัฐ ระยะที่สามเป็นยุคปัจจุบัน

¹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

ซึ่งเป็นยุคของสิทธิแห่งการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทำลายพลัง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม²

หลักกฎหมายที่อยู่ภายใต้แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้แก่

หลักกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติ

หลักกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติเริ่มมาจากนักคิดในสมัยกรีก ได้ค้นหาความจริงเกี่ยวกับแก่นสารของชีวิตอันเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ และเห็นว่าธรรมชาติคือความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในโลก อันเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ธรรมชาติเป็นเหตุผลแห่งความชอบธรรม³ อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีพื้นฐานในการมองและรับรู้โลกและธรรมชาติของตะวันตกนั้น ผูกพันอย่างใกล้ชิดกับสภาวะการณ์ดำรงอยู่ของมนุษย์

นักคิดกลุ่ม Stoics เห็นว่าธรรมชาตินั้นเป็นเหตุผลของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์เอง ซึ่งแนวคิดของนักคิดกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก Aristotle ที่อธิบายว่า โลกคือ จักรวาลซึ่งประกอบด้วยสภาวะธรรมชาติทั้งหมด มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ถูกสร้างจากพระเจ้าทำให้มนุษย์เรียนรู้ในชีวิตของตนเองได้และมนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ความเชื่อมั่นในเรื่องความมีเหตุผลว่าเป็นสิ่งที่กำหนดและควบคุมจักรวาลและมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติในจักรวาลมนุษย์จึงถูกควบคุมด้วยเหตุผล กฎหมายธรรมชาติจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดว่าทุกสิ่งในโลกมีความเสมอภาคกันและมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐแยกความดีความชั่วได้ ดังนั้น จึงก่อให้เกิดหลักการขึ้นมาว่าเหตุผลเป็นสิ่งที่ควบคุมมนุษย์ มนุษย์ทุกคนล้วนมีเหตุผลและไม่มี ความแตกต่างกัน

Cicero นักคิดสมัยโรมัน กล่าวว่ากฎหมายธรรมชาติ คือ เหตุผลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับธรรมชาติ มีลักษณะที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ เป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม และเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายอื่น

St Augustine เป็นนักคิดในยุคกลางซึ่งเป็นยุคที่ศาสนามีความรุ่งเรืองมีความเห็นว่า กฎหมายที่ขัดต่อความยุติธรรมเป็นโมฆะ St Thomas Aquinas เห็นว่าหลักธรรมและโอองการของพระเจ้าเป็นเจ้าของซึ่งเป็นผู้สร้างโลกและมนุษย์และมนุษย์คือที่มาของกฎหมายธรรมชาติ

² เสน่ห์ จามริก. สิทธิมนุษยชน: เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 10.

³ ฉันทนา ไกรสถิตย์, การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 10.

ดังนั้นกฎหมายอื่นจึงขัดแย้งไม่ได้และเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้หลักธรรมอมตะ (Eternal Law) ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่มนุษย์จะเข้าใจได้ด้วยเหตุผลของมนุษย์ประกอบกับความศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

Hugo Grotius เขายอมรับกฎหมายธรรมชาติได้แสดงความเห็นว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายเหตุผล เหตุผลของมนุษย์ก็เกิดมาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของแต่เหตุผลเบื้องหลังกฎหมายธรรมชาตินี้ใช้บทบัญญัติของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

Jean Jacques Rousseau เป็นนักคิดในยุคหลังเริ่มมีแนวคิดเรื่องการตั้งกฎเกณฑ์ให้กับรัฐ Rousseau ได้สร้างทฤษฎีสัญญาประชาคม ที่อาศัยพื้นฐานจากกฎหมายธรรมชาติคือ สัญญาประชาคมเป็นข้อตกลงของสมาชิกของสังคมในสภาวะธรรมชาติเดิมที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันอันเป็นการแสดงว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันและตามความเห็นของ John Locke ที่เคารพสิทธิของปัจเจกชน โดยกล่าวว่าในเรื่องของสัญญาประชาคมนั้นเขาไม่ได้โอนสิทธิทั้งหมดให้กับรัฐแต่เขามีสิทธิที่มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล (อมตะ) ที่ไม่สามารถโอนและจะถูกละเมิดมิได้

จากแนวความคิดของนักคิดแต่ละท่านในแต่ละสมัยที่กล่าวมา ได้อธิบายปรากฏการณ์ของกฎหมายธรรมชาติว่า เกิดขึ้นมาบนพื้นฐานของการที่มนุษย์ต้องการค้นหาสารและพื้นฐานของมนุษย์ตลอดจนสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก โดยอาศัยธรรมชาติเป็นเหตุผลในการอธิบายเนื้อหาของกฎหมายธรรมชาตินั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมของแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทางปรัชญา อิทธิพลจากศาสนา หรือการเมืองการปกครองจนอาจกล่าวได้ว่า สารสำคัญของกฎหมายธรรมชาตินั้นคือ เหตุผลของมนุษย์ที่ได้ใช้อธิบายความเห็นของสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกเป็นกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะทั่วไปและใช้บังคับได้ตลอดเวลา และในทุกสถานที่อันเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนล้วนมีสัญชาตญาณ ตลอดจนสามารถใช้เหตุผลของตนได้ นอกจากนี้กฎหมายธรรมชาติหรือหลักการแห่งเหตุผลนั้นยังมีความสัมพันธ์ถึงสังคมที่มีระบอบการปกครอง รัฐได้คุ้มครองประชาชนโดยได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรอันถือเป็นการนำหลักกฎหมายธรรมชาติในฐานะกฎหมายสูงสุดมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับสิทธิธรรมชาติ มีนักคิดที่สำคัญคือ

นักคิดกลุ่ม Stoics เห็นว่า สิทธิธรรมชาติเป็นสิทธิที่ตกอยู่กับบุคคลทุกคนและตลอดไป มิใช่สิทธิสำหรับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธินี้ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์

John Locks ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกชนเป็นผู้ที่มีสิทธิธรรมชาติฐานะที่เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์ สิทธิธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิทธิที่ไม่อาจจำหน่ายจ่ายโอน หรือถูกยกเลิกเพิกถอนได้

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ความเห็นของ Locks เห็นว่าสิทธิธรรมชาติจะใช้ได้ภายในขอบเขตของกฎหมายธรรมชาติ โดยกฎหมายธรรมชาติเป็นสิ่งได้รับมาจากพระเจ้า และกำหนดพันธะเกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งเป็นหลักการที่เห็นได้ชัดแจ้งสำหรับเหตุผลของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นอิสระ

สรุปได้ว่าสิทธิธรรมชาติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายธรรมชาติ โดยสิทธิธรรมชาติจะเป็นสิ่งที่คู่กับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสิทธิตามกฎหมายและจารีตประเพณี สิทธิธรรมชาตินั้นเป็นเรื่องในทางปรัชญาและมีความสัมพันธ์กับศาสนา อันเป็นสิทธิที่ได้รับมาจากแนวความคิดเรื่องธรรมชาติที่เป็นผู้สร้างทุกสิ่งในจักรวาล สิทธิธรรมชาติเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพแห่งธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนซึ่งมีอยู่โดยธรรมชาติ⁴

สิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ความหมายตามพจนานุกรม สิทธิหมายถึง “ความสำเร็จ(กฎ)อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย”⁵

คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิ” หมายถึง ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และที่เป็นนามธรรม ถ้ากฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญคุ้มครอง และรับรองสิทธิได้ ก็จะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธินั้น ๆ รวมถึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่ประชาชนที่จะต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกันด้วย⁶

คำจำกัดความของคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพใดก็จะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องไม่ละเมิดเสรีภาพนั้น ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการที่เป็นประโยชน์ชนิดหนึ่ง ดังนั้น เสรีภาพจึงเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง เมื่อกล่าวถึง “สิทธิ” โดยไม่เจาะจง จึงหมายความรวมถึง “เสรีภาพ” ด้วย⁷

ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ที่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องปฏิบัติตามที่จะคุ้มครองมิให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับชีวิต

⁴ อ้างแล้ว หน้า 10-12

⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2538), หน้า 838.

⁶ สถาบันพระปกเกล้า, **สิทธิและเสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. สภานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 (กรุงเทพมหานคร : องค์การคำครุสภา, 2544), หน้า 7

⁷ อ้างแล้ว

ร่างกาย และเสรีภาพในคดีอาญา สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ทางสังคม สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

1.2 แนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

แนวความคิดเรื่องสิทธิมีความเชื่อมโยงกับเสรีภาพ เพราะมักจะใช้คู่กัน อยู่บ่อยครั้ง คือ สิทธิและเสรีภาพ อย่างไรก็ตาม สิทธิมีความแตกต่างจากเสรีภาพ คือ สิทธิเป็นเพียงสิทธิในบางสิ่ง ในขณะที่เสรีภาพเป็นภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น⁸ เป็นภาวะที่ปราศจากการหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง⁹

แนวความคิดในเรื่องสิทธิมีความสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ จารีตประเพณีของสังคมเช่น มารยาทในสังคม แนวความคิดในเรื่องสิทธิที่ปรากฏอยู่เสมออันนั้นมักจะเป็นเรื่องที่บุคคลมีสิทธิและใช้สิทธิของตน ซึ่งการใช้สิทธินั้นต้องไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นอันเป็นการกำหนดขอบเขตของการใช้สิทธิ และถือเป็นการกำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องกระทำด้วยซึ่งถือเป็นหน้าที่นั้น กฎหมายอาจมิได้บัญญัติบังคับไว้ แต่เป็นเรื่องการมีศีลธรรม มีมารยาทในสังคม นอกจากนี้แนวความคิดในเรื่องสิทธินั้นมักจะใช้ควบคู่กับคำว่าเสรีภาพ ซึ่งแม้ว่าแนวคิดของทั้งสองเรื่องจะเหมือนกันอยู่บ้างแต่ก็มีส่วนที่แตกต่างกัน ในแง่ของการที่บุคคลสามารถใช้สิทธิได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย อย่างไรก็ตาม มีส่วนที่แตกต่างกันอยู่คือ สิทธินั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าเสรีภาพ¹⁰

1.3 แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น มีประวัติมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันแล้ว โดยเริ่มจากการเปิดกว้างทางความคิดยอมรับชาติพันธุ์อื่น ๆ และการยอมรับในความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ ตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุและผล

⁸ Littre อ้างโดย Jean Rivero in Les libertes publiques Tome 1 : Les droits de l'homme, 6 editon Paris PUF, 1991, p.20 อ้างถึงใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2538), หน้า 22.

⁹ D.D.Raphael. Problem of Political Philosophy. London, The Macmillan Press Ltd., 1976 p.115 อ้างถึงใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2538), หน้า 22.

¹⁰ ฉันทนา ไกรสถิต. **การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้การระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 10.

ทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองขึ้นมาจนมีจิตสำนึกของตนเองและกำหนดความเป็นไปของตัวเองได้ ท่ามกลางบริบทแห่งเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถเหล่านี้เองที่ก่อปรกกันขึ้นเป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹¹

คำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึงความมีค่าของมนุษย์แต่ละคน ทั้งในแง่ของความมีค่าในตัวของผู้นั้นเองและในสถานะภาพของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนด้วย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจจะพรากเสียได้ การที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายมาเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจจะพรากเสียได้นี้ ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายมาเป็นความหมายจำเพาะและเป็นตัวกำหนดความหมายของความเป็นมนุษย์ไปโดยปริยาย¹² ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเพศ วัย สีผิว สัญชาติ หรือศาสนา นอกจากนี้แล้ว เมื่อพูดถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วจะต้องไม่คำนึงถึงความสามารถทางสติปัญญาในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของผู้นั้นด้วย เรียกได้ว่าเพียงความเป็นมนุษย์เท่านั้นที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความมีศักดิ์ศรีดังกล่าว จึงถือได้ว่าได้กลายมาเป็นแก่นสาระสำคัญตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์¹³ ไปแล้วอย่างปฏิเสธไม่ได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจถูกพรากหรือทำให้สูญหายไปด้วยวิธีการใด ๆ ได้

ส่วนแนวความคิดของนักคิดแถบตะวันออกรวมถึงประเทศไทย มีแนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกัน โดยแนวความคิดที่สำคัญของตะวันออกก่อตัวอยู่ที่ประเทศอินเดียและประเทศจีน

แนวความคิดแถบตะวันออกในประเทศอินเดีย มีคำสอนทางปรัชญาที่พิจารณาได้ว่าเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือ การให้ความสำคัญถึงความมีเหตุผลของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์และถือเป็นคุณค่าของมนุษย์ การมีจริยธรรม การหาแนวทางเพื่อให้พ้นทุกข์หรือกรรมด้วยการประพฤติดี เช่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การประพฤติตนอย่างเรียบง่าย

สังคมมนุษย์เป็นไปตามกฎของเหตุผล และเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีวิวัฒนาการและปรับตัวให้เกิดความเหมาะสม โดยธรรมชาติมนุษย์มีความเท่าเทียมกันไม่มีชั้นวรรณะ มนุษย์มีความรู้สึกที่เป็นศรัทธา เป็นศรัทธาที่ขึ้นอยู่กับเหตุผลและปัญญา การแสดงออก

¹¹ บุญศรี มีวงศ์โฆษะ. หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2549). หน้า 5.

¹² K.Kübler, Über Wesen und Begriff der Grundrechte, Diss. Tübingen 1965.

¹³ E. Benda, Handbuch des Verfassungsrechts, 1983.

ต่อผู้อื่นต้องคำนึงถึงกาลเทศะที่เหมาะสมเป็นการเน้นถึงความจริง ความถูกต้องและประโยชน์โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ด้วยความประพฤติตนด้วยการเอาใจใส่ต่อผู้อื่นด้วย การประพฤติดีเป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง¹⁴

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

ตามทฤษฎีอำนาจทางสังคม ได้บอกลักษณะโดยทั่วไปของอำนาจไว้ 4 ประการ

2.1 อำนาจเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม มีการยอมรับ เชื่อฟัง แล้วปฏิบัติตามหรือดื้อไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้อง

2.2 อำนาจเป็นสิ่งมีพลัง มีศักยภาพในตัวของมันเอง ที่บุคคลสามารถครอบครองหรือเป็นเจ้าของได้

2.3 อำนาจสามารถทำให้คนที่ครอบครอง บังคับให้คนอื่น กลุ่มบุคคลอื่นเชื่อฟัง ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามได้

2.4 อำนาจอาจเกิดขึ้นได้กับทุกบุคคลที่อยู่ในสังคมร่วมกัน แต่เกิดขึ้นในระดับที่แตกต่างกัน ตามเงื่อนไขของสังคม ทรัพยากรอำนาจและสิ่งที่มาช่วยเสริม

อาจกล่าวได้ว่า แท้ที่จริงอำนาจก็คือความจริงที่มีอยู่ในทุกคนตามกฎธรรมชาติ นั่นเอง¹⁵ และการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐแม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจให้ยังคงเป็นไปตามฐานของฝ่ายดีมากกว่าฝ่ายชั่ว การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ก็จะเป็นไปอย่างสร้างสรรค์มีคุณภาพ แต่ถ้าฝ่ายชั่วมากกว่าฝ่ายดีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐก็จะเป็นไปแบบโหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรม

ด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ย่อมต้องทำความเข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องรู้จักใช้อำนาจ เพื่อมิให้ตกอยู่ในอำนาจกิเลส ตัณหา อุปทาน

¹⁴ ฉันทนา ไกรสถิต. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า18-19.

¹⁵ ประมวล รุจนเสรี. การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่3, กรุงเทพมหานคร หน้า 17.

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา

ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา แบ่งได้ 2 ทฤษฎี¹⁶ ดังนี้

3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เป็นทฤษฎีที่เน้นด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งที่จะควบคุม ระวัง ปรามปรามอาชญากรรมเป็นใหญ่ คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงที่เข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาตามทฤษฎีนี้ จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงัก โดยมีกระบวนการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องยังศาล การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด และการปลดปล่อยจำเลย ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็ว และแน่นอน ฉะนั้นเมื่อได้ตัวผู้กระทำผิดมาแล้วทฤษฎีนี้ก็ให้สันนิษฐานว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง ๆ และจะมีการดำเนินงานต่อไปตามขั้นตอน ไปจนถึงการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลมีอยู่น้อยมาก¹⁷ ทฤษฎีนี้ถือว่า วิธีดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจและอัยการ อันจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ได้รับการปลดปล่อยโดยเร็ว และในขณะเดียวกันก็จะทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น หรือผู้ต้องหารับสารภาพ¹⁸

3.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม

ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นหลัก การดำเนินคดีอาญาจะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรค

¹⁶ ประธาน วัฒนวาณิชย์. ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม. หน้า 151-152 อ้างถึงใน วีระพงษ์ บุญญเษิต. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, กรุงเทพมหานคร, หน้า 9.

¹⁷ อัฒณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยา (เอกสารโรเนียว). คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523, หน้า 62 อ้างใน วีระพงษ์ บุญญเษิต. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, กรุงเทพมหานคร, หน้า 9.

¹⁸ ประธาน วัฒนวาณิชย์. ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม. หน้า 151-152 อ้างถึงใน วีระพงษ์ บุญญเษิต. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, กรุงเทพมหานคร, หน้า 10.

ชัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมในชั้นตำรวจและอัยการ แต่เห็นว่าจะต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการ และเปิดเผยในศาลยุติธรรม ทฤษฎีนี้จึงถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษาชี้ขาดว่าเขามีความผิด นอกจากนี้ ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขาอย่างถี่ถ้วนแล้ว และทฤษฎีนี้ยอมรับว่า มีแต่องค์กรผู้พิพากษาที่เป็นกลาง และไม่ลำเอียงเท่านั้นที่เชื่อถือได้¹⁹

จากทฤษฎีที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม มุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพในการปราบปรามผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาในคดี หรือแม้แต่การกระทำที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม พึงตระหนักและใช้หลักการของทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม มาปรับใช้ควบคู่ไปกับการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมอาชญากรรม จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมใช้อำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

กล่าวโดยสรุป แนวความคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นเรื่องที่มีวิวัฒนาการอันยาวนานตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์ขึ้นมาในโลก และโดยที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงมีตามกฎหมาย และสอดคล้องกับพันธะกรณีในทางระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการเคารพสิทธิมนุษยชน

4. ความหมายและความแตกต่างระหว่าง “ทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”

กฎบัตรของสิทธิของสหภาพยุโรป (The Charter of Fundamental Rights of the EU) มาตรา 4 บัญญัติว่า “บุคคลต้องไม่ถูกกระทำทรมาน หรือปฏิบัติหรือลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้

¹⁹ อ้างแล้ว, หน้า 152-154.

มนุษยธรรม”²⁰ บทบัญญัตินี้ ถือได้ว่าเป็นการกำหนดสิทธิพลเมืองอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังได้มีการบัญญัติหลักการห้ามทรมานไว้ในอนุสัญญา หรือกติการะหว่างประเทศ อีกหลายฉบับ ดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) ประกอบด้วยบทบัญญัติ 54 ข้อ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กโดยตรง โดยเน้นหลักพื้นฐาน 4 ประการ ซึ่งมีหลักการสำคัญของอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้แก่การให้ความสำคัญต่อสิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมของเด็ก

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535

2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Woman - CEDAW) โดยมีวัตถุประสงค์หลักของอนุสัญญาฉบับนี้ คือการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน และมีหลักการในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของสตรี โดยให้ความสำคัญต่อการป้องกันความรุนแรงต่อสตรีในสถานที่ทำงาน

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2528 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ประกอบด้วยวรรคอารัมภบทและบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน โดยในถ้อยแถลงบางส่วนของส่วนที่ 2 กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล บุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยา ไม่ว่าบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การห้ามการลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ และถ้อยแถลงบางส่วนของส่วนที่ 3 กล่าวถึง สาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้าม

²⁰ The Charter of Fundamental Rights of the EU Article 4 Prohibition of torture and inhuman or degrading treatment or punishment no one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment

บุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม ทั้งนี้ที่สำคัญคือตามข้อบทที่ 7 ของอนุสัญญาดังกล่าวระบุว่า “ไม่มีบุคคลใดต้องตกอยู่ภายใต้การกระทำการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ไม่มีบุคคลใดต้องตกอยู่ภายใต้การทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมโดยอิสระของบุคคลดังกล่าว” (No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation)”

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540

4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economics, Social and Culture Rights - ICESCR) ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 31 ข้อ แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ วรรคอารัมภบท มีสาระคล้ายคลึงกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยมีถ้อยแถลงบางส่วนของส่วนที่ 3 กล่าวถึงสาระของสิทธิ ได้แก่ สิทธิที่จะมีมาตรฐานชีวิตที่ดีพอเพียง สิทธิที่จะมีสุขภาพะด้านกายและใจที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2542 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 25 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ถ้อยแถลงในส่วนที่ 1 บางส่วน กล่าวถึงคำจำกัดความ “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” ว่าหมายถึงการจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือการเอื้ออำนาจพิเศษ เพราะเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติกำเนิด หรือเผ่าพันธุ์ และการดำเนินมาตรการเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ เช่น การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อ การประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุคคลภายใต้กฎหมาย ทั้งในด้านสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเยียวเยาะเมื่อถูกละเมิด

ประเทศไทยได้ภาคินุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุก รูปแบบ โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2546 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ได้ให้คำจำกัดความ “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ไว้อย่างชัดเจน²¹ ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวถึงคำจำกัดความย่อมต้องกล่าวอ้างถึงบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี²²

4.1 ความหมายของคำว่า “การทรมาน”

“การทรมาน” ตามความหมายของสหประชาชาติมีสถานะเป็นสิทธิอันไม่สามารถจากพรากได้ (Absolute Right) หมายความว่า การทรมานไม่สามารถกระทำได้ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้สถานการณ์ใดๆ ก็ตาม แม้กระทั่งยามสงคราม การทรมานก็ไม่ได้รับการอนุญาต และการทรมานก็ไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการลงโทษภายใต้กระบวนการยุติธรรม

“การทรมาน” หมายความว่า การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำ ซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่า ได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดใด บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการขู่ข่มขู่ หรือด้วยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความ

²¹ Other international provisions providing a definition of torture are article 1 of the UN Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (adopted by General Assembly resolution 3452 of 9 December 1975), article 2 of the Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture (9 December 1985) and article 7 of the Rome statute of the International Criminal Court (17 July 1998).

²² See Eur. Ct. H.R., *Selmouni v. France*, Judgment of 28 July 1999.

เจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย²³

“การทรมาน” หมายความว่า การกระทำที่ก้าวร้าว และเปลี่ยนไปเป็นความโหดร้าย ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม²⁴

“การทรมาน” หมายความว่า การกระทำโดยเจตนาให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์อย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจ แก่บุคคลที่ถูกคุมขังหรือภายใต้การควบคุมของผู้ถูกกล่าวหา แต่การทรมานไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นโดยปกติ หรือเป็นผลสืบเนื่องจากการลงโทษโดยชอบด้วยกฎหมาย²⁵

คำจำกัดความที่กล่าวข้างต้นเหล่านี้ยืนยันได้ว่า การทรมานเป็นการก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ที่มีความรุนแรงในระดับหนึ่งสิ่งสำคัญ ความทุกข์อาจเป็นทางจิตใจหรือทางกายก็ได้ จากข้อสรุปที่ได้จากคดีต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การกระทำที่จะเข้าข่ายการทรมานได้นั้น ต้องปรากฏว่ามีระดับความรุนแรงในการกระทำทรมานที่สูงมาก เช่น ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการทรมานตัดสินประเด็นการทรมานเป็นครั้งแรกใน ค.ศ.1997 คดี Aydin v Turkey โดยศาลเห็นว่าการข่มขืนกระทำชำเราซ้ำๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐในระหว่างถูกคุมขังถือเป็นการทรมาน

การลงโทษบางลักษณะที่ได้รับการอนุญาตโดยรัฐยังเป็นประเด็นถกเถียงทางด้านสิทธิมนุษยชนว่าเป็นการทรมานหรือไม่ และควรได้รับการยกเลิกหรือไม่ เช่น การประหารชีวิต หรือการโบยด้วยแส้ อย่างไรก็ตาม ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอย่างอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือเลวทราม ค.ศ. 1984 ได้ให้การยกเว้นไว้ในข้อบทนิยามว่า “ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งเป็นการให้อำนาจการตีความขึ้นอยู่กับอธิปไตยของรัฐสมาชิกแต่ละรัฐ

²³ ความหมายตามอนุสัญญาห้ามการทรมานและการประตบัติหรือการลงโทษอย่างอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือเลวทราม ค.ศ. 1984 (The United Nations against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment of punishment 1984) หรือเรียกย่อว่า CAT ข้อ 1.

²⁴ A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights 2nd Edition, Karen Reid, Published in 2004 by Sweet & Maxwell Ltd, “Torture, inhuman and degrading treatment” Page 520.

²⁵ ความหมายตามอนุสัญญากรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (The Rome Statute of the International Criminal Court 1998 หรือ ICC Statute) ข้อ 7(2) (จ).

4.2 ความหมายของคำว่า “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”

กฎหมายระหว่างประเทศ ไม่มีการนิยามคำว่า “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” ไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่า “การทรมาน” อาจจะไม่จำเป็นต้องการให้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบความคิดที่คับแคบ อย่างไรก็ตาม จากการปฏิบัติของหน่วยงานติดตามการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาค อาจอธิบายในเชิงลบได้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่โหดร้ายที่ไม่มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนตามนิยามการทรมานที่อธิบายข้างต้น²⁶ ดังนั้น สภาพการกักขังที่อาจก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสแต่ปราศจากความมุ่งประสงค์ (หรือการเลือกปฏิบัติ) ในลักษณะตามที่ปรากฏในนิยามการทรมาน ก็ถือว่าการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีได้ วิธีการสอบปากคำที่ละเมิดสิทธิ ซึ่งมีความมุ่งประสงค์ที่ต้องห้ามอย่างชัดเจนสำหรับ “การได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพ” แต่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานซึ่งไม่อาจถือได้ว่า “สาหัส” ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีได้ สิ่งที่ต้องเน้นอีกประการหนึ่งคือ ตามกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่จะต้องห้ามในทุกเวลาและในทุกสถานการณ์ อย่างน้อยการกระทำที่จงใจให้เกิดการปฏิบัติอย่างโหดร้าย อย่างเช่น “การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม” ตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ²⁷ ก็ถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ

²⁶ ในกรณีของการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ความหมายนี้ชัดเจนอยู่แล้ว เนื่องจากวลีนี้ครอบคลุมถึงความมุ่งประสงค์ของ “การลงโทษ” อยู่แล้ว หากบัญญัติให้ตรงตามหลักเกณฑ์ในข้อ 1(1) ทั้งหมดแล้ว บทบัญญัตินี้ก็จะเป็นการให้ถ้อยความซ้ำซ้อนและไม่มี ความหมาย

²⁷ โปรดดูรายงานของผู้รายงานพิเศษสหประชาชาติว่าด้วยการทรมานว่าด้วยการเดินทางไปเยี่ยมสหพันธรัฐรัสเซีย UN Doc E/CN.4/1995/34/Add.1, 16 พฤศจิกายน 2537 ย่อหน้า 71 โดยผู้รายงานให้ความเห็นต่อสภาพการควบคุมตัวในเรือนจำบางแห่ง โดยระบุว่า “เป็นสภาพที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งมีลักษณะการทรมานการที่ผู้ต้องสงสัยถูกกักตัวไว้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการสอบสวน โดยขัดกับความสมัครใจของพวกเขา โดยมุ่งประสงค์เพื่อให้ได้คำสารภาพและข้อมูลสนเทศ อาจถือได้ว่าพวกเขากำลังถูกทรมาน” ศ.ท่านเซอร์ Nigel S. Rodley ซึ่งเป็นผู้รายงานพิเศษ อธิบายในภายหลังว่า หากปราศจากหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความมุ่งประสงค์แล้ว เขาไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นการทรมาน และจึงบรรยายสภาพนั้นตามกฎหมายว่าเป็นสภาพที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี คำว่า “มีลักษณะการทรมาน” เป็นการแสดงความเห็นตามความรู้สึกของผู้รายงานพิเศษมากกว่าเป็นความเห็นทางกฎหมาย โปรดดู Nigel S. Rodley, “The Definition(s) of Torture in International Law”, 55 Current Legal Problems 465 (2002)

“การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” Inhuman or degrading treatment (ill-treatment) หมายความว่า การจงใจปฏิบัติให้เกิดความเจ็บปวดทางจิตใจ หรือทางร่างกาย หรือการทรมานทุกข์ทรมาน ซึ่งกระทำด้วยความยินยอมหรือการรู้เห็นของเจ้าหน้าที่รัฐ²⁸ ตัวอย่างการกระทำที่เข้าข่ายการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) ได้แก่

- การบังคับทางกายภาพโดยการควบคุมตัว
- การลงโทษทางกายภาพต่อเด็กกระทำความผิด
- การกักขังและการจำกัดสถานที่ให้อยู่ในที่แคบ
- บุคคลซึ่งถูกคุมขังและมีปัญหาทางจิตใจ ไม่ได้รับการบำบัดรักษาทางการแพทย์
- การส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปยังประเทศของบุคคลนั้น และเป็นดินแดนซึ่งมีความเสี่ยงที่จะมีการกระทำทารุณต่อบุคคลที่ถูกส่งกลับ

การจะพิจารณาว่าการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็น “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงแต่ละกรณีประกอบ ซึ่งจะต้องดูหลักการและกระบวนการลงโทษ ได้แก่ อายุ ระยะเวลา สุขภาพของผู้ถูกกระทำในช่วงเวลาขณะนั้น²⁹

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(ECHR) ซึ่งวินิจฉัยว่าผลรวมของเทคนิคการสอบสวน ซึ่งใช้กับผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้ายในอังกฤษในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ในคดี Ireland v. United Kingdom เป็นการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม มิใช่การทรมาน ได้แก่ การคลุมศีรษะ การใช้เสียงดังรบกวนการไม่ให้หลับ การจำกัดอาหารและน้ำดื่ม และการบังคับให้ยืนในท่าที่เจ็บปวดเป็นเวลานาน (ยืนแนบกำแพง) นอกจากนี้ ศาลยังได้วินิจฉัยถึงการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ถือเป็นข้อยกเว้นไม่เป็นการกระทำการทรมาน ได้แก่ ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรือสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย

²⁸ This definition is based on Giffard, C., The Torture Reporting Handbook: How to Document and Respond to Allegations of Torture within the International System for the Protection of Human Rights, The Human Rights Centre, University of Essex, 2000, www.essex.ac.uk/torturehandbook/english.htm (24 December 2006).

²⁹ A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights 2nd Edition, Karen Reid, Published in 2004 by Sweet & Maxwell Ltd, “Different categories of ill-treatment” Page 519-520

สรุปภาพรวมของนิยาม “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” สามารถแยกสาระสำคัญของกรกระทำ อันถือเป็นการทรมานออกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

(1) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคล เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม

การกระทำทรมาน หรือ การกระทำทารุณโหดร้าย ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ต้องห้ามอย่างสิ้นเชิง สำหรับการจะพิจารณาเกี่ยวกับระดับการกระทำทารุณโหดร้ายจะต้องมีการกระทำทารุณในระดับต่ำที่สุด อีกทั้งต้องมีความสัมพันธ์กับเหตุแห่งการกระทำ ดังเช่นที่กล่าวในคำพิพากษาศาลยุโรปว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนใน คดี Ireland v. United Kingdom ที่ว่า การจะพิจารณาเกี่ยวกับระดับการกระทำทารุณโหดร้ายขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการปฏิบัติ รวมถึงผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ เพศ อายุ และสุขภาพของผู้ถูกกระทำ³⁰

อนึ่ง ระดับของการกระทำทารุณโหดร้าย ยังเป็นหลักการพื้นฐานที่จะสามารถแบ่งแยกระหว่าง การกระทำทรมาน กับ การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)³¹

(2) เป็นการกระทำขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นความผิดตามหลักเกณฑ์สากล ต้องเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ “act of a public official” ซึ่งรวมถึงการกระทำทารุณโดยเจ้าพนักงานตำรวจ หรือพลีตเรือรบจำ ผู้ควบคุม นักโทษ

³⁰ Eur. Ct. H.R., Ireland v. The United Kingdom, Judgement of 18 January 1978, Eur. Ct. H.R., Soering v. The United Kingdom, Judgment of 07 July 1989, Series A, No 161; Application No 14038/88 A. NEJAD, How does the Current Definition of Torture apply to Children?, in ASSOCIATION FOR THE PREVENTION OF TORTURE., p. 80.

³¹ Eur. Ct. H.R., Tyrer v. The United Kingdom, Judgement of 25 April 1978, Eur. Ct. H.R., Ireland v. The United Kingdom, Judgement of 18 January 1978, F. SUDRE, Article 3, in L.E. PETTITI, E. DECAUX et P.H. IMBERT, La Convention europeenne des droits de l'homme. Commentaire article par article, Economica, Paris, 1999, p.155.

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมุ่งให้รัฐปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะนั่นคือหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม บรรดานักกฎหมายยังคงเชื่อมั่นว่าการทรมานและกระทำทารุณโหดร้ายโดยเจ้าหน้าที่รัฐยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่ต้องไม่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนโดยจะต้องจัดให้มีมาตรการในการป้องกันการทารุณและลดปัญหาการทรมานจากเจ้าหน้าที่รัฐให้ได้อย่างสิ้นเชิง

จากบทบัญญัติมาตรา 1 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี กล่าวอ้างถึงการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือที่มีส่วนร่วมในการขู่ข่ม หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางราชการ ดังนั้น จึงเป็นหลักการที่ชัดเจนว่า หากการกระทำในฐานะส่วนตัว ไม่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงไม่อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี³²

อย่างไรก็ตาม ในคดี Velasquez Rodriguez v. Honduras Case ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งทวีปอเมริกา (the Inter-American Court of Human Rights : IACHR) พิจารณาว่า “การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นความผิดในส่วนตัวที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และถึงแม้จะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องหรือมีความเฉพาะเจาะจงกับรัฐนั้น ๆ (เช่น การกระทำโดยส่วนตัวหรือเนื่องจากความรับผิดชอบของบุคคลมีไม่จำกัด) รัฐยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่เหตุผลเนื่องมาจากการกระทำของรัฐ แต่เป็นเพราะเหตุผลที่ว่ารัฐละเลยไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการป้องกันการกระทำที่โหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือไม่ดำเนินการตามพันธกรณีที่กำหนดในอนุสัญญา” ดังนั้น หลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี จึงสรุปได้ว่า รัฐมีพันธกรณีในทางระหว่างประเทศตามอนุสัญญา ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการหรือหลักเกณฑ์เพื่อการดำเนินการตามพันธกรณี หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอันเป็นบทบัญญัติข้อห้ามแห่งอนุสัญญาเกิดขึ้น แม้ว่าจะเป็นกรกระทำโดยส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ รัฐก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น เพราะเหตุที่รัฐละเลยนั่นเอง³³

³² Sir Nigel Rodley. U.N. Doc. E/CN.4/2001/66/Add.1, Civil and Political Rights. Including the Questions of Torture and Detention : Report of the Special Rapporteur, submitted pursuant to Commission on Human Rights resolution 2000/43 - Visit to Azerbaijan

³³ Velasquez Rodriguez v. Honduras, Judgement of 29 July, 1988. the Inter-American Court of Human Rights : IACHR, “an illegal act which violates human rights and which is initially not directly imputable to a State (for example because it is an act of a private person or because the person responsible has not

ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบรวมถึงการป้องกัน และสืบสวน ทั้งใน ส่วนของการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการกระทำของผู้แทนของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังปรากฏ ข้อความที่ศาล IACHR พิจารณา ดังนี้ “เป็นความจริงที่ว่า เมื่อรัฐอนุญาตให้บุคคล หรือกลุ่ม บุคคล กระทำการโดยอิสระเสรี บุคคลนั้นย่อมได้รับการยกเว้นโทษ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่ได้บัญญัติใน อนุสัญญา” ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศจึงเป็นรัฐที่กระทำการละเลยไม่กำหนด มาตรการป้องกัน และสืบสวน³⁴

ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (the European Court of Human Rights : ECHR) ได้พิจารณาและตระหนักในประเด็นของการกระทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยศาล ECHR ยังคง มีข้อสรุปและเห็นพ้องกับ IACHR ในคดี H.L.R. v. France ในขณะที่การกระทำทารุณโหดร้ายมัก เกิดจากการกระทำโดยส่วนตัว ไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยการใช้อำนาจหน้าที่รัฐ ดังนั้น รัฐจึงมี หน้าที่และความรับผิดชอบในการกระทำส่วนตัวของบุคคลด้วย ดังปรากฏข้อความที่ศาล ECHR พิจารณา ดังนี้ “เมื่อรัฐมีหน้าที่รับประกันการปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีตามอนุสัญญาต่อต้านการ ทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี อย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ศาลจึงไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติตามมาตรา 3 แห่งอนุสัญญา แต่จะถือว่ารัฐ ต้องรับผิดชอบในการกระทำที่เป็นความผิดต่อหลักการของอนุสัญญา แม้ว่าผู้กระทำผิดจะเป็น บุคคล หรือกลุ่มบุคคลก็ตาม”³⁵ เหตุผลที่ศาล ECHR นำมาพิจารณาดังกล่าวข้างต้น ถือเป็น เหตุผลที่ได้รับการยอมรับและนำมาปรับใช้กับคดีอื่น ๆ อีกหลายคดี³⁶

นอกจากนี้ ในคดี Selmouni v. France ศาล ECHR ยังได้กล่าวอ้างถึงคำจำกัด ความของการทรมาน ตามหลักการของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการ ลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยในคดีนี้ศาลได้แบ่งแยกความรับผิดชอบ

been identified) can lead to international responsibility of the State, not because of the act itself, but because of the lack of due diligence to prevent the violation or to respond to it as is required by the Convention”

³⁴ Ibid. “same is true when the State allows private persons or groups to act freely and with impunity to the detriment of the rights recognised by the Convention”

³⁵ Eur. Ct. H.R., *A. v. The United Kingdom*, Judgment of 23 August 1998, Eur. Ct. H.R., *Mahmut Kaya v. Turkey*, Judgment of 28 March 2000, *Z. and others v. The United Kingdom*, Judgment of 26 November 2002, Eur. Ct. H.R., *Pretty v. The United Kingdom*, Judgment of 29 April 2002.

³⁶ Eur. Ct. H.R., *H.L.R. v. France*, case No.11/1996/630/813, judgment of 29 April 1997, “Owing to the absolute character of the right guaranteed, the Court does not rule out the possibility that Article 3 of the Convention may also apply where the danger emanates from persons or groups of persons who are not public officials”

การกระทำ โดยพิจารณาจากการกระทำตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และการกระทำโดยส่วนตัว³⁷

(3) การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะลงโทษบุคคลหรือบุคคลที่สามสำหรับการกระทำหรือการถูกสงสัยว่าได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อความมุ่งประสงค์ข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเนื่องมาจากเหตุผลใด ๆ ก็ตาม หรือบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ

การกระทำทรมาน และการกระทำทารุณโหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องมีความผิดประสงค์แห่งการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษ การข่มขู่ การบังคับเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือคำรับสารภาพ เป็นต้น³⁸ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งแยกประเภทของผู้เสียหายผู้ถูกระทำ เช่น เด็ก ผู้หญิง คนที่มีฐานะยากจน ซึ่งถือว่ามีส่วนในการพิจารณาแบ่งแยกระหว่างการกระทำทรมานกับการกระทำทารุณโหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากยังไม่มีหลักการที่ชัดเจนในการพิจารณาแบ่งแยกการกระทำทรมานกับการกระทำทารุณโหดร้าย จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานซึ่งมีระดับการคุ้มครองกลุ่มที่อาจตกเป็นผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องกำหนดระดับหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ ในกรณีที่มีการกระทำทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4.3 ความแตกต่างระหว่าง “ทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”

4.3.1 ตามหลักเกณฑ์สากล “การทรมาน” เป็นหลักเกณฑ์สากลที่ต้องห้ามกระทำทุกแห่งหน “การทรมาน” ไม่ใช่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศ หากแต่ยังเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมสากล

“การทรมาน” แตกต่างจาก “การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี” กล่าวคือ บทบัญญัติในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ได้กำหนดโทษบังคับใช้ต่อ “การทรมาน” ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะ (stricto sensu) สำหรับการลงโทษที่ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีการกำหนดให้รัฐภาคีต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดโทษ³⁹

³⁷ Eur. Ct. H.R., *Selmouni v. France*, Judgment of 28 July 1999, see also Eur. Ct. H.R., *Ilhan v. Turkey*, Judgment of 27/06/ 2000.

³⁸ Eur. Ct. H.R., *Ilhan v. Turkey*, Judgment of 27 June 2000.

³⁹ Conclusions and Recommendations on Third Report of Ukraine, CAT/C/SR.287, para.28, under C(10).

โดยหลักทั่วไป อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ไม่ได้กำหนดให้รัฐต้องลงโทษทางอาญาต่อการกระทำอื่นเว้นแต่การกระทำที่เข้าข่ายว่าเป็น “การทรมาน” อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาไม่ได้ปิดโอกาสที่จะมีการนำกฎบัตรสากลตามจารีตประเพณีหรือสนธิสัญญาอื่นใดซึ่งอาจกำหนดโทษต่อการปฏิบัติที่โหดร้ายเป็นอย่างน้อยนอกเหนือจากการกระทำที่เข้าข่ายการทรมาน มาตรา 16 (2) ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ระบุว่า “บทบัญญัติต่าง ๆ ของอนุสัญญานี้ ไม่มีผลกระทบต่อบทบัญญัติทั้งปวงของตราสารระหว่างประเทศหรือกฎหมายภายในที่ห้ามมิให้มีการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี หรือที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือการขับไล่ออกนอกประเทศ”

ในแง่ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคำประกาศสหประชาชาติต่อต้านการทรมานระบุว่า “ในกรณีที่พบว่ามีข้อกล่าวหาที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี จะต้องมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ละเมิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญา ทางวินัย หรืออื่น ๆ ที่เหมาะสม”⁴⁰

นอกจากนี้ยังพบว่า “ระดับการใช้กำลังทำร้าย” และ “ระดับของความเจ็บปวดทรมานทุกซ์ทรมาน”⁴¹ ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจำแนกความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) มีหลายฉบับ ได้แก่

- 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights)
- 2) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention on Human Rights)
- 3) อนุสัญญาสิทธิมนุษยชนอเมริกัน (The American Convention on Human Rights)
- 4) กฎบัตรสิทธิมนุษยชนและประชาชาติแอฟริกัน (The African Charter on Human and Peoples' Rights)

⁴⁰ Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, G.A. res. 3452 (XXX), annex, 30 UN GAOR Supp. (No.34) at 91, UN Doc. A/10034 (1975) (hereafter, "UN Declaration"), Art.7

⁴¹ Mind the Gap: Purpose, Pain, and the Difference between Torture and Inhuman Treatment

5) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR))

แม้ในอดีตจะปรากฏว่า ICCPR มิได้ให้คำจำกัดความคำว่า “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” จนกระทั่งปี 1992 คณะกรรมการ ICCPR ได้พิจารณาและให้ความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ว่า “ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ วัตถุประสงค์ และระดับการใช้กำลังประกอบ” ซึ่งความเห็นนี้ตรงกับที่ Nigel Rodley ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการทรมานแห่งสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความไว้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. การทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความสัมพันธ์กับระดับความเจ็บปวดและทนทุกข์ทรมาน
2. การทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน
3. สถานภาพของผู้กระทำความผิดต้องเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ

ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) และคณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติได้ยอมรับหลักการแบ่งคำจำกัดความข้างต้นเช่นกัน⁴²

อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการทรมาน มาตรา 3 กำหนดว่า “ไม่มีบุคคลใดจะถูกกระทำทรมานและปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี” ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนพิจารณาว่า “ทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” มีความแตกต่างกัน โดยพิจารณาพิพากษาในคดี Ireland v. United Kingdom ซึ่งถือเป็นการพิจารณาพิพากษาที่น่าร่องในประเด็นความแตกต่างของ “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” สรุปความได้ว่า คดีดังกล่าวเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และการต่อสู้กับรัฐบาล ซึ่งเหตุการณ์เกิดที่เกาะทางตอนเหนือของประเทศไอร์แลนด์ ระหว่างเดือนสิงหาคม 1971 ถึงเดือนธันวาคม 1975 คดีดังกล่าวมีประเด็นเกี่ยวเนื่องกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐจับนอกราชอาณาจักร กักกัน และกระบวนการของคดีนี้

⁴² Ibid, p.4

เกี่ยวเนื่องกับขอบเขตและมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาด้วยวิธีการทารุณโหดร้าย และกระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคล

ในคดีนี้เจ้าหน้าที่รัฐจับผู้ต้องหาจำนวน 12 คน เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 1971 และอีกสองคนถูกจับในเดือนตุลาคม 1971 และถูกขังเดี่ยวซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าการกระทำดังกล่าวจำนวนกี่ครั้ง ซึ่งการกระทำเหล่านี้เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 11 ถึงวันที่ 17 สิงหาคม และวันที่ 11 ถึงวันที่ 18 ตุลาคม ซึ่งพบว่ามีการกระทำที่เข้าข่ายการกระทำทารุณโหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐโดยรวมถึงการกระทำห้ารูปแบบ

อย่างไรก็ตาม มีข้อวิจารณ์ในคำตัดสินคดีนี้ว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในคดีนี้ยังไม่อาจนำไปเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาว่าเป็น “การทรมาน” หรือ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรืออ่ำยศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” เนื่องจากกระทำและบริบทของการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในคดีนี้ยังมีความคลุมเครืออยู่ซึ่งไม่อาจนำไปปรับใช้ในคดีอื่นได้ หากว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐมีจำนวนไม่ถึง 14 ครั้ง ตามที่ปรากฏในคดีนี้ ซึ่งการกระทำอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดในคดีมีดังนี้

(ก) การยืนแนบกำแพงนานนับชั่วโมงโดยให้ทำแยกออก และยืนบนนิ้วเท้าและต้องรับน้ำหนักตัวทั้งหมด

(ข) วางวัตถุสี่ด้านศีรษะของผู้ถูกกักขังตลอดเวลาเว้นแต่เวลาสอบสวน

(ค) จัดให้ผู้ถูกกักขังอยู่ในห้องที่มีเสียงดังตลอดเวลาในระหว่างเวลาสอบสวนไม่ให้ผู้ถูกกักขังนอนหลับในระหว่างเวลาสอบสวน

(ง) ลดอาหารของผู้ถูกกักขังในระหว่างเวลาสอบสวน

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ 5 รูปแบบที่กล่าวข้างต้น ถือเป็น การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่สามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เพื่อชี้ตัวสมาชิกขบวนการกู้ชาติไอริช หรือ Irish Republican Army (IRA) ซึ่งเป็นขบวนการที่ใช้ความรุนแรงในการรณรงค์ให้ไอร์แลนด์เหนือแยกตัวออกจากสหราชอาณาจักร จำนวน 700 คนได้

องค์คณะผู้พิพากษาศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรืออ่ำยศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ของเจ้าหน้าที่รัฐว่าเป็นระดับการลงโทษที่ใช้กำลังรุนแรง หรือใช้กำลังทำร้ายในระดับที่ต่ำที่สุด ทั้งนี้ อยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3 โดยการกระทำขั้นต่ำที่สุดนี้อาจพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมทั่วไป ขึ้นอยู่กับกรณีแวดล้อม ซึ่งได้แก่ระยะเวลาของการ

กระทำทารุณ ลักษณะทางกายภาพของผู้เสียหายผู้ถูกระทำ หรือผลกระทบด้านจิตใจ และในบางกรณีอาจมีเรื่องเพศ อายุ และสุขภาพของผู้เสียหาย เป็นปัจจัยในการพิจารณาด้วย

จะเห็นได้ว่า ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการทรมาน ห้ามเจ้าหน้าที่รัฐกระทำทรมาน และปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี อย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีการชี้ชัดว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐทั้ง 5 ประการข้างต้นนั้นควร จะอยู่ในขอบเขตของ “การทรมาน” หรือ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ที่กำหนดในข้อ 3

ศาลมองว่าหลักการของ “การทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” มีความแตกต่างกันในเรื่องของการทำให้เกิดความทนทุกข์ทรมาน ในคดี *Egmez v Cyprus* ศาลพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำทารุณโหดร้ายไม่เป็นการทรมานและอยู่ในบริบทของการกระทำย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴³ และการทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่จำเป็น ต้องกระทำต่อร่างกายแต่อาจจะเป็นการกระทำให้เกิดความทนทุกข์ทรมานทางจิตใจ⁴⁴

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐทั้ง 5 ประการข้างต้น ถือเป็น การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีอย่างชัดเจน ซึ่งการกระทำเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดความทนทุกข์ทรมาน หรือใช้วิธีการทารุณโหดร้ายดังเช่นความหมายของ “การทรมาน”

“การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” มีความแตกต่างจาก “การทรมาน” เนื่องจากในบริบทที่กล่าวถึง “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ข้อ 16 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี จะใช้คำว่า “ป้องกัน” มิได้ใช้คำว่า “ห้าม” ดังนั้น จึงอาจพิจารณาได้ว่า “การทรมาน” ถือเป็น การกระทำความผิดอาญาที่เป็นสากล และเป็นความผิดในตัว (Mala in se) ส่วน “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” นั้น อาจเป็นการกระทำที่เป็นความผิดในตัว (Mala in se) หรือเป็นการกระทำที่กฎหมายห้ามและหากฝ่าฝืนก็จะเป็นความผิด (Mala prohibita) ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมภายนอกของการกระทำนั้น ๆ

⁴³ Ibid, Page 520

⁴⁴ Ibid, Page 521

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษ
อื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)”⁴⁵

การทรมาน	การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)
<p>เป็นการกระทำขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ของการกระทำดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น หรือบุคคลที่สาม 2) เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะลงโทษบุคคลหรือบุคคลที่สามสำหรับการกระทำหรือการถูกสงสัยว่าได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง 3) เพื่อความมุ่งประสงค์ข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม 4) บริบทของคำที่ใช้ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ คือ “การห้าม” <p>สรุป การทรมาน ถือว่าเป็นคำที่มีความหมายพิเศษที่ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงผู้กระทำและเป้าหมายแห่งการกระทำ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) ไม่เน้นว่าจะต้องเป็นการกระทำขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 2) ไม่เน้นเรื่องวัตถุประสงค์ของการกระทำ 3) บริบทของคำที่ใช้ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ คือ “การป้องกัน” <p>สรุป การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ถูกกระทำต้องทนทุกข์ทรมาน โดยผู้กระทำต่อมิได้มีเป้าหมายแห่งการกระทำอย่างชัดเจนหากแต่การกระทำต้องเป็นการลงโทษที่ใช้กำลังรุนแรง หรือใช้กำลังทำร้ายต่อร่างกายหรือจิตใจให้ได้รับความทรมานทุกข์ในระดับที่ต่ำที่สุดของระดับการทรมานทั้งหมด⁴⁶</p>

ตารางที่ 1

⁴⁵ ตามหลักเกณฑ์และคำนิยามของอนุสัญญาห้ามการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอย่างอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือเลวทราม ค.ศ. 1984 และคำพิพากษาศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการทรมาน

⁴⁶ Ireland v United Kingdom, JUDGMENT STRASBOURG, 18 January 1978.

การแบ่งแยกความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ของเจ้าหน้าที่รัฐขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ของแต่ละกรณี ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ได้กล่าวว่าการพิจารณาเพื่อแบ่งแยกระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ของเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างของรูปแบบการลงโทษ หรือการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย โดยการแบ่งแยกนี้ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ วัตถุประสงค์ของการกระทำและ ระดับความรุนแรงแห่งการกระทำ⁴⁷ อย่างไรก็ตาม นักสิทธิมนุษยชนส่วนใหญ่ ยังคงพิจารณาและเห็นว่าการแบ่งแยกระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง⁴⁸

จากรายละเอียดที่ปรากฏในตาราง สามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” ได้อย่างชัดเจน ซึ่งการแบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างของการกระทำทั้งสอง จะทำให้การกำหนดมาตรฐานในการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์ในการกำหนดมาตรฐานการต่อต้านการทรมาน เพื่อนำมาใช้สำหรับกรณีการกระทำทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอย่างอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือเลวทราม โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น มิได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับกรณีการกระทำทรมานโดยทั่วไป ซึ่งถือเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งกฎหมายอาญาได้กำหนดฐานความผิดสำหรับการกระทำทรมานไว้แล้ว ซึ่งในประเด็นนี้ ศาลสามารถนำเอาหลักการทางกฎหมายอาญามาปรับใช้กับการกระทำแต่ละคดีและพิจารณาพิพากษาได้

4.3.2 ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย

คำพิพากษาศาลฎีกาของไทยไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การทรมาน” ไว้อย่างชัดเจน หากแต่ศาลได้พิจารณารูปแบบของการกระทำความผิด มาปรับกับความเสียหายของผู้เสียหายในคดี รวมถึงความเห็นของแพทย์ประกอบการเยียวยารักษาผู้เสียหาย เพื่อ

⁴⁷ U.N. Doc.HRI\GEN\1\Rev.1 at 30 (1994), Human Rights Committee, General Comment 20, Article 7.

⁴⁸ ASSOCIATION FOR THE PREVENTION OF TORTURE, *The Definition of Torture. Proceedings of an Expert Seminar*, APT, Geneva, 2001, p. 18.

วินิจฉัยถึงระดับการกระทำความผิดว่าเป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) หรือเป็นการทรมาน

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญาของไทย ไม่มีฐานความผิดที่เกี่ยวกับการทรมานบุคคล จะมีก็แต่เพียงฐานความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตั้งแต่มาตรา 288 ถึง มาตรา 300 การทำร้ายร่างกาย ดังในมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นอันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย...” นั้นหมายถึง การทำร้ายร่างกายที่กระทำโดยผู้ใดและกระทำกับผู้ใดก็ได้ ขอให้เป็นแต่เพียงเกิดการกระทำระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเป็นการทำให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง การกระทำเหล่านี้หากปรับเข้ากับแนวคำพิพากษาศาลยุโรปว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนและการทรมานก็จะถือว่าเป็นการกระทำที่อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดของการทรมาน ซึ่งจะถูกเรียกว่า การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)

ดังนั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย จึงยังไม่มี การพิจารณาแบ่งแยกระดับความแตกต่างของ “การทรมาน” กับ “การกระทำความผิดว่าเป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)

รูปแบบของการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

รูปแบบที่พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐกระทำการทรมาน หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เกิดในประเทศไทย นอกจากการตบ เตาะ ต่อย ทบตี ตามร่างกายแล้ว ยังมีการกระทำอันรุนแรง ได้แก่

- การใช้ไฟฟ้าช็อตที่อวัยวะเพศ
- การบีบสวาระใส่ปาก
- การคลุมศีรษะด้วยถุงพลาสติกให้หายใจไม่ออก
- ใส่กุญแจมือผูกกับเสลิกอปเตอร์แล้วบินวนกลางอากาศ
- เอาบุหรี่จี้ที่อวัยวะเพศ
- ให้อยู่ในห้องเย็นที่รับอุณหภูมิไม่ได้
- ให้เปลือยกาย
- มีการลงนามตามเนื้อตัวร่างกายในกรณีที่เป็นผู้หญิง
- กัดศีรษะลงในน้ำ

- การใช้ขวดแก้วฟาดตามร่างกาย
- การตบป้องหูพร้อมกันทั้งสองข้าง ซึ่งทำให้แก้วหูแตก และระยะยาวอาจสูญเสียการได้ยินทั้งหมด

ในกรณีที่เป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาที่นับถือศาสนาอิสลาม พบว่ามีการทรมานที่ก่อให้เกิดความละเอียดอ่อนต่อประเด็นศาสนา เช่น

- การล่ามไว้กับสุนัข
- การให้อยู่ในห้องที่ไม่สามารถดูเวลาละหมาด
- ถูกกรอกเหล้าใส่ปาก

รูปแบบการทรมาน และการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการให้เกิดการละอาย การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย นอกจากนี้ยังปรากฏรูปแบบของการทรมาน และการกระทำความผิดว่าเป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) และตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ดังนี้

สำหรับรูปแบบของการทรมานนั้น มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทย พิพากษาวางแนวเป็นบรรทัดฐานไว้มากพอสมควร เช่น การใช้มีดปลายแหลมยามสืบนิ้ว เผาไฟแล้วนาบบริเวณแก้ม แขน ไหล่ หลัง และโคนขาของโจทก์ ทำให้เกิดไหม้ถึงผิวหนังหลุด เป็นการทำร้ายโดยมุ่งให้เกิดความเจ็บปวดทรมานมากกว่าทำร้ายธรรมดา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1752/2540) หรือการจับคนไปเรียกค่าไถ่โดยเอาโซ่ล่ามข้อเท้าไว้กับเสาสิบล้อ แล้วพาไปล่ามโซ่ไว้กับต้นไม้ในป่าอีกสี่วัน เป็นการทรมาน แต่ยังไม่เป็นอันตรายแก่กาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2209/2521) เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกจำนวนหนึ่งวางแนวความหมายเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการทรมาน หรือทารุณโหดร้าย ทั้งที่เกิดขึ้นต่อร่างกาย และจิตใจ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4050/2532 (ประชุมใหญ่), 1970/2500, 449/2536, 2230/2521, 1101/2509, 668,669/2521, 1113/2542, 2822/2531, 1753/2540, 626/2493, 3269/2531, 273/2509, 273/2509 เป็นต้น กรณีการฆ่าโดยทรมานหรือทารุณโหดร้ายนั้น มีแนววินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1970/2500, 449/2536, 2230/2521, 1101/2509 กรณีไม่เป็น การทรมานหรือทารุณโหดร้าย มีแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2511, 1427/2511, 3576/2530, 1470/2500, 263/2531, 708/2535

จากถ้อยคำที่พบในคำพิพากษาศาลฎีกา มีข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่มักจะใช้ถ้อยคำ “ทรมาน” และ “ทารุณโหดร้าย” ร่วมกัน

4.4 แนวทางต่อต้านการทรมานตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

แม้จะปรากฏว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่มีการให้ความหมายของคำว่า “การทรมาน” ไว้โดยตรง แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยปรากฏคำว่า “ทรมาน” ในมาตรา 289 (5) ซึ่งบัญญัติให้การฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายเป็นความผิดฐานฆ่าคนตาย ในเหตุฉกรรจ์ อันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น นอกจากนี้ ในมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายอาญายังได้บัญญัติให้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีลักษณะประการหนึ่งประการใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายในลักษณะเหตุฉกรรจ์ อันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตใจตามมาตรา 295 สำหรับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายตามมาตรา 289 (5) ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4050/2532 (ประชุมใหญ่) วางหลักว่าความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายนั้น ผู้กระทำความผิดมีเจตนาพิเศษให้ผู้ตายได้รับความลำบากอย่างสาหัสก่อนตาย ซึ่งเป็นความลำบากอย่างสาหัสที่ได้รับทางกาย⁴⁹

สรุป

หลักการต่อต้านการทรมานถือเป็นแนวคิดสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ โดยที่มีแนวคิดเบื้องต้นหลังจากหลักสิทธิมนุษยชนและทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

การต่อต้านการทรมานที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ย่อมต้องเริ่มต้นที่การทำความเข้าใจถึงความหมายและความแตกต่างของคำว่า “การทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการ

⁴⁹ “จำเลยวางยาพิษผู้ตายด้วยการนำสารสตริกนินให้ผู้ตายเสพรับเข้าสู่ร่างกายจนผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยได้คิดวางแผนเตรียมการดังกล่าวมาก่อน จำเลยย่อมมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

จำเลยทยอยให้ผู้ตายเสพรับสารพิษสตริกนินเข้าสู่ร่างกายเป็นระยะๆ สุดแล้วแต่สถานการณ์และโอกาสจะอำนวย เป็นเหตุให้ผู้ตายต้องป่วยเจ็บได้รับความทุกข์ทรมานตลอดมาจนกระทั่งเมื่อมีเหตุจะอ้างได้ว่าผู้ตายประสบอุบัติเหตุ และสามารถหันเหความสนใจของผู้อื่นไปจากอาการของสารพิษสตริกนินแล้ว จึงได้เพิ่มจำนวนสารพิษสตริกนินให้ผู้ตายเสพรับเข้าสู่ร่างกายมากขึ้นจนถึงขีดที่ร่างกายไม่สามารถต้านทานได้และถึงแก่ความตายในที่สุด แสดงให้เห็นว่าจำเลยประสงค์จะให้ผู้ตายได้รับความลำบากอย่างสาหัสก่อนตาย อันมิใช่เป็นการฆ่าโดยวิธีธรรมดาทั่วไป การกระทำของจำเลยจึงเป็นการฆ่าผู้อื่นโดยกระทำทารุณโหดร้าย”

ลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) เนื่องจากอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีกำหนดห้ามกระทำทรมานอย่างเด็ดขาด แต่สำหรับการทารุณโหดร้าย ถือว่าเป็นเพียงข้อหลีกเลียง หรือเป็นข้อกำหนดที่รัฐภาคีจะต้องป้องกันมิให้เกิดการกระทำทารุณโหดร้ายเท่านั้น ดังนั้น จึงทำให้เห็นว่า “การทรมาน” กับ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย)” จึงเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และการกำหนดบทลงโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำจึงควรมีความแตกต่างกันด้วย

สำหรับแนวทางการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพียงการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรับเข้ากับหลักกฎหมาย จึงมิได้กำหนดแนวทางการต่อต้านการทรมานไว้ในคำพิพากษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

หลักกฎหมาย และพันธกรณีในทางระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ การต่อต้านการทรมาน

หลักกฎหมายระหว่างประเทศ ได้กำหนดให้มีการต่อต้านการทรมานทุกรูปแบบ รวมถึงกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1. อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี¹ (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment)

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ได้รับการตกลงรับ และเปิดให้ลงนามให้สัตยาบัน และภาคยานุวัติ โดยข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 39/46 วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1984 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1987 ตามข้อ 27(1) โดยมีรัฐภาคีจะต้องยอมรับสิทธิที่เท่าเทียมกันและโอนมิได้ ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย เป็นรากฐานแห่งเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก และยอมรับว่าสิทธิเหล่านั้นมาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี คุ้มครองบุคคลใดบุคคลหนึ่งป้องกันมิให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการใดอันเป็นการทรมานโดยเจตนาให้เกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจรวมทั้งการบังคับขู่เข็ญ และการลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำซึ่ง บุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ เพื่อให้ได้มาเพื่อข้อสนเทศหรือคำ สาราพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม

วัตถุประสงค์หลัก ในการระงับและยับยั้งการทรมาน รวมทั้งป้องกันมิให้องค์กร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใด อันเป็นการทรมานโดยเจตนาให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ได้มาเพื่อ ข้อสนเทศหรือคำสาราพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม รวมทั้งการบังคับขู่เข็ญและการลงโทษ บุคคลนั้นสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้น หรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ นอกจากนี้จะยกคำให้การใดที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นคำให้การที่ให้ โดยเป็นผลจากการทรมานขึ้นอ้างเป็น หลักฐานในการดำเนินคดีมิได้ เว้นแต่จะใช้เป็นหลักฐานผูกมัดเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกกล่าวหาว่าได้

¹ Available from : <http://www.mfa.go.th>.

กระทำการทรมานอนุสัญญาฯ ฉบับนี้เป็นหนึ่งในอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน 9 ฉบับของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว 5 ฉบับ ประกอบด้วย

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
3. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
4. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และ
5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

หลักการที่สำคัญของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี คือ

1. การเคารพและการปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวง โดยเป็นไปตามพันธกรณีของรัฐต่างๆ

2. ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นไปตาม ข้อ 5 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 7 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3. การต่อสู้เพื่อต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นทั่วโลก โดยเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทั้งปวงจากการตกอยู่ภายใต้การทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้ลงตกลงรับเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1975

2. อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่

โหดร้าย หรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (European Convention for the Prevention of Torture and inhuman or Degrading treatment or Punishment)

อนุสัญญาฉบับนี้ร่างขึ้นโดยสภายุโรป (The Council of Europe) หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในขณะนั้น Sir David Maxwell-Fyfe เป็นประธานสภายุโรป และประธานบริหาร ตั้งแต่ปี 1949 ถึง ปี 1952 โดยอนุสัญญาได้กำหนดกลุ่มสิทธิพลเมือง ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเมืองการปกครอง ได้แก่ สิทธิพลเมืองของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และสมาชิกสหภาพยุโรปอื่น ๆ

อนุสัญญาฉบับนี้เปิดให้ลงนามเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 1950 ณ กรุงโรม ได้รับการยืนยันและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 กันยายน 1953 อนุสัญญาฉบับนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแล

ของสภายุโรป ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Rights) ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมือง Strasbourg และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป จนกระทั่งถึงปัจจุบัน²

ข้อ 3 แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ บัญญัติว่า “บุคคลไม่อาจถูกกระทำทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีได้”

แม้ว่าสิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกลงโทษ และปฏิบัติที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะได้บัญญัติรับรองเป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (มาตรา 3) บุคคลใดก็ตามที่ถูกละเมิดสิทธิในข้อนี้จะมีสิทธิที่จะฟ้องร้องได้ตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากความเป็นจริงที่ว่า การทรมาน หรือการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมมักจะเกิดขึ้นในสถานหรือหน่วยงานที่ปกปิดยากแก่การรับรู้ของสาธารณชน เช่น เรือนจำ ห้องขัง ผู้ต้องหาในสถานีตำรวจ ค่ายทหาร ในสถานบำบัด หรือโรงพยาบาลโรคจิต หรือแม้กระทั่งในโรงเรียนหรือสถานการศึกษา อันเป็นการยากในการที่จะให้ผู้ถูกกระทำหรือผู้เสียหายที่เคราะห์ร้ายเหล่านั้นใช้สิทธิหรือกระบวนการทางศาลได้ นอกจากนั้นการใช้สิทธิทางศาลนั้นเป็นการ “เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว” เท่านั้น หากได้เป็นการป้องกันสาเหตุที่แท้จริงของการละเมิดไม่ ดังนั้น แนวคิดของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงมุ่งสู่แนวคิดที่ว่า “การป้องกันนั้นย่อมดีกว่าการแก้ไข” ด้วยเหตุนี้ใน ค.ศ.1987 ประเทศภาคีสมาชิกของสภายุโรป จึงได้รับรองอนุสัญญาว่ายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และมีผลบังคับใช้ใน ค.ศ.1989 สาระสำคัญของอนุสัญญานี้คือ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการป้องกันการทรมาน (Committee for the Prevention of Torture) ขึ้น

หลักการที่สำคัญของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ คือ

อนุสัญญานี้ มุ่งประสงค์ที่จะปกป้องมิให้มีการกระทำทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ดังนั้น จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อการป้องกันการทรมาน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระที่เป็นกลางเท่ากับจำนวนรัฐภาคี อนุสัญญาป้องกันการทรมาน โดยได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการรัฐมนตรี คณะกรรมการจะเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน เป็นที่ยอมรับที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย ดังนั้น คณะกรรมการจึงประกอบด้วยผู้ที่มีภูมิหลัง

² Available from : http://en.wikipedia.org/wiki/European_Convention_on_Human_Rights, History.

ต่าง ๆ กัน เช่น นักกฎหมาย แพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ ทัศนสถาน และด้านการเมือง การทำงานของคณะกรรมการฯ จะไม่ขึ้นอยู่กับอาณัติของรัฐใด คณะกรรมการจะอยู่ในตำแหน่งวาระละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกไม่เกินหนึ่งครั้ง

หน้าที่ของคณะกรรมการนี้อำนาจในการเยี่ยมและตรวจตราสถานที่ต่างๆ ที่เป็นที่ยึดกุมขัง กักขังบุคคลไม่ว่าจะเป็นเรือนจำ ห้องขัง สถานีตำรวจ สถานพินิจ เยาวชน ศูนย์กักกันผู้เข้าเมือง ค่ายหรือเรือนจำทหาร หรือแม้กระทั่งโรงพยาบาลประสาทหรือสถานฟื้นฟูจิตใจ ฯลฯ (มาตรา 2) คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจอย่างไม่มีข้อจำกัด ในการเข้าไปในสถานที่คุมขัง และสามารถสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหรือบุคคลต่าง ๆ ได้เป็นการลับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ข้อสังเกต คือ คณะกรรมการชุดนี้สามารถนำข้อมูลขององค์กรเอกชน (NGOs) มาประกอบในการพิจารณาได้

วัตถุประสงค์ในการรวบรวมหาข้อมูลของคณะกรรมการฯ ก็เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งในการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวไม่ให้ถูกทารุณกรรม ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประเทศสมาชิกให้บรรลุถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนคล้ายกับกระบวนการในการสอดส่องตามมติที่ 1503 ของระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

เมื่อคณะกรรมการได้รวบรวมข้อมูลเป็นระยะ โดยการรวมข้อมูลบางประเทศก็จะทำรายงานให้กับประเทศเหล่านั้น โดยในรายงานนั้นจะมีคำแนะนำ ข้อคิดเห็น หรืออาจจะขอข้อมูลเพิ่มเติมจากประเทศนั้นๆ ได้ ประเทศที่ได้รับรายงานจะต้องทำรายงานชั่วคราว เพื่อตอบข้อซักถามหรือคำแนะนำภายใน 6 เดือน และต้องส่งรายงานฉบับจริงภายใน 12 เดือน

กระบวนการในการรายงาน และการตอบจากรัฐที่ถูกสอดส่องถือว่าเป็นกระบวนการที่เป็นความลับ(ตามมาตรา 11) อย่างไรก็ตาม เพื่อแสดงความจริงใจของรัฐบาลและความโปร่งใสในการบริหารควบคุมองค์กรของรัฐ ดังนั้น ในทางปฏิบัติรัฐมักจะเปิดเผยโดยพิมพ์รายงานและคำตอบเผยแพร่ต่อสาธารณชน การเปิดเผยต่อสาธารณชนมีผลดีอย่างน้อยที่สุดเป็นการช่วยให้สังคมได้ช่วยกันสอดส่องว่ารัฐได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ที่ทำให้มีการทรมานตามข้อเสนอของคณะกรรมการหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นกลไกในการควบคุมอย่างหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศ

ถ้ารัฐที่ถูกสอดส่องไม่ตอบคำถามหรือไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ตามคำแนะนำของคณะกรรมการและยังมีการละเมิดอยู่อีก อนุสัญญาฯ ให้อำนาจคณะกรรมการกล่าวแถลงเรียกร้องการปฏิบัติตามอนุสัญญาป้องกันการทารุณกรรมต่อสาธารณชนได้ ซึ่งถือเป็นการประณามรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญา อันถือว่าเป็นบทบังคับของอนุสัญญา อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่มีการรับรองอนุสัญญาป้องกันการทารุณกรรม คณะกรรมการได้ใช้อำนาจแถลงต่อสาธารณชนเพียงครั้งเดียวคือ กรณีของตุรกี ใน ค.ศ. 1992

พันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

สมัชชาสหประชาชาติได้อนุมัติอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ.1987 ข้อตกลงฉบับนี้ ระบุพันธกรณีของประเทศภาคีที่จะลงโทษผู้ทำการทรมานซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรม ไม่เปิดโอกาสให้ใช้เงื่อนไขใด ๆ เพื่อเป็นข้ออ้างในการทรมาน รวมทั้งไม่ยอมรับคำกล่าวอ้างว่าได้รับคำสั่งจากผู้อื่นเพื่อกระทำการทรมาน อันเป็นเหตุให้รอดพ้นจากความผิด³ รวมถึงความเห็นของสาธารณชนต่อการใช้การทรมานก็ไม่มีผลต่อการชอบด้วยกฎหมายของการทรมาน

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ข้อ 4 “ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่าการทรมานทั้งปวงเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของตน ให้ใช้บังคับสำหรับการพยายามกระทำทรมาน และสำหรับการกระทำโดยบุคคลใดที่เป็นการสมรู้ร่วมคิด หรือมีส่วนร่วมในการทรมานด้วยและให้รัฐภาคีแต่ละรัฐทำให้ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่มีโทษ ซึ่งมีระวางโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำเหล่านั้น”

การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือเป็นความผิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพึงถูกประณามโดยเหตุที่เป็นการปฏิเสธต่อกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติและยังเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ที่มีการประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

จะต้องไม่มีประเทศใดยินยอมให้มีการเพิกเฉยต่อการกระทำทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้แต่กรณีที่เป็นพฤติการณ์พิเศษ เช่น ในภาวะสงครามหรือเกิดภัยคุกคามจากสงคราม ความวุ่นวายทางการเมืองภายใน หรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในสาธารณชน ก็ไม่ให้นำมาใช้เป็นข้ออ้างที่จะ

³ หลักเกณฑ์สำคัญของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)

ยอมรับเอาการกระทำทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมาใช้

แต่ละประเทศต้องวางมาตรการอย่างเข้มแข็งที่จะป้องกันการกระทำทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยให้เกิดผลในทางปฏิบัติตามข้อบอานาจของประเทศนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในปฏิญญาฉบับนี้

การฝึกรบรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกจำกัดอิสรภาพนั้น จะต้องเป็นการฝึกรบรรมอย่างจริงจังให้ตระหนักถึงข้อห้ามว่าด้วยการกระทำทรมาน

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้จัดทำกติการะหว่างประเทศ เพื่อเป็นมาตรการที่จะคุ้มครองเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้นานาชาติ ประเทศนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตนเองเพื่อให้มีความสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ ที่มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เป็นสากลเทียบเท่ากันทั่วโลก สำหรับข้อห้ามมิให้มีการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปรากฏในมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติหลายฉบับ ได้แก่

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) ข้อ 5 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกกระทำทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้”

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Right) ข้อ 7 “บุคคลใดจะถูกกระทำทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลใดจะถูกทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่”

3. ปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Declaration on The Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1975) ข้อ 1 “จุดมุ่งหมายของปฏิญญาฉบับนี้ การทรมาน หมายถึงการกระทำใดๆก็ตามที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด หรือทุกข์ทรมานอย่างยิ่งไม่ว่าในด้านร่างกายหรือจิตใจ โดยเป็นการกระทำที่เจตนาที่ล่วงละเมิด หรือโดยปราศจากการยุยงส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำต่อบุคคลใดเพื่อจะบีบบังคับให้บุคคลนั้น

หรือบุคคลที่สามยอมบอกข้อเท็จจริง หรือให้การรับสารภาพ หรือเพิ่มโทษผู้นั้นสำหรับการกระทำของผู้นั้น หรือที่ผู้นั้นต้องสงสัยว่าได้กระทำ หรือเพื่อเป็นการข่มขู่ผู้นั้นหรือบุคคลอื่น”

4. มาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 33 กำหนดว่า “บรรดาเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และสายรัดแขน จะต้องไม่นำมาเพื่อการลงโทษ นอกจากนี้จะใช้ โซ่ ตรวนในการคุมตัวนักโทษไม่ได้ ส่วนเครื่องพันธนาการอย่างอื่นจะนำมาใช้ได้เมื่อมีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้

(ก) เพื่อป้องกันการหลบหนีในระหว่างขนย้ายตัวนักโทษ แต่ควรจะถอดเครื่องพันธนาการนั้นออกเมื่อนักโทษนั้นไปปรากฏตัวที่ศาล หรือหน่วยงานอื่นของฝ่ายบริหาร

(ข) ด้วยเหตุผลทางการแพทย์ตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์

(ค) โดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ ในกรณีที่มีการควบคุมตัวนักโทษด้วยวิธีอื่นใช้ไม่ได้ ผล ทั้งนี้เพื่อที่จะป้องกันปัญหาเรื่องนักโทษทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่นหรือทำลายทรัพย์สิน ในกรณีเช่นนี้ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และรายงานข้อเท็จจริงต่อผู้บังคับบัญชาชั้นสูงต่อไปด้วย”

3. หลักการที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมานในต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) เปิดให้ประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีได้ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1984 เป็นต้นมา ประเทศสหรัฐอเมริกาลงนามในอนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 1988 และให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 1994

หลักการต่อต้านการทรมานของประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคล ในการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ประเทศไทยได้มีกรรณการต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมานว่า “การทรมานทุกประเภทที่อยู่ภายใต้ความหมายของอนุสัญญาถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายของมลรัฐและของรัฐ และหากบุคคลกระทำการอันเป็นการทรมานและทารุณ ก็จะถูกฟ้องร้องและได้รับการลงโทษให้รับผิดชอบตามกฎหมาย และไม่มีพฤติการณ์พิเศษใดไม่ว่าจะเป็นสงคราม หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใดที่

ยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้ รวมถึงคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาหรือจากทางกราก็ไม่สามารถยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้

ความรับผิดชอบส่วนที่เกี่ยวกับการทรมานในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้เป็นความ ผิดฐานอาชญากรรมสงคราม ซึ่งถือว่าเป็นความผิดที่ต้องห้ามกระทำตามอนุสัญญาเจนีวาตามข้อ 3 โดยให้ความหมายของการทรมานว่า การกระทำโดยจงใจเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย สุขภาพ และเป็นการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย “พระราชบัญญัติการจับกุมแบบอย่าง” (The Model Arrest Act) ซึ่งบัญญัติว่า “การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อสอบปากคำ อย่างมากไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง เว้นเสียแต่ บุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ถูกตำรวจดำเนินการจับกุม ตามแบบพิธีที่ถูกต้องแล้ว” ทั้งยังได้กำหนดหลักปฏิบัติว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกควบคุมตัวนั้น ๆ ได้พบหารือปรึกษากับทนายด้วยประเทศสหรัฐอเมริกาได้ขยายความคุ้มครองไปถึงชีวิตของผู้ต้องขังในคุก ซึ่งถูกลงโทษจนกระทั่งถึงแก่ความตาย และยังรวมถึงการกระทำทรมานในทุกรูปแบบที่อยู่นอกเหนือประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานของกองกำลังทหารกำหนดห้ามมิให้ใช้กำลังทางทหาร เพื่อการทรมานจิตใจ ใช้กำลังทำร้าย รวมถึงการกระทำอื่นใดอันเป็นการกระทำที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการกดขี่ชะลงน้ำ การใช้ยาเพื่อกล่อมประสาท เจ้าหน้าที่ทหารผู้ซึ่งกระทำทรมานต่อผู้ต้องขัง จะถูกฟ้องให้รับผิดชอบต่อศาลทหาร ภายใต้บทบัญญัติและหลักเกณฑ์ของระบบยุติธรรมทหาร⁴ และกฎหมายอาชญากรรมสงคราม⁵ บัญญัติเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมของกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับในหลักการของบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมสงคราม ภายใต้อนุสัญญากรุงเจนีวา 1949 อาชญากรรมสงครามภายใต้อนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นความผิดร้ายแรงตามมาตรา 3 ซึ่งมีบทบัญญัติห้ามกระทำทารุณต่อชีวิตและบุคคลในการฆาตกรรมทุกประเภท การทำให้พิการ การปฏิบัติที่โหดร้าย การทรมาน และการปฏิบัติต่อบุคคลอันเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กฎหมายมลรัฐที่เป็นการต่อต้านการกระทำทรมาน⁶โดยกฎหมายฉบับนี้บัญญัติเพื่อเป็นการฟ้องร้องต่อบุคคลผู้ซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายอันถือเป็นการให้คำมั่น หรือพยายามที่จะให้คำมั่นในการต่อต้านการทรมาน การทรมาน หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์

⁴Uniform Code of Military Justice.

⁵The War Crimes Act of 1996.

⁶A federal anti-torture statute, 1994.

ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บุคคลผู้ซึ่งกระทำความผิดฐานทรมานจะถูกลงโทษจำคุกกว่า 20 ปี หรือโทษประหารชีวิตถ้าการทรมานส่งผลให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

ทหารรับจ้างอาจตกเป็นจำเลยในคดีและต้องรับโทษภายใต้ กฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจเหนือทหารที่อยู่นอกราชอาณาจักร ค.ศ.2000⁷ ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่ากฎหมายดังกล่าวยอมให้มีการฟ้องคดีและดำเนินคดีในศาลมลรัฐซึ่งเป็นศาลพลเมืองได้ ในขณะที่มีการรับจ้างเป็นทหารภายใต้กองกำลังของสหรัฐอเมริกาซึ่งประจำการอยู่ต่างประเทศ และก่อให้เกิดอาชญากรรมโดยทั่วไปแล้วการกระทำความผิดอาญาในลักษณะดังกล่าวถือเป็นความผิดอาญาของทุกมลรัฐซึ่งระวางโทษจำคุกมากกว่า 1 ปี

การพิจารณาคดีในศาลประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะพิจารณาพิพากษาคดีตามแนวของคดี *Filartiga v. Peaa-Irala* และ *Paquete Habana* ซึ่งทั้งสองคดีนี้ศาลได้วางหลักอย่างชัดเจนว่า การทรมานถือเป็นความผิดสากล และเป็นกรกระทำผิดตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งกฎหมายสหรัฐอเมริกายอมรับหลักการตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ

สรุป

ประเทศสหรัฐอเมริกา ยอมรับและมีพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยกำหนดแนวทางการต่อต้านการทรมานทั้งภายในประเทศ ได้แก่ การกำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของกองกำลังทหาร ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่อยู่ในขอบเขตของการใช้กำลังเพื่อการควบคุม และให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารของทางราชการ นอกจากนี้แนวทางการต่อต้านการทรมานของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังคงยึดถือหลักสากลที่กำหนดให้การกระทำทรมานเป็นความผิดสากล และเป็นกรกระทำผิดตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

3.2 ประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์ยอมรับการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1987 หลังจากนั้นจึงได้บัญญัติ

⁷ Military Extraterritorial Jurisdiction Act of 2000 (Public Law 106-778).

เป็นกฎหมายภายใน ซึ่งบัญญัติห้ามและ/หรือกำหนดระดับการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

หลักการต่อต้านการทรมานของประเทศฟิลิปปินส์

กฎหมายต่อต้านการทรมานของประเทศฟิลิปปินส์ ถือเป็นกฎหมายพื้นฐานของประเทศ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ผ่านกระบวนการตรากฎหมายโดยสภานิติบัญญัติ⁸

“The State values the dignity of every human person and guarantees full respect for human rights.”¹⁰ มาตรา 3 เป็นที่ยอมรับว่าเป็นหลักการสำคัญแห่งรัฐ โดยบัญญัติหลักการยอมรับซึ่งสิทธิมนุษยชนอันเป็นการป้องกันการทรมาน รัฐยังคงยอมรับและตระหนักถึงบทบาทของทหารในการเคารพสิทธิของประชาชน¹¹ เมื่อแบ่งส่วนของหลักกฎหมาย พบว่าบทบัญญัติมาตรา 235 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (the Revised Penal Code) มีหลักการสำคัญที่บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกคุมขัง ซึ่งอยู่ภายใต้ความควบคุม

การเย้ยหยันแก่ผู้เสียหายที่ถูกกระทำทรมานโดยกระบวนการทางศาล จะเป็นสิ่งที่ทำได้ภายใต้หลักกฎหมาย โดยจะมีการบัญญัติให้การกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นความผิดทางอาญาซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ นอกจากนี้ประเทศฟิลิปปินส์ยังได้กำหนดและให้คำนิยามของ “การทรมาน” เป็นไปตามข้อ 1 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และได้กำหนดให้การกระทำความผิดฐานทรมานเป็นความผิดสากล ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่มีกำหนดเขตอำนาจศาล

ข้อห้ามการทรมานนี้เป็นการกำหนดหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี รัฐบาลประเทศฟิลิปปินส์ ประกาศและยอมรับการปฏิบัติตามมาตรฐานข้อกำหนดของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ในอดีตเมื่อ 21 ปีที่ผ่านมา ประเทศฟิลิปปินส์เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน

⁸ The Philippine Initial Report to the Human Rights Committee, 1989, p.12.

⁹ Ibid.

¹⁰ Article II, Section 11, 1987 Constitution.

¹¹ Article XVI, Section 5 (2), Ibid.

1987 ในตอนนั้นรัฐบาลฟิลิปปินส์ประสบความล้มเหลวในการจัดการกับปัญหาการทรมาน ซึ่งมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางตั้งแต่ปี 1988 ถึง 1998 ความรุนแรงของการทรมานส่งผลกระทบต่อวงกว้าง จากข้อมูลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Presidential Committee on Human Rights (PCHR)) พบว่ามีสถิติผู้ถูกทรมานจำนวนรวมทั้งสิ้น 15,556 ราย ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการทรมานในระหว่างช่วงรัฐบาลนางอาควิโน The Aquino government (ปี 1986 ถึงปี 1992) จำนวน 102 ราย

2. พบหลักฐานการทรมานในกรณีที่มีผู้ไม่เห็นด้วยทางการเมือง จำนวน 179 ราย ซึ่งมีหลักฐานยืนยันเป็นหนังสือจาก The Task Force Detainees of the Philippines (TFDP) ในระหว่างช่วงระยะเวลาการบริหารของนายรามอส Ramos administration (ปี 1992 ถึง 1998)

3. พบหลักฐานการทรมานตั้งแต่ปี 1998 ถึง เดือนมกราคม 2001 ช่วงรัฐบาลเอสตราดรา The Estrada government จำนวน 53 ราย

4. ตั้งแต่เดือนมกราคม 2001 ถึง เดือนธันวาคม 2004 ปรากฏหลักฐานการทรมานจาก TFDP จำนวน 63 ราย

จากข้อมูลการทรมานข้างต้น พบว่ามีผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการทรมานรวมทั้งสิ้น 146 ราย ประกอบด้วย ชายจำนวน 145 ราย หญิงจำนวน 5 ราย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการทรมานที่เกิดจากการความขัดแย้งทางการเมือง และการก่อการร้ายโดยชาวมุสลิม¹²

ปัจจุบันพบว่ามีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการทรมานยังคงไม่ได้รับการลงโทษ 19 ปี ภายหลังจากที่ประเทศฟิลิปปินส์เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรีเมื่อปี 1984 หลังจากนั้นประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้สัตยาบันเมื่อปี 1987 ได้บัญญัติกฎหมายห้ามการทรมานอย่างเด็ดขาด ซึ่งกฎหมายภายในประกาศและยอมรับว่าการทรมานเป็นการกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ ผู้กระทำความผิดฐานทรมานจึงไม่ต้องรับโทษจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาเกี่ยวกับผู้เสียหายและผู้รอดชีวิตจากการทรมาน¹³

ดังนั้น กฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ จึงได้มีการบัญญัติหลักการและหัวข้อการกระทำความผิดฐานทรมานไว้อย่างชัดเจน และเป็นที่ทราบกันดีว่าการกระทำความผิดฐานทรมานจะถูกกำหนดไว้เป็นฐานความผิดอาญาเฉพาะอย่างชัดเจน ภายใต้อحكامกฎหมายของรัฐ และมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้รอดพ้นจากการทรมานทุกรูปแบบ

¹² Understanding Torture, Benito E. Molino, M.D.

¹³ Ibid.

ประเทศฟิลิปปินส์ได้บัญญัติกฎหมายต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2008 ณ Quezon City ซึ่งสรุปหลักการได้ดังนี้

สิทธิของบุคคลในการต่อต้านการทรมานเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับ และได้รับการปกป้องอย่างเต็มที่ในทุกแห่งหน สิทธิมนุษยชนไม่อาจลดหรือทำให้ด้อยคุณค่าลง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในแปดของสิทธิมนุษยชนในทางระหว่างประเทศที่ได้รับการถือปฏิบัติกัน การยอมรับ การปกป้อง และการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ว่าบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ถูกทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลอื่น การสนับสนุนในเรื่องสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ทุกคนจึงต้องให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทรมานทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่อต้านการทรมาน

หลักการที่กำหนดในกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ มีดังนี้

1. ห้ามการทรมานทุกรูปแบบ โดยบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน

นโยบายแห่งรัฐกำหนดให้บุคคลได้รับการปฏิบัติโดยเสมอภาคและมีสิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการของ The ICCPR General Comment 29¹⁴ ซึ่งเป็นการยืนยันตามหลักการแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี มาตรา 2 ที่กล่าวว่า คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาหรือจากทางการ ไม่สามารถยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้¹⁵

2. พยานหลักฐานที่ได้จากการทรมานไม่อาจนำมาอ้างในศาลได้

นโยบายแห่งรัฐประการต่อมา คือ คำสารภาพของผู้ต้องหา ถ้อยคำที่ได้รับจากการกระทำทรมานจะไม่ถูกนำมาเป็นหลักฐานในการพิจารณาคดี เว้นแต่เป็นถ้อยคำที่กล่าวอ้างถึงตัวผู้กระทำทรมานสามารถนำมาเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาการกระทำ ความผิดของผู้ทรมานได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 15 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี และหลัก“exclusionary rule”

¹⁴ ICCPR, General Comment 29, Seventy Second session, 2001.

¹⁵ “An order from a superior officer in the office or a public authority shall not be invoked as a justification of Torture”

3. กรณีมีการทรมานบุคคลมีสิทธิได้รับการรักษาและตรวจร่างกายทันที

กฎหมายยังกำหนดให้ผู้เสียหายที่ถูกกระทำทรมาน มีสิทธิที่จะได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์ซึ่งมีได้อยู่ภายใต้สังกัดของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะเป็นการรับประกันถึงผลการวินิจฉัยที่ถูกต้องและเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม ภายใต้หลักกฎหมายได้มีการแต่งตั้งแพทย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำหน้าที่ตรวจร่างกายบุคคลซึ่งถูกจับและอยู่ภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการทำหน้าที่นี้ไม่ใช่แพทย์ทุกคนที่จะทำได้หากแต่ต้องเป็นแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเท่านั้น ที่จะมิตสิทธิในการรายงาน และใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ดังนั้น เพื่อที่จะไม่ถูกปฏิเสธการรับฟังพยานที่เป็นรายงานของแพทย์ จึงมีการจัดให้แบ่งแยกประเภทของแพทย์ผู้ทำหน้าที่ตรวจร่างกายตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า “medico-legal” (มีใบอนุญาตเฉพาะ) ซึ่งจะเป็นแพทย์ที่มีความเป็นอิสระและมีอำนาจอย่างเต็มที่ และมีความแตกต่างกับแพทย์ทั่วไป หรือที่เรียกว่า “doctor”

โดยที่ผู้เสียหายสามารถเลือกกระบวนพิเศษของแพทย์ผู้ทำการตรวจร่างกายได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนและการตีความ สิ่งเหล่านี้จะเป็นการป้องกันการถูกกระทำซ้ำสองแก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูกข่มขืน หรือถูกกระทำทรมานทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่มักถูกกระทำโดยผู้ชาย เหล่านี้หากแพทย์ผู้ทำการตรวจร่างกายเป็นผู้ชายอาจเข้าข่ายการถูกกระทำทรมานทางเพศซ้ำสอง ดังนั้น จึงควรให้แพทย์ผู้หญิงเป็นผู้ตรวจร่างกายจะเหมาะสมกว่า เหล่านี้จึงเป็นที่มาที่กำหนดให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเลือกแพทย์ที่จะตรวจร่างกาย โดยกำหนดให้สิทธิแก่ผู้เสียหายจากการกระทำทรมานมีสิทธิเลือกแพทย์ผู้ทำการรักษา¹⁶

กฎหมายยังคงบัญญัติให้การรับรองกระบวนการตรวจร่างกายทั้งก่อนและหลัง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของบริบทนี้ก็คือ เพื่อให้มั่นใจ ได้ว่าการตรวจร่างกายของแพทย์ ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการทรมาน อย่างไรก็ตาม บริบทนี้ยังคงขยายการรับรองออกไปตลอดระยะเวลาที่ยังคงมีการทรมานไม่จำกัดเพียงช่วงเวลาที่มีการซักถาม

4. บทลงโทษ และโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดโดยการกระทำทรมาน

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี มาตรา 4 บัญญัติว่า “ให้รัฐภาคีแต่ละรับประกันว่า การกระทำทรมานทั้งปวงเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของตน ให้ใช้หลักการเดียวกันนี้สำหรับการพยายามกระทำการทรมาน และสำหรับการกระทำโดยบุคคลใดที่เป็นการสมรู้ร่วมคิด หรือการมี

¹⁶ “Should the torture victim so require, he/she shall be referred to a medico-legal of his/her own preference”

ส่วนร่วมในการทรมานด้วย”¹⁷ บทบัญญัติมาตรานี้ยอมรับอย่างชัดแจ้งว่าการพยายามกระทำการทรมานถือเป็นความผิดทางอาญาด้วย และการพิจารณาการกระทำว่าจะรับผิดเพียงใด ก็พิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้สั่งการ จะต้องรับผิดทางอาญาฐานกระทำทรมาน

สรุป

สิทธิของบุคคลในการต่อต้านการทรมาน ยังคงได้รับการยอมรับปกป้อง และเติมเต็มตลอด เวลา เหล่านี้เป็นการยอมรับสิทธิมนุษยชน ซึ่งไม่อาจจะละเลยหรือเพิกเฉยได้ และสิทธิมนุษยชนถือเป็นหนึ่งในแปดสิทธิขั้นพื้นฐาน ของประชาชนอื่นไม่อาจยกเลิกหรือเพิกถอนได้¹⁸ เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ในการยอมรับ การปกป้องและการปฏิบัติตามหลักกฎหมายว่าด้วยการเคารพสิทธิของประชาชนให้พ้นจากการทรมาน ไม่ว่าจะเป็นการเคารพสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน สิทธิในสุขภาพอนามัย และความสันติสุข และมากไปกว่านั้น บุคคลทุกคนในสังคมควรที่จะร่วมกันต่อต้านการทรมาน¹⁹

3.3 ประเทศฝรั่งเศส

ปีคริสต์ศักราช 1789 มีการประกาศสิทธิแห่งมนุษย์ชนและพลเมือง ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ข้อที่เป็นอุดมการณ์ของการปฏิวัติฝรั่งเศส คือ เสรีภาพ (Liberty) เสมอภาค (Equality) และภราดรภาพ (Fraternity) ประกาศดังกล่าวย้ำข้อเรียกร้องฐานันดรที่ 3 เช่น มนุษย์เกิดมาเป็นอิสระ และมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจับกุมกล่าวหาและหน่วงเหนี่ยวบุคคลใดๆ จะกระทำได้เฉพาะตามที่กฎหมายกำหนด ต่อมาสภาวาระรัฐธรรมนูญแห่งชาติออกพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับรวมเรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาเดือนสิงหาคม” (August Decrees) ระบุถึงการยกเลิกระบบฟิวดัล ศาลต่าง ๆ มีการปรับปรุงกฎหมายอาญาโดยใช้หลักมนุษยธรรมมากขึ้นด้วยการยกเลิกการทรมานและตัดอวัยวะ เหล่านี้จึงเป็นที่มาที่ประเทศฝรั่งเศสยอมรับหลักการของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี รวมถึงให้ความสำคัญในการต่อต้านการก่ออาชญากรรมสงคราม

¹⁷ Article 4, CAT, “an attempt to commit torture and an act by any person which constitutes complicity or participation in torture.”

¹⁸ Understanding Torture, Benito E. Molino, M.D.

¹⁹ Ibid.

ประเทศฝรั่งเศสมีพันธกรณีภายใต้หลักกฎหมายระหว่างประเทศ และได้บัญญัติกฎหมายภายในเพื่อรองรับพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี หากมีการพบว่าคดีไม่เป็นไปตาม หลักการต่อต้านการทรมาน หรือมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ผิดระเบียบ จะมีการแก้ไขหรือ ทบทวนขั้นตอนในกระบวนการชั้นอุทธรณ์

หลักการต่อต้านการทรมานของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสไม่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่อง เพื่อบังคับแก่การต่อต้าน การทรมาน แต่กลับพบว่าประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรการต่อต้านการทรมาน ในระดับสากล เช่น กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน บัญญัติห้ามการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับประเทศ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ร้ายข้ามแดนจะตกอยู่ภายใต้อันตรายที่จะถูกทรมาน ตามมาตรา 3 แห่ง อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้สิทธิแก่ผู้เสียหายจากการกระทำทรมาน ได้รับการเยียวยาและได้รับค่าชดเชย สิทธินี้ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายและเป็นไปตาม มาตรา 13 แห่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights : ECHR) ที่ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าชดเชยจากการกระทำละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานได้

หลักการต่อต้านการทรมานของประเทศฝรั่งเศส ยอมรับและให้ความคุ้มครอง แก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังจะเห็นได้จากหลักการประกาศใช้กฎหมายในสถานการณ์ ฉุกเฉิน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีอันตรายอันอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน หรือโดยสถานการณ์นั้น อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติต่อมหาชน มีกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อยู่สองฉบับ คือ

1. รัฐบัญญัติเกี่ยวกับกฎอัยการศึก (la loi du 9 août 1849; l'etat de siege) (Martine Lombard et Gilles Dumont, droit administratif, Dalloz 2003 : 67) ที่กำหนดให้ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ประกาศกฎอัยการศึก (decret en conseil des ministres) (มาตรา L. 2121 – 1 etat de siege Code de la defense) เมื่อมีการประกาศกฎอัยการศึกแล้วอำนาจต่างๆ ที่เคย เป็นของตำรวจจะมีการโอนไปเป็นของทหาร ส่งผลให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาก ขึ้น เช่น ทหารสามารถสั่งห้ามประชาชนออกนอกเคสด่านในเวลาที่กำหนด ห้ามชุมนุม หรือห้าม ตีพิมพ์สิ่งพิมพ์บางประเภทที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคม รวมทั้งมีการโอนอำนาจพิจารณา คดีไปยังศาลทหารอีกด้วย (les tribunaux militaires) (มาตรา L. 2121 – 2 code de la defense)

2. รัฐบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน (l'etat d'urgence) ซึ่งประกาศโดยคณะรัฐมนตรี (decret en Conseil des ministres) (มาตรา 2 วรรคหนึ่ง รัฐบัญญัติ หมายเลข 55-385, 3 เมษายน 1955) ในเหตุผลที่ว่าเมื่ออันตรายต่อความสงบสาธารณะหรือภัยพิบัติสาธารณะ โดยให้มีการกำหนดพื้นที่ที่สถานการณ์ฉุกเฉินใช้บังคับ ให้มีผลเป็นเวลา 12 วัน หากคณะรัฐมนตรีต้องการขยายระยะเวลาจะต้องให้รัฐสภาออกเป็นรัฐบัญญัติขยายระยะเวลา (มาตรา 2 วรรคสองและวรรคสามและรัฐบัญญัติขยายระยะเวลาดังกล่าวจะต้องมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดเอาไว้ด้วย มาตรา 3) รัฐบัญญัติขยายเวลาสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องถูกยกเลิกภายในเวลา 15 วัน หลังจากวันที่รัฐบาลลาออกหรือหลังจากที่มีการยุบสภา (มาตรา 4)

สถานการณ์ไม่ปกติทั้งสองกรณี ส่งผลให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากยิ่งขึ้นอันเนื่องมาจากความจำเป็นของรัฐ ที่ต้องการให้อำนาจฝ่ายบริหารตัดสินใจบริหารบ้านเมืองด้วยความสะดวกและรวดเร็วตามสถานการณ์ แม้ว่าฝ่ายบริหารจะมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม แต่ก็ยังเป็นอำนาจหน้าที่ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่าการใดบ้างที่สามารถกระทำได้ เช่น มาตรา 5 กำหนดไว้ว่า ภายในพื้นที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตัวแทนของรัฐมีอำนาจดังต่อไปนี้

1. ประกาศห้ามเคลื่อนย้ายบุคคลหรือยานพาหนะในพื้นที่และในช่วงเวลาที่กำหนด
2. ประกาศพื้นที่คุ้มครอง (protection พื้นที่ปลอดภัย security) หรือพื้นที่ที่กำหนดให้ผู้ที่ต้องควบคุมอยู่
3. ห้ามมิให้บุคคลใดที่พยายามฝ่าฝืน การปฏิบัติการตามอำนาจรัฐอยู่ในเขตหรือพื้นที่ใด (มาตรา 5)

มาตรการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ

ประเทศฝรั่งเศสในอดีตตอนต้นศตวรรษที่ 19 มีหลักสำคัญอยู่หลักหนึ่ง คือ ความไม่ต้องรับผิดชอบของอำนาจรัฐ (irresponsabilité de la puissance publique) ที่ให้ความเป็นเอกสิทธิ์ (prérogatives) แก่รัฐที่ไม่ต้องรับผิดใดๆ ต่อความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น แต่ต่อมาหลักดังกล่าวก็ถูกล้มล้างด้วยคำวินิจฉัยของศาลคดีขัดกัน (Tribunal des conflits) ในคดี Blanco ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1873 ที่ได้วางหลักสำคัญเอาไว้ว่ารัฐต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเอกชนอันเกิดจากการกระทำของผู้ที่ทำงานให้หน่วยงานทางปกครอง ที่จัดทำบริการสาธารณะโดยความรับผิดชอบดังกล่าวไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไป ต้องใช้กฎเกณฑ์พิเศษ ซึ่งต่อมาหลักความรับผิดชอบของรัฐได้พัฒนาขึ้นไปอีกโดยคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดในคดี Tomaso

Grecco ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1905 ว่า รัฐต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินกิจกรรมของตำรวจ จนกระทั่งในปัจจุบันความรับผิดชอบได้ขยายตัวกว้างออกไปครอบคลุมถึงกระบวนการยุติธรรม เมื่อรัฐบัญญัติลงวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1972 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่า รัฐจะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่าย อันเกิดจากการดำเนินงานที่บกพร่อง (défectueux) ของหน่วยงานยุติธรรม (le service de la justice) จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการเรื่องความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในประเทศฝรั่งเศสได้ขยายตัวออกไปมาก และครอบคลุมฝ่ายปกครองประเภทต่างๆ หลายประเภทด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ฝ่ายปกครองที่จัดทำบริการสาธารณะมาจนกระทั่งฝ่ายปกครองประเภทตำรวจ ไปจนหน่วยงานด้านยุติธรรม

ความรับผิดของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นิติบุคคลในกฎหมายมหาชน (les personnes morales de droit public) ไม่อาจทำการใด ๆ ได้ด้วยตัวเอง แต่ต้องทำโดยผ่านทางบุคคลธรรมดา (personnes physiques) ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครองโดยบุคคลดังกล่าว ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ใครจะเป็นผู้รับผิด ในกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสมีสองแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีดังกล่าว แนวทางแรกถือเป็นความรับผิดของเจ้าหน้าที่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น และต้องชดใช้ค่าเสียหายจากทรัพย์สินของตนเอง กับแนวทางที่สองเป็นความรับผิดของฝ่ายปกครองที่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของตน ความรับผิดของหน่วยงาน (la faute du service) หมายความว่า ความผิดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่ไม่อาจแยกออกมาได้ว่า เจ้าหน้าที่ผู้ใดเป็นผู้ทำผิดหรืออาจเป็นกรณีที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองคนหนึ่งทำความผิดอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามปกติของหน่วยงานนั้น และเป็นความผิดที่เกิดจากหน้าที่ของหน่วยงานนั้นก็ว่าได้ ความผิดของหน่วยงานในที่นี้อาจเป็นความผิดประเภทการกระทำ การออกคำสั่ง หรือการบริหารงานที่บกพร่องของฝ่ายปกครองก็ได้

ความผิดส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ (la faute personnelle) อาจเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่หย่อนสมรรถภาพหรือบกพร่องละเอียดต่อหน้าที่ของตน หรืออาจเป็นความผิดหรือการกระทำที่นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ของตน (hors de la fonction) มีวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ดังนั้น ความผิดส่วนตัวของเจ้าหน้าที่จึงอาจแยกได้เป็นสองกรณี คือ ความผิดส่วนตัวอย่างแท้จริง (la faute purement personnelle) อันหมายถึงความผิดที่เป็นความรับผิดชอบอย่างแท้จริงของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำ กับความผิดส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงาน และเหตุเกิดจากความบกพร่อง

ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งในกรณีนี้ทำให้ทั้งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ มีคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดในคดี Laruelle et Delville ลงวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1951 วางหลักไว้ว่าในกรณีที่ฝ่ายปกครองชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายสำหรับความผิดร่วมกัน (le cumul) โดยฝ่ายปกครองชดใช้ค่าเสียหายทั้งในส่วนที่เกิดจากความผิดของตนและในส่วนที่เกิดจากความผิดของเจ้าหน้าที่ ในกรณีดังกล่าวฝ่ายปกครองสามารถเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบชดใช้เงิน ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดส่วนตัวของเจ้าหน้าที่นั้นคืนให้ฝ่ายปกครองได้

มาตรการเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ ตรงกับหลักการที่กำหนดใน ข้อ 4 (1) ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานซึ่งระบุว่า

“4 (1) ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่าการกระทำทรมานทั้งปวงเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของตนให้ใช้หลักการเดียวกันนี้บังคับสำหรับการพยายามกระทำการทรมาน และสำหรับการกระทำโดยบุคคลใดที่เป็นการรู้เห็นเป็นใจ หรือการมีส่วนร่วมในการทรมานด้วย”

ดังนั้น เจ้าพนักงานซึ่งสั่งการหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นทำการทรมานจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดตามกฎหมายในประเทศ

สรุป

ประเทศฝรั่งเศสยอมรับและปฏิบัติตามพันธกรณี ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์

ประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส บัญญัติหลักการที่เป็นการจัดการสำหรับสถานการณณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดของเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลในการควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยในสถานการณณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการกำหนดความรับผิดของรัฐ และเจ้าหน้าที่รัฐอย่างชัดแจ้งซึ่งเหล่านี้ถือเป็นการกำหนดมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต จนอาจเป็นเหตุให้เกิดการกระทำทรมานต่อประชาชนในท้ายที่สุด

เมื่อพิจารณาหลักการต่อต้านการทรมานของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศฝรั่งเศส พบว่าทั้งสามประเทศมีความสอดคล้องกับหลักการต่อต้านการทรมานตามแนวทางของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับภาวะผูกพันในการกำหนดให้รัฐภาคีสร้างระบบ และแนวทางปฏิบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุก เพื่อป้องกันมิให้มีการทรมาน

2. การกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการให้สิทธิร้องทุกข์แก่ผู้ที่ถูกกระทำการทรมาน

3. การกำหนดให้รัฐภาคีประกันระบบกฎหมายภายในว่าผู้ถูกทำร้ายจากการกระทำทรมานจะได้รับการชดใช้และมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม

4. การกำหนดให้รัฐภาคีประกันว่าค่าให้การที่เป็นผลจากการทรมานไม่อาจยกขึ้นอ้างเป็นหลักฐานในการดำเนินคดี

ตารางเปรียบเทียบมาตรการ / กลไกทางกฎหมายที่เป็นการต่อต้านการกระทำทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศ

ประเทศ	มาตรการ / กลไกทางกฎหมาย
สหรัฐอเมริกา ²⁰	<p>1) มาตรการทางศาล :</p> <p>ศาลได้วางหลัก Exclusionary Rule หมายถึงบทตัดพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำที่ไม่ชอบของเจ้าพนักงาน เช่น เจ้าพนักงานไปค้นหาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาจะถูกห้ามมิให้รับฟัง และหลัก Miranda²¹ ซึ่งมีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยต้องระมัดระวังในการดำเนินกรทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้พยาน หลักฐานที่สมบูรณ์ และศาลรับฟัง</p> <p>2) มาตรการชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง :</p> <p>กฎหมายมลรัฐ(federal law) กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำทรมานหรือกระทำทารุณโหดร้าย</p>

²⁰ The Police In America, An Introduction, second Edition, Samuel Walker University of Nebraska at Omaha. McGraw-Hill, Inc. Page 284-294

²¹ ศาลสูงสหรัฐวางหลักไว้ในคดี Miranda v. Arizona (1966) กล่าวคือ การจับกุมจะต้องแจ้งสิทธิแก่ผู้จับกุม

4 ประการ

ประการแรก มีสิทธิที่จะไม่ให้การ ต้องบอกว่าคุณมีสิทธิที่จะไม่ให้การ

ประการ 2. ถ้าหากให้การ คำให้การนั้นสามารถยืนยันเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

ประการ 3. มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ มีสิทธิให้ทนายความอยู่ร่วมในการสอบปากคำ

ประการ 4. ถ้าไม่มีทนายความ มีสิทธิให้รัฐจัดหาทนายความให้

ผลของการไม่ปฏิบัติใน 4 ข้อ ก็คือ หลัก fruit of poisonous tree จะถือเอาหลักดอกผลต้นไม้เป็นพิษมาใช้

ประเทศ	มาตรการ / กลไกทางกฎหมาย
<p>สหรัฐอเมริกา (ต่อ)</p>	<p>3) มาตรการออกคำสั่งห้าม : ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการกระทำนั้นมิใช่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่และนโยบาย ศาลสามารถสั่งห้ามการกระทำนั้น ๆ และให้ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ทันที</p> <p>4) มาตรการฟ้องร้องคดีอาญา : ในกรณีที่ผู้ฟ้องร้องสามารถพิสูจน์ได้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐจงใจกระทำทรมานหรือกระทำทารุณโหดร้าย เจ้าหน้าที่รัฐต้องรับผิดชอบทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนด</p> <p>5) มาตรการตรวจสอบภายใน : ผู้ตรวจสอบสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าใจและยอมรับบรรดากฎเกณฑ์ต่าง ๆ นอก จากนี้ยังมีการกำหนดกลไกอื่น ๆ เช่น (1) การกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐ (2) การตรวจสอบการทำงานประจำอย่างสม่ำเสมอ (3) การอบรมเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเพียงพอ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ที่มีปัญหาได้อย่างเหมาะสม (4) การกำหนดหลักปฏิบัติที่เหมาะสม (5) การให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานโดยชอบ (6) การพัฒนาและควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ</p> <p>6) มาตรการกำหนดหน้าที่หน่วยงานตรวจสอบ : หน่วยงานที่ตรวจสอบเรียกว่า “internal affairs unit” ทำหน้าที่ (1) สืบสวนตามคำร้องเรียน (2) ตรวจสอบรายงานอุบัติเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐ (3) สืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อมูลที่แท้จริงได้ด้วยตนเอง</p> <p>7) มาตรการควบคุมโดยชุมชน (Community Control) : หลักการนี้กำหนดให้มีการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง โดยอยู่ในรูปแบบของผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดนโยบาย รวมถึงควบคุมมิให้เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>

ประเทศ	มาตรการ / กลไกทางกฎหมาย
ฟิลิปปินส์ ²²	<p>1) มาตรการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำทรมานเป็นความผิดอาญา</p> <ul style="list-style-type: none"> -Juvenile Justice and Welfare Act -Anti-Sexual Harassment Law -Anti-Hazing Law <p>2) มาตรการกำหนดองค์กรหลักรับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชน</p> <p>ภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจทั่วประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ(the National Police Commission) มีหน้าที่จัดการดูแลสิทธิมนุษยชน รวมถึงร่วมมือกับ The Department of Interior Local Government จัดการอบรมให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>3) มาตรการกำหนดความรับผิดอาญา</p> <p>เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดโดยการทรมาน หรือทารุณโหดร้ายต้องรับผิดทางอาญา</p> <p>4) มาตรการกำหนดหน่วยงานดูแลผู้เสียหาย</p> <p>คณะกรรมการพิจารณาค่าชดเชยแก่เหยื่อที่ถูกกักขังอย่างไม่เป็นธรรม และถูกกระทำทรมานหรือทารุณโหดร้าย จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินจำนวนสูงสุดไม่เกิน 10,000 เปโซ หรือประมาณ USD 209 ซึ่งจะได้รับการชดเชยภายใน 6 เดือนนับจากวันที่เกิดเหตุ</p>
ฝรั่งเศส ²³	<p>1) มาตรการกำหนดความรับผิดทางอาญา</p> <ul style="list-style-type: none"> -เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดโดยการทรมาน หรือทารุณโหดร้ายต้องรับผิดทางอาญา -ในกรณีที่เป็นการทรมานและเป็นความผิดทางเพศ เจ้าหน้าที่รัฐต้องโทษหนักขึ้น

²²Consideration of the Consolidated 2nd to 5th Periodic Reports of the Philippines Under the Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Palais Wilson, Geneva, Switzerland, 28-29 April 2009

²³Committee Against Torture, Thirty-fifth session, Summary Record of the 681st Meeting, Held at the Palais des Nations, Geneva, on Thursday, 17 November 2005.

ประเทศ	มาตรการ / กลไกทางกฎหมาย
ฝรั่งเศส (ต่อ)	<p>-การทรมานและการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้าย กระทำทารุณ ต้องระวางโทษจำคุก 15 ปี ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุก 20 ปี</p> <p>2) มาตรการอบรมและให้ความรู้ กำหนดแนวทางซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อเดือนมิถุนายน 2003 ซึ่งเน้นในเรื่องการอบรมบุคคลากร และแนะนำการดำเนินการที่ไม่เป็นการละเมิดกฎหมาย ให้ความรู้ในขอบเขตที่กฎหมายห้ามเนื่องจากเป็นการทรมาน</p> <p>3) มาตรการกำหนดนิยาม “ทรมาน” ประมวลจริยธรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Code of Ethics of the National Police Force) ไม่ได้อ้างถึงนิยาม “ทรมาน” แต่มีหลักการห้ามทรมาน โดยการห้ามใช้กำลัง และกำหนดให้การทรมานและการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้ายเป็นความผิดร้ายแรง และในการปรับปรุงกฎหมายอาญาครั้งต่อไปฝรั่งเศสจะเพิ่มเติมกำหนดนิยาม “ทรมาน” ให้ชัดเจน</p> <p>4) มาตรการส่งกลับผู้อพยพ ประกาศเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2003 กำหนดให้ผู้อพยพที่เข้ามาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสในฐานะคนต่างด้าว มีระยะเวลาในการอยู่ในประเทศขยายได้ถึง 32 วัน ในกรณีที่บุคคลนั้นถูกควบคุมตัว 48 ชั่วโมง จะได้รับการขยายออกไป 15 วัน โดยไม่ต้องถูกควบคุมตัว</p> <p>5) กำหนดหลักการฟ้องคดี หลักการฟ้องคดีสำหรับกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิด ศาลพิจารณาโดยใช้หลักการ “Appropriateness of prosecution” ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคำพิพากษาในคดี Act No.2004-204 กล่าวคือ</p> <p>6) มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการทรมาน ผู้เสียหายจากการทรมานในการกระทำผิดทางเพศ กระทำอนาจารเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จะได้รับค่าชดเชย สำหรับกรณีตาย ตกเป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นเวลา 1 เดือน หรือมากกว่านั้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดและไม่สามารถทำงานได้น้อยกว่า 1 เดือน</p>

ประเทศ	มาตรการ / กลไกทางกฎหมาย
ฝรั่งเศส (ต่อ)	<p>สำหรับผู้เสียหายจากการทรมานโดยการก่อการร้าย จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยตรงจากกองทุน “the Guarantee Fund for the Victims of Act of Terrorism and Other Offences (FGTI)</p> <p>กรณีการกระทำผิดอาญาร้ายแรง ให้รวมถึงการทรมานและการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม เหล่านี้ จะได้รับการเยียวยาโดยกฎหมาย</p> <p>7) มาตรการห้ามการขายสินค้าที่เกี่ยวกับการทรมาน</p> <p>กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดห้ามมิให้มีการจำหน่ายสินค้า ส่งออก และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ออกแบบมา ซึ่งเข้าข่ายเป็นการทรมานและการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม</p> <p>8) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการก่อการร้าย</p> <p>-ตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้ายถึง 96 ชั่วโมง ผู้ต้องสงสัยผู้ใหญ่จะไม่ได้ถูกส่งตัวเข้ากระบวนการทางกฎหมายใน 72 ชั่วโมงแรก ผู้สืบสวนพิเศษจะดำเนินการสืบสวนโดยเป็นไปตามขั้นตอนกฎหมาย และรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน</p> <p>-หน่วยงานต่อต้านการก่อการร้ายภายใต้ชื่อ the Paris Court of Major Jurisdiction และ the National College of Magistrates เป็นหน่วยงานตรวจสอบและจัดการอบรม</p>

ตารางที่ 2

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ได้สร้างกลไกเพื่อให้บทบัญญัติของอนุสัญญามีผลใช้บังคับได้ตามจริง โดยการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (Committee against Torture) (“คณะกรรมการฯ”) ไว้ตามข้อบทที่ 17 โดยคณะกรรมการฯ มีอำนาจที่สำคัญตามข้อบทที่ 20 ซึ่งกำหนดให้ ในกรณีคณะกรรมการฯ ได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือซึ่งบ่งชี้ได้อย่างสมเหตุสมผล (well-founded) ว่าปรากฏการกระทำการทรมานอย่างเป็นระบบในดินแดนของรัฐภาคีใด ๆ คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการเชื้อเชิญ (invite) รัฐภาคีดังกล่าวให้เข้ามาร่วมตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว โดยรัฐดังกล่าวสามารถยื่นข้อสังเกตที่มีต่อข้อมูลดังกล่าวต่อคณะกรรมการฯ ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ยังมีอำนาจในการแต่งตั้งสมาชิกของคณะกรรมการฯ คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนให้เข้าดำเนินการตรวจสอบ (Inquiry) ในทางลับ ซึ่งรวมถึงการเข้าตรวจสอบในดินแดนของรัฐภาคีดังกล่าวด้วย

ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องมีการตกลงร่วมกันกับรัฐภาคีในการเข้าตรวจสอบดังกล่าว โดยผลสรุปจากการตรวจสอบอาจถูกนำไประบุลงในรายงานประจำปีของคณะกรรมการฯ ตามข้อบทที่ 24 ได้

การดำเนินการของคณะกรรมการฯตามข้อบทที่ 20 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ในการดำเนินการ (Rule of Procedure) ที่คณะกรรมการฯ จะกำหนดขึ้นเอง ในขณะที่รัฐภาคีต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว²⁴ โดยตามกฎเกณฑ์ที่คณะกรรมการฯ กำหนดขึ้นในข้อ 78 ถึง 81 กำหนดเงื่อนไขการดำเนินการตามข้อบทที่ 20 ไว้ โดยการให้อำนาจสมาชิกของคณะกรรมการฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าทำการตรวจสอบค่อนข้างกว้าง เช่น กำหนดให้สมาชิกดังกล่าวกำหนดวิธีการไต่สวนในทางลับขึ้นเองตามที่เห็นสมควร หรือสมาชิกดังกล่าวอาจกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ได้ตามที่เห็นสมควร โดยรัฐภาคีเจ้าของดินแดนต้องให้การรับประกันด้วยว่าจะต้องไม่มีอุปสรรคต่อการที่พยานต้องการจะพบสมาชิกดังกล่าวด้วย²⁵ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดขอบเขตอำนาจในการดำเนินการของคณะกรรมการฯ ที่ชัดเจน ในขณะที่กำหนดหน้าที่ให้รัฐภาคีต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการดังกล่าว

จากรายละเอียดการเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ภาคผนวก ข) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาหัวข้อที่คณะกรรมการต่อต้านการกระทำทรมาน กำหนดขึ้นเพื่อทำการตรวจสอบมาเป็นหัวข้อหลักในการศึกษาเปรียบเทียบ เห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศฝรั่งเศส ต่างก็ได้แสดงหลักการที่ชัดเจนของประเทศตนในการยอมรับตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญา และโดยที่อนุสัญญานี้ มีการกำหนดในลักษณะเงื่อนไขและหลักการปฏิบัติมิได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนั้น การที่แต่ละประเทศยอมรับเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา จึงหมายความว่ายอมรับที่จะปฏิบัติตามหลักการและเงื่อนไขที่อนุสัญญากำหนด อย่างไรก็ตาม อนุสัญญานี้เปิดโอกาสให้รัฐภาคีสามารถแถลงคำประกาศ และตั้งข้อสงวนในการเข้าเป็นภาคีได้ ก็ย่อมจะทำให้เกิดมาตรฐานการปฏิบัติตามอนุสัญญาหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับมาตรฐานการปฏิบัติของแต่ละประเทศ

²⁴Winston P. Nagan and Lucie Atkins. The International Law of Torture: From Universal Proscription to Effective Application and Enforcement, *Harvard Human Rights Journal* (Spring, 2001): 104, available at <http://web2.westlaw.com>, Cite as: 14 Harv. Hum. Rts. J. 87

²⁵Rules of Procedures of Committee Against Torture, pp 28 - 29, available at www.ohchr.org (last visited 08/09/06)

บทที่ 4

วิเคราะห์หลักกฎหมายไทยเพื่อกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมาน

กลไกในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุมาตรการต่อต้านการทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน นั้นคือ องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงและถือเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลยุติธรรม¹

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มีโอกาสที่จะมีการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง และเป็นการกระทำที่ขัดต่อแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่ถือว่าเป็นสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ทำให้มนุษย์มีอิสรภาพ เสรีภาพ สิทธิประโยชน์ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังนั้น จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายซึ่งกำหนดกรอบและทิศทางการดำเนินงานของรัฐ ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงต้องมีข้อห้าม หรือมีมาตรการป้องกันและต่อต้านการกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจน

โดยที่มาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ระบุไว้ว่า การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งหมายความว่าองค์กรของรัฐ เช่น หน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง กรม สำนักงาน คณะรัฐมนตรี รัฐบาล รัฐสภา หรือหน่วยงานอื่นใดที่ได้ชื่อว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ นั้น เวลาใช้อำนาจของตนต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง อย่าให้ไปกระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล²

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ดี พนักงานอัยการก็ดี หรือแม้แต่ศาลสถิตยุติธรรมก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นหน่วยงานที่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญมาตรา 26 ทั้งสิ้น กล่าวคือต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตลอดเวลา ถ้าหากองค์กรทั้งสามดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ โดยคำนึงถึง

¹ คณิต ฒ นคร. รัฐธรรมนูญกับกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 13.

² คณิน บุญสุวรรณ. คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน ฉบับปรับปรุงใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ตาตา พับลิเคชั่น), หน้า 21.

รัฐธรรมนูญมาตรา 26 อย่างสุจริตใจแล้ว³ จะส่งผลต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีในทางระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

ในขณะเดียวกันองค์กรอื่นของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับกฎหมายและตีความกฎหมาย เช่นเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐใด ๆ ก็ถูกผูกพันที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 26 นี้อย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกัน⁴

แม้ว่าปัจจุบัน ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่รองรับตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี แต่การนำไปปฏิบัติจริงกลับไม่สัมฤทธิ์ผล นั่น เป็นเพราะขาดการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมานอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการวิเคราะห์หลักกฎหมายไทย เพื่อกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมาน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการของกฎหมาย 4 ประการ ดังนี้

1. กระบวนการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี
2. มาตรการต่อต้านการทรมานภายใต้หลักเกณฑ์อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี
3. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ
4. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมายอาญา

1. กระบวนการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

1.1 ขั้นตอนการเสนอร่างความตกลงมาตรฐาน⁵

โดยที่การจัดทำความตกลงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน และต้องอาศัยทักษะในการเจรจาสูง จึงอาจมีความหวาดระแวงระหว่างคู่เจรจาในเรื่องการยกเว้นความตกลงและการใช้ถ้อยคำ ดังนั้น เพื่อให้ผู้เจรจามีความสบายใจ จึงมีการจัดทำร่างความตกลงมาตรฐาน (standard text) เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาเพื่อความสะดวก อย่างไรก็ดี เพื่อขจัด

³ อ้างแล้ว, หน้า 22.

⁴ อ้างแล้ว, หน้า 23.

⁵ Available at www.mfa.go.th/treaty/handbook/index.

ความหวาดระแวงดังกล่าว จึงมีความพยายามขององค์กรกลาง เช่น สหประชาชาติ สถาบันระหว่างประเทศ ที่จะจัดทำร่างมาตรฐานขึ้น ให้คู่เจรจาพิจารณาใช้เพื่อไม่ให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันมากนัก โดยให้คู่เจรจาไปเจรจาในรายละเอียดตามความต้องการของแต่ละฝ่าย

การพิจารณาร่างความตกลง

ในการพิจารณาร่างความตกลง สามารถประมวลแนวทางปฏิบัติของประเทศไทย ออกเป็น 2 ส่วน คือ การพิจารณาในระดับนโยบายว่าสมควรจะทำความตกลงหรือไม่ ซึ่งตามทางปฏิบัติในปัจจุบันมักจะผ่านขั้นตอนนี้โดยอัตโนมัติ เนื่องจากการทำความตกลงส่วนใหญ่มุ่งเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลไทยอยู่แล้ว การพิจารณาระดับนโยบายมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง การทหาร หรือประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การทำความตกลงกับไต้หวันซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับนโยบายจีนเดียว

ดังนั้น ส่วนใหญ่การทำความตกลงจึงมักจะข้ามขั้นตอนการพิจารณาระดับนโยบายของรัฐบาล โดยข้ามไปพิจารณาในระดับกระทรวง หรือหน่วยงานนั้นโดยตรงเลย ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าอย่างไรเสียรัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรีก็ต้องให้ความเห็นชอบในขั้นตอนสุดท้ายอยู่ดี

แนวทางการพิจารณาร่างความตกลง

ทางปฏิบัติของหน่วยราชการไทย ในการพิจารณาร่างความตกลงอาจสรุปได้ 2 แนวทาง คือ การพิจารณาโดยคณะกรรมการที่จัดตั้งในลักษณะถาวร และการพิจารณาโดยคณะทำงานหรือโดยที่ประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นรายความตกลงไป

ในกรณีการพิจารณาโดยคณะกรรมการที่จัดตั้งในลักษณะถาวร จะเป็นการจัดทำความตกลงที่มีลักษณะทำเป็นประจำเป็นเรื่องที่มีลักษณะเทคนิค เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น การทำความตกลงด้านการบิน การขนส่ง การยกเว้นภาษีซ้อน ฯลฯ จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาโดยมติคณะรัฐมนตรี ในทางกลับกันกรณีที่เป็นการทำความตกลงที่มีลักษณะไม่ประจำ หน่วยราชการเจ้าของเรื่องอาจพิจารณาจัดตั้งคณะทำงาน หรือเรียกประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาในลักษณะเป็นกรณี ๆ ไป

1.2 การเจรจา

เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนร่างความตกลงระหว่างคู่เจรจาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดให้มีการเจรจา โดยปกติจะทำ ณ เมืองหลวงของแต่ละประเทศ โดยมีการ

แต่งตั้งคณะผู้แทนของรัฐบาลโดยอนุมัติ ของกระทรวงเจ้าของเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการเจ้าของเรื่องเป็นหัวหน้าคณะ ส่วนผู้แทนที่เหลือจะประกอบด้วยบุคคลใดบ้าง ก็ขึ้นอยู่กับว่าเรื่องที่จะเจรจาและเนื้อหาของความตกลงเกี่ยวข้องกับหน่วย งานใดบ้าง แล้วแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ และขอทราบองค์ประกอบของคณะผู้แทนอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

ในขั้นการเจรจาเป็นเรื่องความสามารถในการเจรจา ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญของผู้เจรจา ระยะเวลาในการเจรจาขึ้นอยู่กับความยาก และความสลับซับซ้อนของเรื่องและความตกลงที่เจรจา บางความ ตกลงสามารถเจรจาสำเร็จได้ในการเจรจารอบเดียว บางความตกลงใช้เวลาหลายปี ส่วนใหญ่มักจะมีการเจรจาสองรอบ โดยประเทศคู่เจรจาสลับกันเป็นเจ้าภาพ

โดยปกติเมื่อการเจรจาในแต่ละรอบเสร็จสิ้น จะมีการจัดทำบันทึกการเจรจา (agreed minutes) ระบุผลสำเร็จ หรือความคืบหน้าในการเจรจา ลงนามโดยหัวหน้าคณะผู้แทนของทั้งสองฝ่าย โดยแนบร่างความ ตกลงที่เป็นผลจากการเจรจา หากมีข้อบกพร่องที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ก็ใส่วงเล็บไว้ หรือระบุข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไว้ต่างหากโดยแยกแยะว่าเป็นข้อเสนอของฝ่ายใด

1.3 การเสนอข้อความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

โดยที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมาย หรือระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการทำสนธิสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร จึงอาศัยทางปฏิบัติในการพิจารณาในเรื่องนี้ โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องและหลักการและแนวทางตาม กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสนธิสัญญาตามอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ.1969 เป็นพื้นฐานในการพิจารณา

ประเทศไทยถือว่าการทำสนธิสัญญาเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจให้ความเห็นชอบสนธิสัญญาก็คือคณะรัฐมนตรีนั่นเอง ยกเว้นกรณีเข้ามาตรา 224 วรรค 2 ซึ่งจะกล่าวถึงในข้อ 8.4

เมื่อหน่วยราชการเจ้าของเรื่องสามารถเจรจาความตกลงจนสำเร็จแล้ว ก็จะมีหนังสือขออนุมัติคณะรัฐมนตรี โดยรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

ประเทศไทยมีกระบวนการเตรียมการรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยคณะรัฐมนตรีเห็นชอบเรื่องการ

พิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ (ตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่อง เสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2) โดยกำหนดให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยทำคำแถลงตีความในการเข้าเป็นภาคี ในข้อบทที่ 1, 4 และ 5 และจัดทำข้อสงวนในข้อบทที่ 30 ของอนุสัญญา

2. ให้กระทรวงการต่างประเทศจัดทำภาคยานุวัติสารการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา เพื่อมอบให้เลขาธิการสหประชาชาติต่อไป

3. มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้ อนุสัญญา

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกลั่นกรองฯ คณะที่ 2 มีประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับการนำเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1. การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของไทยในการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนให้เด่นชัดยิ่งขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับพันธกรณีของไทยตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ไทยได้ให้การรับรอง

2. คณะกรรมการเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา เห็นควรให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ได้โดยไม่ต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ให้มีการทำคำแถลงในลักษณะตีความในเรื่องนั้น ๆ ในการภาคยานุวัติอนุสัญญา

สรุป

จากกระบวนการในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และ การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ของประเทศไทย ปราบกฏข้อเท็จจริงว่าการพิจารณาอนุมัติของคณะรัฐมนตรี เป็นการอนุมัติตามที่กระทรวงยุติธรรมนำเสนอ โดยพิจารณาประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการกลั่นกรอง คณะที่ 2 ซึ่งนำเสนอในภาพรวมว่าประเทศไทยไม่ต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในการเข้าเป็นภาคีได้มีการทำคำแถลงตีความเข้าใจในการเข้าเป็นภาคีและจัดทำข้อสงวน มีประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อบทที่ 1 เรื่องคำนิยามของคำว่า "การทรมาน" เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติจำกัดความโดยเฉพาะ ประเทศไทยจึงตีความเข้าใจความหมายของคำดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

2. ข้อบทที่ 4 เรื่องการกำหนดให้การทรมานทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา และนำหลักการนี้ไปใช้กับการพยายาม การสมรู้ร่วมคิด และการมีส่วนร่วมในการทรมาน ประเทศไทยตีความเข้าใจในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

3. ข้อบทที่ 5 เรื่องให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการต่างๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่อ้างถึงตามข้อบทที่ 4 โดยประเทศไทยตีความเข้าใจว่าเขตอำนาจเหนือความผิดดังกล่าวเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

4. ข้อสงวนตามข้อบทที่ 30 วรรคหนึ่ง โดยประเทศไทยไม่รับผูกพันตามข้อบทดังกล่าว ซึ่งระบุให้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ เหตุผลในการจัดทำข้อสงวนในข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในหลักกฎหมายอาญาปัจจุบันของไทย ยังไม่มีบทบัญญัติที่บัญญัติเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ทารุณโหดร้าย) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการกำหนดความหมายที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน จะสามารถพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดฐานความผิดและกำหนดโทษสำหรับการกระทำแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดกฎหมายต่อต้านการทรมานไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างความชัดเจนในบริบท และคำนิยามเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่มีวัตถุประสงค์ต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

2. มาตรการต่อต้านการทรมานภายใต้หลักเกณฑ์อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

มาตรการ หมายถึง วิธีการตัดสิน หรือวิธีการที่จะปรับไปสู่ผลสำเร็จ⁶ สำหรับ

⁶ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.

มาตรการทางกฎหมายของไทยจึงหมายถึงกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้น เพื่อให้เป็นวิธีในการนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป้าหมายทางกฎหมายดังกล่าวจะสอดคล้องกับนโยบายทางกฎหมายกล่าวคือ เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี มีวัตถุประสงค์ให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพทั้งมาตรการทางด้านนิติบัญญัติ มาตรการทางบริหาร มาตรการทางตุลาการ และมาตรการอื่นๆ เพื่อป้องกันการกระทำการทรมาน ภายในเขตแดนประเทศ หรือภายใต้เขตอำนาจของรัฐตน

2.1 มาตรการต่อต้านการทรมานทั่วไป⁷

มาตรการต่อต้านการทรมานทั่วไปที่รัฐภาคีพึงกำหนด เพื่อให้สอดคล้องและอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี จะต้องเป็นมาตรการที่สามารถปกป้องและให้ความคุ้มครองต่อผู้ต้องหาในคดีอาญาได้อย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขัง หรือมาตรการที่จะนำไปสู่การต่อต้านการทรมาน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 12 แนวทาง ดังนี้

2.1.1 การกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดร้ายแรงของประเทศ

แนวทางนี้เน้นให้รัฐภาคีต้องออกกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ครอบคลุมกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม ทุกกระบวนการที่อาจเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิในชีวิต และร่างกายซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา ได้แก่ กระบวนการควบคุมและขังผู้ต้องหา กระบวนการบันทึกปากคำผู้ต้องหา กระบวนการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดภายหลังศาลมีคำพิพากษา เป็นต้น และรัฐภาคีต้องออกกฎหมายที่ควบคุมการใช้อำนาจตามกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายจะต้องมีความชัดเจนและต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่าไม่มีเหตุใดที่จะยกขึ้นเป็นข้ออ้างในการกระทำการทรมานได้

2.1.2 การจำกัดมิให้มีการหน่วงเหนี่ยวกักขัง

บ่อยครั้งที่การทรมานจะมีความเกี่ยวข้องกับการหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้เสียหาย เพื่อมิให้สามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกผู้ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือผู้เสียหายที่ถูกกักขังได้ ดังนั้น รัฐภาคีจะต้องดำเนินการป้องกัน มิให้มีการกักขังหน่วงเหนี่ยว เพื่อมิให้นำไปสู่การ

⁷ An Amnesty International Report, Torture In The Eighties, First published 1984., Page 249-251.

กระทำทรมาน โดยการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และกำหนดโทษสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำผิดหน้าที่

2.1.3 ต้องไม่มีการหน่วงเหนี่ยวกักขังอย่างลับ ๆ

การทรมานในบางประเทศมีการกักขังหน่วงเหนี่ยวอย่างลับ ๆ กล่าวคือ ไม่มีผู้ใดทราบสถานที่หน่วงเหนี่ยวกักขัง ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายหายไปโดยไม่พบร่องรอย ดังนั้น รัฐภาคีจะต้องให้ความมั่นใจได้ว่า บรรดาผู้ต้องขังจะถูกจองจำในสถานที่เปิดเผย โดยการกำหนดสถานที่สอบสวนให้ทำการสอบสวนเฉพาะสถานีตำรวจ และต่อหน้านายความหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจเท่านั้น ห้ามมิให้มีการสอบสวนเพียงลำพังระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ต้องหา

2.1.4 การจัดให้มีหลักประกันในระหว่างการสอบสวน

รัฐภาคีควรจะกำหนดเงื่อนไขในระหว่างการสอบสวนซึ่งควรอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สามารถตรวจสอบได้ และจะต้องรับรองสิทธิของบรรดาผู้ต้องขังรวมถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยา นอกจากนี้ผู้ต้องขังควรจะได้รับการเยี่ยมอย่างเป็นทางการในสถานที่ที่ถูกคุมขัง และหลักประกันที่สำคัญที่สุดในการต่อต้านการทรมานควรจะเป็นการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานในการสอบสวนผู้ต้องหา

2.1.5 ความเป็นอิสระในการสืบสวนและรายงานเกี่ยวกับการทรมาน

รัฐภาคีควรจะแสดงให้เห็นได้ว่าคำร้องเรียนทั้งหมด และรายงานเกี่ยวกับการทรมานเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกระบวนการยุติธรรม และเป็นไปตามสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การสืบสวนซึ่งเป็นหลักการสากล นอกจากนี้ผู้ร้องเรียนและพยานจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือจัดให้อยู่ในสถานที่ปลอดภัย

2.1.6 ต้องไม่มีการใช้ข้อความที่ได้จากการทรมาน

รัฐภาคีควรจะแสดงให้เห็นว่าคำรับสารภาพ หรือพยานหลักฐานที่ได้จากการทรมานจะไม่ถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยการบัญญัติกฎหมายลักษณะพยานให้รองรับต่อหลักการดังกล่าว

2.1.7 ห้ามมิให้มีการทรมานภายใต้กฎหมาย

รัฐภาคีควรจะแสดงให้เห็นว่าการกระทำทรมานเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายอาญา รวมถึงผิดกฎหมายระหว่างประเทศ การห้ามทรมานจะต้องมีอยู่ทุกแห่งหน รวมถึงในรัฐที่อยู่ภายใต้สภาวะสงคราม หรือเหตุการณ์จลาจล โดยการบัญญัติเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ รวมถึงการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อรองรับหลักการ และแก้ไขกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ

2.1.8 การฟ้องร้องผู้กระทำความผิดฐานทรมาน

บรรดาความรับผิดฐานทรมาน จะต้องนำไปสู่การพิจารณาภายใต้กระบวนการยุติธรรม สิ่งเหล่านี้จะใช้เป็นหลักการ ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุทรมานขึ้นก็จะนำเอาหลักการไปปรับใช้ทุกกรณี และทุกแห่งหน จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่มีสถานที่สวรรค์สำหรับการทรมานอีกต่อไป

2.1.9 กระบวนการฝึกอบรม

แนวทางในการกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพอีกประการหนึ่งก็คือ การฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้กระบวนการปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน หรือการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง ให้ตระหนักว่าการทรมานเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายอาญา บรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐควรที่จะ ได้รับการฝึกอบรมให้ตระหนักเพื่อที่จะปฏิเสธการทรมานทุกรูปแบบ

2.1.10 การชดเชยค่าเสียหายและการเยียวยา

ผู้เสียหายจากการทรมานและทายาทของผู้เสียหาย ควรที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากการถูกระทำการทรมาน รวมถึงผู้เสียหายควรที่จะได้รับการเยียวยาและดูแลรักษาให้กลับสู่สภาพปกติอย่างเหมาะสม

2.1.11 การสื่อสารและการติดต่อต่างประเทศ

รัฐภาคีควรที่จะใช้ช่องทางที่เป็นการแสดงออกว่ารัฐปฏิเสธการทรมานทุกรูปแบบ กลไกของรัฐในทางระหว่างประเทศควรจัดตั้งขึ้นและใช้กระบวนการตรวจสอบรายงานการทรมานอย่างเร่งด่วน และกระทำการต่อต้านให้เกิดเป็นรูปธรรมได้จริง รัฐควรที่จะทำให้น่าเชื่อถือได้ว่า ทหาร เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจรับทราบและตระหนักว่าจะไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการทรมานอย่างเด็ดขาด

2.1.12 การให้สัตยาบันในทางระหว่างประเทศ

บรรดารัฐควรจะให้สัตยาบันในทางระหว่างประเทศ ต่อการคุ้มกันและการเยียวยาชดเชยอันเป็นการต่อต้านการทรมาน ทั้งนี้ รวมถึงการยอมรับและปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง

3. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยได้บัญญัติรับรอง และการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 บัญญัติว่า คนไทยทุกคน ย่อมมีสิทธิในชีวิตและร่างกายของตนเอง ซึ่งหมายความว่า ตนเองเท่านั้นที่มีสิทธิเป็นเจ้าของชีวิตและร่างกายของตนเอง บุคคลอื่นใดไม่มีสิทธิมาพรากเอาชีวิตไปจากตน หรือกระทำทารุณกรรมต่อร่างกายของ

ตนได้ ขณะเดียวกัน ก็มีเสรีภาพในการดำเนินชีวิตและใช้ร่างกายของตนไปตามที่ตนเองปรารถนา โดยอิสระ ไม่ต้องให้ใครมาบังคับหรือบงการ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม เช่น การจับล่ามโซ่ที่ข้อเท้าจนเลือดออกชิบ ๆ จับขี้ติตกับไม้กางเขนกลางแดดจ้า ตอกเล็บ เพียนตีด้วยหวาย แซ่เหล่า บีบขมับ เป็นต้น ย่อมเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญมาตรานี้ ทั้งสิ้น⁸

นอกจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแล้วยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง⁹ ดังนี้

มาตรา 31 วรรคสอง บัญญัติว่า “การทรมานหรือทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ ที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้” และ

มาตรา 32 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 33 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้รวม 2 ประการ ดังนี้

⁸ อ้างแล้ว, หน้า 29-30.

⁹ คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญชนที่กเจตนารมณ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาว่างรัฐธรรมนูญ. เจตนารมณรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, สำนักกรรมการสิทธิการ 3 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 24-25.

1. สิทธิที่จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นั่นเอง สิทธิในข้อนี้บังคับเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนให้สันนิษฐานไว้ก่อนเสมอว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ในความควบคุมตัวของพนักงานสอบสวน ไม่มีความผิด ดังนั้น จะไปตั้งข้อสันนิษฐานเป็นอย่างอื่นไม่ได้

2. สิทธิที่จะไม่ถูกปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด ตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าตนได้กระทำความผิด ระหว่างนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม หรือบุคคลใดจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ถึงแม้จะอ้างว่ามีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติเช่นนั้นก็ตาม เพราะคำสั่งเช่นนั้น ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติตามคำสั่งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วย

จะเห็นได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาใส่กุญแจมือแล้วพาไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ หรือเปิดแถลงข่าวต่อหน้าสื่อมวลชน และมีการแพร่เสียงแพร่ภาพออกไปยังสาธารณชน โดยที่ยังมิได้ผ่านเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนของพนักงานอัยการและศาลเป็นการกระทำเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ซึ่งอาจสรุปได้ว่า นับตั้งแต่ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้เป็นต้นมา มาตรา 33 เป็นมาตราที่ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมากที่สุด¹⁰

รัฐธรรมนูญมาตรา 237 ได้วางหลักการเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในคดีอาญา เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ต้องรับกรรมจากการกระทำที่ไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนสามารถสรุปได้ดังนี้¹¹

1. การจับและคุมขังบุคคลในคดีอาญาต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล
2. การจับและคุมขังบุคคลในคดีอาญาโดยไม่มีหมายศาล จะกระทำได้เฉพาะในกรณีซึ่งเป็นความผิดซึ่งหน้า หรือในกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้จับได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล เช่น อยู่ระหว่างการติดตามตัวอย่างกระชั้นชิด ถ้ากลับไปเอาหมายศาลจะทำให้ผู้ร้ายหนีหลุดรอดไปได้ เป็นต้น

3. เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม สิ่งแรกที่ถูกจับจะต้องได้รับแจ้ง คือ ข้อกล่าวหาและรายละเอียดของการจับ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งโดยไม่ชักช้า การไม่แจ้งข้อกล่าวหาแสดงว่ากระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดียังไม่เริ่มต้น เพราะฉะนั้น การกระทำใด ๆ

¹⁰ อ้างแล้ว, หน้า 33.

¹¹ อ้างแล้ว, หน้า 121.

ที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมเป็นการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายหมายอาญา มาตรา 157 อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าแม้จะมีการแจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้ถูก จับแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา เพื่อบังคับให้ ผู้ต้องหารับสารภาพ ก็ถือว่าเป็นการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานด้วยเช่นกัน

4. เมื่อแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ผู้ถูกจับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ไว้ใจ ทราบในโอกาสแรก เช่น แจ้งทางโทรศัพท์ เป็นต้น

5. เมื่อถูกจับ แจ้งข้อกล่าวหา และให้โอกาสแจ้งให้ญาติทราบแล้ว ผู้ถูกจับซึ่งถูก ควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง การหน่วงเหนี่ยวไว้จนเกินเวลา ดังกล่าว ถือว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การกำหนดเวลานำตัวไปศาลภายในสี่สิบ แปดชั่วโมงนั้น มิได้นับตั้งแต่เวลาที่ถูกจับ หากนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงสถานที่ทำการ ของพนักงานสอบสวน ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าช่วงเวลากำหนดนำตัวผู้ถูกจับไปยังสถานที่ทำการ ของพนักงานสอบสวน ถือเป็นเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม อาจกระทำการ ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกจับ เพื่อบังคับให้ผู้ถูกจับรับสารภาพ

6. เมื่อผู้ถูกจับถูกนำตัวไปศาลแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่มีเหตุก็ต้องปล่อยตัวไป ถ้ามีเหตุ ก็ให้นำตัวไปขังต่อได้

7. สำหรับหมายจับหรือหมายขังบุคคลนั้น ศาลจะออกได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐาน อย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ คือ

7.1 มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

7.2 มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมี เหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตราย ประการอื่น ด้วย

มาตรการที่ให้ศาลเป็นผู้ออกหมายจับแต่เพียงผู้เดียวนี้ ถือได้ว่าเป็นการจัดให้มี หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับในคดีอาญา ตามมาตรฐานสากล

ในขั้นตอนที่ 6 และ 7 ข้างต้น เรียกได้ว่าเป็นการควบคุมตัวระหว่างคดี ซึ่งการ ควบคุมตัวระหว่างคดีจะต้องเกิดจากความจำเป็นในแง่ที่ว่า หากไม่ควบคุมหรือขังผู้ต้องหาไว้ใน ระหว่างดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน หรือหากไม่ขังผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยไว้ในระหว่างการ พิจารณาคดีของศาลแล้ว การดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลจะไม่อาจ กระทำได้เท่านั้น ซึ่งตามปกติกรณีย่อมมีความจำเป็นเมื่อผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีหรือจะไปยุ่ง เหยิงกับพยานหลักฐาน

การควบคุมตัวระหว่างคดีคือการจำกัดเสรีภาพ ในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อเป็นประกันสำหรับรัฐในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงานและศาล หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐในการบังคับคดี หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐทั้งสองประการ การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจระหว่างคดีจึงมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย
- (2) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ
- (3) เพื่อเป็นประกันการบังคับโทษ

ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่งนั้น รัฐอาจมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา เพราะหากไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว การฟ้องผู้ต้องหาต่อไปก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ และเมื่อได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้วก็อาจมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหานั้นไว้ต่อไปอีก เพราะหากไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ต่อไปแล้ว ผู้ต้องหาอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานทำให้เสียหายแก่การสอบสวนคดีนั้นได้¹²

การควบคุมผู้ถูกจับไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตามกฎหมาย หรือการควบคุมตัวชั่วคราว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้เขาหลบหนีอันแสดงถึงความเป็นเสรีนิยมของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และความเป็นประธานในคดีของผู้ของผู้ถูกกล่าวหา ฉะนั้น การใช้วิธีการจับกุมและควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการใส่กุญแจมือเพื่อให้เขาได้รับความอับอาย¹³ หรือเอาโซ่ล่ามมือผู้ถูกจับหลายคนโยงติดกันโดยไม่มีเหตุว่าเขาจะหลบหนีหรือพยายามหลบหนี¹⁴ ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของกฎหมาย¹⁵

สรุป

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ บัญญัติห้ามการกระทำทรมาน และรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่มีความสอดคล้องกับหลักการ และภาระผูกพันในการกำหนดให้รัฐภาคีสร้างระบบและแนวทางปฏิบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุก

¹² คณิต ฒ นคร. รัฐธรรมนูญกับกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 30-31.

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1530/2482, 744/2501

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 590/2485

¹⁵ อ้างแล้ว, หน้า 33.

เพื่อป้องกันมิให้มีการทรมานตามข้อบทที่ 11 และ 12 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

มาตรการควบคุม การขัง และการจับกุมบุคคลตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดให้หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และยังสร้างกลไกในการตรวจสอบการควบคุม การกักขังบุคคลให้สามารถถูกตรวจสอบโดยศาลยุติธรรม กล่าวคือ การควบคุม การขัง และการจับตัวบุคคล ในปัจจุบันต้องมีหมายศาลเท่านั้น และไม่มีข้อกำหนดตามกฎหมายใดที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อ เนื้อตัวของบุคคลที่ถูกควบคุมในลักษณะเป็นการทำร้ายให้เกิดบาดเจ็บ หรืออนุญาตให้มีการดำเนิน การคุกคามทางจิตใจแก่ผู้ที่ถูกควบคุมดังกล่าวได้ มาตรการทางกฎหมายของไทย ที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุม การขัง และการจับกุมบุคคลจึงไม่ถือว่าขัดหรือแย้งกับภาระผูกพันตามอนุสัญญา ต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

4. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมายอาญา

การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมายอาญา ถือเป็นหลักกฎหมายที่ ประกันสิทธิของบุคคลขั้นพื้นฐาน ซึ่งตามข้อบทที่ 11 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี กำหนดให้รัฐภาคีสร้างระบบ และแนวทางปฏิบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุก เพื่อป้องกัน มิให้มีการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีของ เจ้าหน้าที่รัฐ

แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจ¹⁶ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติว่าด้วยการควบคุมและขัง¹⁷ ซึ่งกำหนดระเบียบปฏิบัติตามที่ปรากฏ ในประมวลระเบียบการตำรวจ ภาค 1 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การนับวันควบคุมตัวนั้น ให้นับวันแรกที่จับตัวไว้เป็นวันที่หนึ่ง ไม่ว่าจะจับตัวผู้ ถูกควบคุมนั้นในช่วงเวลาของวัน และพนักงานสอบสวนจะต้องระมัดระวังการควบคุม ให้อยู่ใน ขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ การอ้างเหตุจำเป็นที่ควบคุมเกิน 48 ชั่วโมง หรือจะให้ศาลสั่งขังต่อ นั้น จะต้องมีเหตุอันจำเป็นอย่างแท้จริง เพราะเสรีภาพของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่จะละเมิดมิได้

¹⁶ อ้างแล้ว, หน้า 181-185

¹⁷ ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม : คู่มือสร้างเสริมความก้าวหน้าของตำรวจ พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักการศึกษาและสิ่งทีประชาชนควรรู้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิพิธ, 2519), หน้า 176-178.

2. เมื่อตำรวจจับตัวผู้กระทำความผิดอาญามาแล้ว ให้รีบนำตัวผู้ถูกจับนั้น ส่งให้แก่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจและหน้าที่ ดำเนินคดีต่อไปโดยรีบด่วน และถ้าพนักงานสอบสวนนั้น มอบฝากตัวผู้ถูกจับให้ควบคุมต่อไปก็ให้รับควบคุมไว้ และเป็นหน้าที่ของผู้รับควบคุม ต้องเตือนพนักงานสอบสวนที่มอบฝากควบคุม และรับหลักฐานการควบคุม จากพนักงานสอบสวน ถ้าเห็นว่าการควบคุมจะครบกำหนด และมีได้รับหลักฐานการควบคุมต่อ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมเตือนพนักงานสอบสวนทุกคราวไป

3. หากปรากฏชัดว่า ผู้ถูกจับกุมไม่มีการกระทำผิดที่จะต้องสอบสวน หรือต้องสั่งพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้รีบปล่อยตัวไป และบันทึกเหตุผลที่ผู้นั้นถูกปล่อยโดยไม่มี ความผิดไว้เป็นหลักฐาน ในรายงานประจำวัน กรณีดังกล่าวนี้ อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีการควบคุม บุคคลผู้ต้องสงสัย เพื่อสอบถามปากคำ (Detention for Questioning) เสาะหาข้อมูลเป็น ประโยชน์ต่อการป้องกันปราบปราม แต่จำเป็นต้องดำเนินการสอบถามให้เสร็จสิ้นโดยรีบด่วนที่สุด

4. การควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ที่สถานีตำรวจนั้น ตามปกติให้ควบคุมไว้ในห้อง ควบคุม หากผู้ต้องถูกควบคุมมีมาก ไม่สามารถนำตัวเข้าควบคุมในห้องควบคุมได้ทั้งหมด หรือมี เหตุจำเป็นอย่างอื่น เช่น ผู้ต้องหาเป็นผู้หญิง และไม่มีห้องควบคุมซึ่งจัดไว้โดยเฉพาะ เป็นต้น ให้ นายตำรวจที่เป็นหัวหน้ารับผิดชอบในสถานีตำรวจแห่งนั้น จัดสถานที่ควบคุมขึ้นเป็นพิเศษเป็นการ เฉพาะคราวได้

5. ให้กรมตำรวจ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”) จัดการให้ แต่ละห้องควบคุม มีถึง มีฝาปิดมิดชิดอย่างน้อย 1 ถึง ไร่สำหรับให้คนในห้องควบคุมถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ให้มีแผงบังด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่สถานที่มีส้วมซึ่งถูกสุขลักษณะไว้ในบริเวณเดียวกับ ห้องควบคุมแล้ว

6. เฉพาะในเวลากลางวัน หากผู้ถูกควบคุมจะขออนุญาตไปถ่ายอุจจาระ นอก ห้องควบคุม หรือถ่ายอุจจาระในห้องควบคุมไม่ได้ ก็ให้นายร้อยตำรวจเวร หรือนายตำรวจซึ่งเป็น หัวหน้ารับผิดชอบ ในสถานีตำรวจนั้น พิจารณาอนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมนั้น ไปถ่ายอุจจาระนอก ห้องควบคุมได้ แต่ผู้อนุญาตจะต้องรับผิดชอบการควบคุม เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกควบคุมหลบหนีไป ได้

7. การควบคุมในสถานที่ ซึ่งจัดไว้สำหรับควบคุมโดยตรง เมื่อได้ควบคุมอยู่ใน สถานที่นั้นแล้ว จะใช้เครื่องพันธนาการอื่นใดแก่ผู้ถูกควบคุมอีกไม่ได้ นอกจากใส่กุญแจ ห้องควบคุม และตรวจตราสภาพของที่ควบคุม เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกควบคุมหลบหนีได้เท่านั้น หรือ ถ้าเห็นว่าห้องควบคุมไม่แข็งแรงพอ ก็ให้จัดตำรวจควบคุมเพิ่มขึ้น และให้ใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

8. การเลี้ยงอาหารผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมอยู่ ณ สถานที่ตำรวจนั้น ให้นายตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบของสถานที่ตำรวจนั้น เป็นผู้จัดหาคนเลี้ยง แล้วทำบัญชีขอให้เจ้าหน้าที่จ่ายเงินให้ตามอัตราที่ทางราชการกำหนด และให้นายร้อยตำรวจตรวจหรือนายตำรวจอื่นตรวจดูว่าอาหารพอรับประทานหรือไม่ หรือมีอาหารชนิดใดบ้างแล้วลงรายการชื่ออาหาร ในรายงานประจำวันมีอาหารทุกมื้อไป ถ้าเห็นอาหารเลวไม่สมควรแก่ราคาก็ต้องตักเตือนผู้เลี้ยงและรายงานผู้บังคับบัญชาจัดการ แต่ถ้าผู้ต้องหารับประทานอาหารนั้นไม่ได้ เพราะขัดกับหลักศาสนา ก็ให้พิจารณาจ่ายเบี้ยเลี้ยงตามอัตรานั้น ไปจัดซื้ออาหารตาม que ผู้ต้องหาประสงค์ หากผู้ต้องหาต้องการรับประทานอาหารที่ญาตินำมาส่ง ก็ให้พิจารณาอนุญาตให้รับประทานได้ แต่ต้องระวังตรวจตราอาหารนั้น อย่าให้มีของต้องห้ามซุกซ่อนมาด้วย เวลาที่จะให้ผู้ถูกควบคุมรับประทานอาหาร ตามปกติให้นายสิบตำรวจเวรไขกุญแจห้องควบคุม ส่งอาหารให้รับประทานในห้องควบคุม แล้วใส่กุญแจห้องควบคุมเสียเมื่อรับประทานอาหารแล้ว จึงไขกุญแจนำภาชนะออกแล้วใส่กุญแจห้องควบคุมไว้ตามเดิม

9. เมื่อนำตัวผู้ใดเข้าห้องควบคุม ต้องตรวจตัวผู้จะถูกควบคุมก่อน เพื่อมิให้มีสิ่งของใด ๆ อันอาจใช้ในการทำอันตรายตนเอง หรือผู้อื่น ตลอดจนมิให้มีสิ่งของเหล่านี้อยู่ตามตัว หรือนำเข้าไปในห้องควบคุม เช่น ยาพิษ ผื่น มูลผื่น และเครื่องสูบผื่น กัญชา เครื่องสูบกัญชา เครื่องดองของเมา เครื่องมือการพนันต่าง ๆ ธนบัตร ทรัพย์สิน หรือสิ่งของอันมีค่าอื่น ๆ อาวุธ และเครื่องมือที่ใช้เป็นอาวุธ หรือเจาะงัดได้ หากมีเงินทองหรืออาวุธ หรือของใด ๆ ดังกล่าวแล้วอยู่ ให้ยึดหรือเก็บรักษาไว้ตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดและตามปกติ ห้ามมิให้สิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใดอยู่ในห้องควบคุม เว้นแต่ เครื่องนุ่งห่มตามสมควรแก่อัตภาพ เท่านั้น

10. การจะใช้เครื่องพันธนาการ คือ กุญแจมือกับโซ่ร้อยในการควบคุมผู้ต้องหา นั้น เจ้าพนักงานตำรวจหากจำเป็นต้องใช้พรั้าเพื่อทุกกรณีไม่ เพราะเครื่องพันธนาการมุ่งใช้สำหรับ ป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องควบคุมจากสถานที่ควบคุมเป็นส่วนใหญ่ ก่อนที่จะใช้เครื่องพันธนาการจึงควรได้พิจารณาหลัก ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะแห่งการกระทำความผิด เช่น ผู้ต้องหาในคดีอุกฉกรรจ์หรือ ลหุโทษ ย่อมมีมาตรการเข้มงวดกวดขัน การควบคุมที่แตกต่างกัน

(2) ประเภทของบุคคลที่ถูกควบคุม เช่น ข้าราชการ ทหาร หญิง คนชรา เด็ก คนพิการ คนป่วย ฯลฯ

(3) สถานที่และลักษณะแวดล้อมของภูมิประเทศแห่งการควบคุม เช่น ในทางที่เป็นป่า ทุ่ง หรือทางเปลี่ยว ไม่มีละแวกบ้านหรือผู้คน โอกาสที่ผู้ต้องหาจะหลบหนี หรือ

ทำอันตรายแก่เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมได้ง่าย สมควรที่จะทำการควบคุมที่เข้มงวด โดยการใส่กุญแจมือ เป็นต้น

(4) เวลาแห่งการควบคุม หากเป็นเวลาค่าคืน หรือจำต้องพักค้างคืน ในระหว่างทางซึ่งไม่มีสถานที่ควบคุม หรือป้องกันการหลบหนี และต่อผู้เจ้าพนักงานควรจะใช้กุญแจมือ

(5) อุปนิสัย กิริยา ความประพฤติของผู้ถูกควบคุม ย่อมจะเป็นแนวทาง กำหนดความเข้มงวดกวดขันแห่งการควบคุมส่วนหนึ่ง เช่น การควบคุมบุคคลผู้มีประวัติเป็น อันธพาล หรือเคยเป็นผู้ต้องหามาก่อน เจ้าหน้าที่ย่อมจะใช้กุญแจมือควบคุมได้

11. การใส่กุญแจมือผู้ต้องหา นั้น ผู้ใส่จะต้องตรวจดู ให้กุญแจมือพอดีกับข้อมือ ผู้ต้องหา คือ ต้องไม่ให้หลวมหรือคับเกินไป เพราะถ้าหลวมมากก็หลุดจากข้อมือได้ง่าย ถ้าคับมาก ก็จะเป็นการทรมานผู้ต้องหา เมื่อใส่กุญแจมือแล้ว ในกรณีที่มีความจำเป็น จะมีไซร้อยสำหรับถือ ควบคุมไปก็ได้ โดยให้ผู้ต้องหาเดินหน้า และผู้ควบคุมถือชายโซ่เดินตามหลังหรือเดินตามไปข้าง ๆ

12. หากปรากฏว่าผู้ต้องหาในคดีเกิดการบาดเจ็บ นายแพทย์โรงพยาบาลจำต้อง รับตัวไว้รักษา ถ้าโรงพยาบาลนั้นอยู่ในเขตท้องที่เกิดเหตุ ให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี จัด ตำรวจในบังคับบัญชาไปควบคุม หรือถ้าโรงพยาบาลอยู่นอกเขตท้องที่ ให้รีบติดต่อ ขอให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ที่โรงพยาบาลนั้นตั้งอยู่ จัดตำรวจควบคุมผู้ต้องหานั้น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ ได้รับการร้องขอจัดตำรวจไปควบคุม

ระเบียบปฏิบัติตามที่ปรากฏในประมวลระเบียบการตำรวจ ภาค 1 ถือเป็น หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องกระทำต่อผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมตัว นอกจากนี้จะอยู่ภายใต้หลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของปวงชนชาวไทยแล้ว ยังสอดคล้องและเป็นไปตามพันธกรณีของรัฐภาคีในการต่อต้าน การทรมาน ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้ มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

สำหรับมาตรการปฏิบัติว่าด้วยการควบคุมและขัง ตามบทบัญญัติกฎหมาย อาญาของไทย ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. บทบัญญัติในเรื่องของการขังในระหว่างสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 71 วรรค 2 กำหนดหลักเกณฑ์ในการออกหมายขังว่าเมื่อพนักงาน สอบสวนหรือพนักงานอัยการเห็นว่ามีเหตุจำเป็นต้องขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างสอบสวน มีอำนาจ ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาได้

สำหรับระยะเวลาในการชั่ง ในส่วนของการควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกจับนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุม ผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น และมาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้ เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี กล่าวคือ ในกรณีความผิดลหุโทษ หรือ ความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ นั้นจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหน ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ทั้งนี้ มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เพื่อทำการสอบสวนหรือ มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นสามารถจะขยายเวลาควบคุมตัวเกิน 48 ชั่วโมงก็ได้ ทั้งนี้ รวมกันมิให้เกิน 3 วัน ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ เกินกว่ากำหนด 3 วัน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องหา มาศาล ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน ยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหา นั้นไว้ โดย ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้าน ประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานอัยการ หรือ พนักงานสอบสวนมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลง มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ โดยแต่ละครั้งต้องไม่เกิน 12 วัน และ รวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และ รวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ ศาลได้สอบสวนเป็นที่พอใจแก่ศาล และการไต่สวนชั้นนี้ ผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายเพื่อแถลงข้อคัดค้าน และ ชักถามพยานก็ได้

นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 วรรค 2 ยังพบว่า มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมและขังผู้ต้องหา หรือจำเลย ดังนี้

2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 กำหนดอำนาจและวิธีปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้กระทำผิด¹⁸
3. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากใช้เช็ค พ.ศ.2534 กำหนดอำนาจและวิธีปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้กระทำผิด¹⁹
4. พระราชบัญญัติบังคับและปราบปรามการกระทำการอันเป็นโจรสลัด พ.ศ.2534 กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัว²⁰

¹⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539

มาตรา 32 การควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน ให้กระทำตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง แต่ให้ควบคุมไว้ต่างหากจากผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่น หรือจะขอให้กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลก็ได้

มาตรา 33 วรรค 2 กรณีบุคคลที่กระทำผิด พ.ร.บ.นี้ ประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองและพัฒนาอาชีพในสถานคุ้มครอง และพัฒนาอาชีพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งกรมประชาสงเคราะห์เพื่อดำเนินการ

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากใช้เช็ค พ.ศ.2534

มาตรา 6 การควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดี ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง

มาตรา 9 ให้การดำเนินการสอบสวนหรือการดำเนินคดีของพนักงานอัยการก่อนการใช้ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้ได้ เว้นแต่ กรณีที่มีการควบคุมผู้ต้องหามาก่อนวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ควบคุมหรือขังได้ไม่เกินกำหนดเวลาควบคุมหรือขังที่กำหนดไว้ตามกฎหมายใช้บังคับก่อน พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

²⁰ พระราชบัญญัติบังคับและปราบปรามการกระทำการอันเป็นโจรสลัด พ.ศ.2534

มาตรา 5 ให้เจ้าหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจจะดำเนินการตามความจำเป็น เพื่อป้องกันและปราบปรามรวมทั้งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำการอันเป็นโจรสลัด และให้ถือว่าการสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นที่ทำไว้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 6 เจ้าหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจตรวจสอบเรือหรืออากาศยานที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยมีอำนาจดำเนินการตาม(1)-(2)

มาตรา 7 เจ้าหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจปฏิบัติต่อเรือหรืออากาศยานที่ได้สั่งให้หยุดชั่วคราวได้ดังนี้

(1) ตรวจสอบเรือหรืออากาศยาน

(2) สืบสวนสอบสวนผู้ควบคุมเรือและบุคคลในเรือหรืออากาศยาน และมีอำนาจจับกุมตลอดจนควบคุมเรือหรือผู้ต้องสงสัย และสิ่งของที่ติดได้ใช้หรือได้มาในการกระทำความผิด แต่ห้ามมิให้ควบคุมไว้เกินความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

มาตรา 8 เจ้าหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจควบคุมเรือหรืออากาศยานผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะไม่ว่าจะเป็นของประเทศใดหรือทะเลหลวงในเวลาจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน

มาตรา 9 การสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นไม่ปรากฏว่ามีการกระทำการอันเป็นโจรสลัดให้ปล่อยเรือหรือผู้ควบคุมเรือหรืออากาศยานนั้น

มาตรา 10 เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามมาตรา 7 แล้ว ให้ส่งผู้ต้องหาพร้อมเรือและสิ่งของที่ยึดไปยังพนักงานสอบสวน

5. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้ต้องหา²¹

6. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนดอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ตามมาตรา 73 วรรค 2 “ในกรณีจำเป็นต้องมีการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ยื่นคำร้องต่อศาลอาญาเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับผู้ถูกจับไว้ตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับความผิดที่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษนั้น

7. ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2541 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 หมวด 2 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมบุคคล²²

มาตรา 12 ในการปฏิบัติหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 13 ในกรณีจับผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวน มีให้นับระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาซึ่งได้กระทำมาก่อน เป็นเวลาควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ระยะเวลาดังกล่าว ต้องไม่เกิน 30 วัน หากเกินกว่านั้นต้องขออนุมัติผู้บัญชาการทหารเรือ

ในกรณีมีการจับตัวผู้ต้องหาให้เจ้าหน้าที่ทหารเรือบนฝั่ง จะควบคุมได้อีกไม่เกิน 12 วันนับแต่วันมาถึง แต่มี ให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวนรวมเข้าไว้ด้วย

²¹โปรดดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

มาตรา 7 ในการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง เมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้ให้พนักงานสอบสวน ส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่ที่ผู้ต้องหาถูกจับ แต่มีให้นับรวมเวลาเดินทางด้วย

กรณีไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ทันภายในกำหนด ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้อง ขอผิดฟ้องอีกคราวละไม่เกิน 6 วัน ไม่เกิน 3 คราวและถ้ามีการขอให้ชั่ง ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่ามีข้อคัดค้านหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานมาชี้แจง

เมื่อครบสามคราวแล้ว หากมีการยื่นคำร้องขอผิดฟ้องต่อไปอีกให้ศาลอนุญาตได้อีกไม่เกินสองคราวๆละไม่เกิน 6 วัน โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องแสดงเหตุจำเป็น และนำพยานมาเบิกจวนเป็นที่พอใจ

มาตรา 8 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงการควบคุมผู้ต้องหาให้เป็นไปตามวิธีพิจารณาความอาญา แต่จะเกินที่ กำหนดไว้ในมาตรา 7 วรรค 1 ไม่ได้

²² ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2541

8. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. 2542 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดวิธีการจับกุมบุคคล²³

9. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการจับกุม²⁴ และระเบียบเรื่องหมายจับในลักษณะ 5 หมายถึงและหมายอาญา²⁵

ข้อ 14 วิธีการควบคุมผู้ถูกจับเพื่อสอบสวน โดยมีระยะเวลาไม่เกินสี่สิบสี่ชั่วโมงหากเกินกว่านั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหน่วยงาน

ข้อ 15 วิธีปฏิบัติในการจับกุมบุคคลให้แสดงบัตรประจำตัวก่อนจับกุมโดยแจ้งผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับก่อน เว้นแต่กรณีเร่งด่วนให้ดำเนินการไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบทันที

²³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. 2542

ข้อ 19 วิธีปฏิบัติในการจับกุมเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งต้องหาว่าทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้พนักงานสอบสวนแจ้งเลขาธิการ ป.ป.ส. ภายใน 3 วัน

ข้อ 20 วิธีปฏิบัติการจับกุมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำความผิดตามที่ (1) – (3) กำหนดต้องแจ้งกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดทราบภายใน 48 ชั่วโมงเพื่อดำเนินการต่อไป

²⁴ โปรดดู ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ลักษณะ 3 การจับกุม บทที่ 1 อำนาจจับกุม

ข้อ 13 การจับกุม คือ การที่ เจ้าพนักงานฝ่ายการปกครองหรือตำรวจใช้อำนาจตามกฎหมายจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิด หรือ....สงสัยว่ากระทำผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับ

ข้อ 14 เจ้าพนักงานตำรวจควรใช้ความระมัดระวัง ใช้อำนาจจับโดยสุภาพในเมื่อจำเป็น และถูกต้องตามกฎหมาย และอย่าจับผิดตัว

ข้อ 15 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตาม (1) – (6)

ข้อ 16 ความหมายของความผิดซึ่งหน้าตาม (1) – (4)

ข้อ 17 ตำรวจมีอำนาจจับกุมได้ทั่วไปอย่างเดียวกันกับการสืบสวนโดยไม่จำกัดพื้นที่

ข้อ 18 ห้ามจับในที่สาธารณะ เว้นแต่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์

ลักษณะ 3 การจับกุม บทที่ 3 การจับกุมของราษฎร

ข้อ 22 หลักทั่วไปราษฎรจะจับใครไม่ได้ เว้นแต่เข้ากรณีตาม (1) – (4)

ลักษณะ 3 การจับกุมบทที่ 4 วิธีการจับ

ข้อ 23 การจับโดยเจ้าพนักงานหรือ ราษฎร ต้องแจ้งผู้จับถูกจับกุมว่าเขาถูกจับ แล้วส่งให้ไปยังที่ทำการ

ข้อ 24 การใช้อำนาจจับหรือควบคุม ให้ใช้ได้เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้หลบหนี

ข้อ 25 การจับบุคคลตามหมายจับ เจ้าพนักงานผู้จับอาจขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียง

ข้อ 26 เจ้าพนักงานต้องแจ้งข้อความในหมายจับให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และให้บันทึกไว้ในหมาย

ข้อ 27 เมื่อจับได้แล้ว ต้องนำตัวผู้ถูกจับพร้อมพยานหลักฐานส่งยังที่ทำการของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทันที และกรณีผู้ถูกจับเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษาพยาบาลเสียก่อน

ข้อ 28 เมื่อถูกจับกุมแล้วให้รับรายงานเจ้าพนักงานผู้ออกกฎหมาย

ข้อ 29 เมื่อเจ้าพนักงานจัดการตามหมายแล้วให้บันทึกรายละเอียดในการจัดการตามหมาย

ข้อ 30 ถ้าราษฎรจับให้ถามค่าให้การและให้ผู้จับลงลายมือชื่อไว้

ข้อ 31 เจ้าพนักงานผู้จับ หรือ เจ้าพนักงานผู้รับตัวผู้ถูกจับ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่างๆ มีอาจเป็นพยานหลักฐานไว้ได้จนกว่าจะถึงที่สุด

ข้อ 32 ถ้าตำรวจหน่วยอื่นนอกจากตำรวจท้องที่จับต้องแจ้งการจับกุมให้ตำรวจท้องที่นั้นทราบล่วงหน้าก่อน

ข้อ 33 การกำหนดให้ตำรวจบางหน่วยทำหน้าที่เฉพาะอย่าง เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปราม ได้แก่

(1) ตำรวจน้ำ

(2) ตำรวจรถไฟ

ข้อ 34 การแจ้งตามข้อ 32 ให้แจ้งก่อนทำการจับกุม แต่ถ้ามีเหตุควรสงสัยว่าตำรวจรับแจ้งก็มีส่วนรู้เห็น ให้จับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้ง

ข้อ 35 การจับกุมนั้นผู้จับต้องจับโดยละม่อม หากจำเลยหรือผู้ต้องถูกจับนั้นไม่ต่อสู้ เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจทำร้ายแก่เขาไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะต่อสู้จึงจะใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินสมควรโดยพิจารณาจาก

(1) อาการกิริยา

(2) อาวุธและความร้ายแรงของอาวุธ

(3) กำลังและความจำเป็น

ข้อ 36 อำนาจในข้อ 35 นั้นใช้เฉพาะเวลาต่อสู้เพื่อทำการจับกุมเท่านั้น เมื่อเสร็จการต่อสู้แล้วจะทำร้ายผู้อื่นมิได้

ข้อ 37 ในกรณีที่ถูกจับหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ โดยไม่ได้ต่อสู้ ให้ใช้อาวุธได้เพียงเท่าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติ

ข้อ 38 การจับกุมโดยปกติห้ามใช้อาวุธปืนยิงผู้ เว้นแต่ผู้ถูกจับต่อสู้หรือเตรียมจะต่อสู้ ไม่ยอมให้จับกุมโดยดี จึงใช้อาวุธปืนยิงผู้ได้ โดยพิจารณาพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป

²⁵โปรดดู ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ลักษณะ 5 บทที่ 2 หมายถึง

ข้อ 107 ความหมายของหมายจับ

ข้อ 108 เฉพาะในหน้าที่ได้แก่นายตำรวจที่ครองตำแหน่งตามที่ระบุไว้ว่าจำเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ข้อ 109 ผู้ที่มีอำนาจออกหมายจับออกได้เฉพาะในเขตอำนาจ

ข้อ 110 เหตุในการออกหมายจับ

ข้อ 111 หมายจับใช้ได้ทั่วราชอาณาจักรและคงใช้ได้ยู่จนกว่าจะจับได้

ข้อ 112 การออกหมายจับกรณีคดีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหา

ข้อ 113 การออกหมายจับคดีที่อยู่ระหว่างการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนนั้น

ข้อ 114 แบบของหมายจับ

ข้อ 115 วิธีการส่งหมายจับไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ

ข้อ 130 การควบคุมคดีอื่นนอกจากความผิดลหุโทษ

ข้อ 131 การนับวันควบคุม

ข้อ 116 อำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายจับ ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในเขตอำนาจของตน

ข้อ 117 วิธีปฏิบัติเมื่อได้จัดการตามหมายจับแล้ว

นอกจากนี้ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ชัง ผู้ต้องหา หรือจำเลยแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา ตาม บทบัญญัติ มาตรา 7/1 (4) และมาตรา 135 ดังนี้

“มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือชังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่ง ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุม และสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
 - (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้ใน
- ชั้น สอบสวน
- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามควร
 - (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง”

“มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำการโดยมิชอบด้วยประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขากระทำการอย่างในเรื่องที่ต่องหานั้น”

สรุป

จากการพิจารณาหลักกฎหมายอาญาไม่ว่าจะเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากใช้เช็ด พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติบังคับและปราบปรามการกระทำการอันเป็นโจรสลัด พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการในการควบคุม และชังผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีการกำหนดระยะเวลาการจำกัดอิสรภาพของจำเลย หรือผู้ต้องชัง ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการเฝ้าระวังมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน และหากพิจารณาในประเด็นที่กำหนดให้ รัฐภาคีต้องจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดการกระทำทรมานตามข้อบทที่ 2 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ถือได้ว่าหลักกฎหมายอาญาที่กล่าวข้างต้นเป็นหลักประกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นต่ำที่สุด ที่รัฐภาคีจะสามารถยกขึ้นกล่าวอ้างถึงการ

ปฏิบัติที่สอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

หากพิจารณาในประเด็นที่ว่า หลักกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นจะสามารถลดหรือ จำกัดมิให้มีการทรมานได้หรือไม่เพียงใดนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หลักกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม และขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ถือเป็นขั้นตอนแรกที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ จะดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อความ หรือคำรับสารภาพ ตามกระบวนการสอบสวน และการกำหนดระยะเวลาในการจำกัดอิสรภาพของจำเลย หรือผู้ต้องหา ย่อมเป็นการลดโอกาสของเจ้าพนักงานตำรวจในการทรมานจำเลย หรือผู้ต้องหา แต่ยังไม่ถึงกับเป็นมาตรการต่อต้านการทรมาน และจำกัดมิให้เกิดการทรมานได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องเสริมมาตรการอื่นเพิ่มเติม ได้แก่

1) มาตรการในการบันทึกการสอบสวนที่รัดกุม²⁶ โดยวิธีการบันทึกปากคำสอบสวนโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง เป็นแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิผลอย่างยิ่งต่อการพิทักษ์ความยุติธรรมในการสอบสวน ดังเช่น โอ. ดับบลิว. วิลสัน (O.W.Wilson) ศาสตราจารย์ทางการศึกษา วิชาการตำรวจ และนายตำรวจอาชีพ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า “ห้องสังเกตการณ์สอบสวน จะต้องประกอบด้วยอุปกรณ์ เครื่องบันทึกเสียงให้อยู่ในลักษณะพร้อมที่จะปฏิบัติการตามความจำเป็นได้ทุกเมื่อ” และ

2) มาตรการในการจัดตั้งคณะผู้ตรวจการห้องขัง โดยวิธีการจัดตั้งคณะผู้ตรวจการห้องขังผู้ต้องหาบนสถานีตำรวจ ซึ่งคณะผู้ตรวจการห้องขังควรประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมกัน และทำหน้าที่ตรวจตราห้องขังผู้ต้องหาบนสถานีตำรวจเป็นระยะ และคณะผู้ตรวจการห้องขังจะต้องมีอำนาจในการสั่งการ รวมถึงการทำรายงานผลการตรวจห้องขังต่อผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยตรง วัตถุประสงค์ของการจัดให้มีคณะผู้ตรวจการห้องขังบนสถานีตำรวจ คือ เพื่อให้แน่ใจว่าไม่ได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาอย่างโหดร้ายหรือผิดมนุษยธรรมและเพื่อให้รับสารภาพรวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของผู้ต้องหาว่าได้เป็นไปอย่างเหมาะสมต่อสุขภาพอนามัยหรือไม่ประการใด²⁷

²⁶ อ้างแล้ว หน้า 309-312.

²⁷ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มี การจัดตั้งคณะผู้ตรวจการห้องขัง แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 960/2537 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ คำสั่งฉบับดังกล่าวกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนผู้ต้องหา การสอบสวนคดีอาญากรณีพิเศษ การรับร้องทุกข์กล่าวโทษและการควบคุมตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวน การตรวจและการติดตามผลการปฏิบัติ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

5. บทวิเคราะห์มาตรการต่อต้านการทรมานตามหลักเกณฑ์อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี กับ หลักกฎหมายไทย

5.1 มาตรการต่อต้านการทรมาน กับ หลักกฎหมายอาญาไทย

1. มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันมิให้เกิดการ “ทรมาน” ต่อผู้ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 กำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกจับ ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุม ผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น และมาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้ เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในมาตรา 135 บัญญัติไว้ความว่า “ในการถามคำให้การของผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นกรให้ คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น” ถือเป็นหลักการกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา ซึ่งหากพนักงานสอบสวนกระทำการใด ๆ อันเป็นการให้ คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น จะส่งผลให้สิ่งที่ได้จากขั้นตอนการกระทำดังกล่าว ไม่อาจกล่าวอ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ อย่างไรก็ตามแม้จะปรากฏว่ามีการบัญญัติกฎหมายให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำตามมาตรา 135 แต่ความรับผิดชอบบทบัญญัติดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบหลักทั่วไป ซึ่งหากมีการยอมรับให้การทรมานและการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้ายฯ เป็นความผิดเฉพาะก็ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องรับผิดชอบทางอาญานอกเหนือจากความรับผิดชอบในทางละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135

2. มาตรการที่กำหนดให้รัฐภาคีไม่สามารถอ้างพฤติการณ์พิเศษใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาวะสงคราม หรือสภาพคุกคามที่จะเกิดสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด ขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้

มาตรการนี้มีผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายของไทยในเขต 3 จังหวัดภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส รวมถึงสถานการณ์การชุมนุมประท้วง ซึ่งนำไปสู่การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อันมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ให้นายกรัฐมนตรีโดยความ

เห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อบังคับใช้พระราชอำนาจหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ (มาตรา 5)

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ถือเป็นมาตรการในการบริหารราชการ ที่รัฐยกขึ้นบังคับใช้ในกรณีที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น ตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ บัญญัตินิยามของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วน เพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกภาพและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมายความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

อย่างไรก็ตาม กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ยังคงมีประเด็นที่เกี่ยวกับการให้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ กระทำการอันกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคล และหากเป็นการกระทำภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายพิเศษกำหนดไว้ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัย ซึ่งถือเป็นประเด็นข้อขัดแย้งกับหลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ

3. มาตรการเพื่อป้องกันการกระทำการทรมาน ภายในเขตแดนประเทศหรือภายใต้เขตอำนาจของรัฐตน เมื่อการทรมานที่เกิดขึ้นได้กระทำขึ้นในเขตแดนที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 135 กำหนดห้ามไม่ให้พนักงานสอบสวนใช้วิธีการ “ทรมาน” เพื่อให้ได้มาซึ่งคำให้การของผู้ต้องหา ซึ่งมีผลเท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งปวง ต้องห้ามมิให้กระทำการ “ทรมาน” ต่อผู้ถูกควบคุม ซึ่งการฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าว นอกจากจะเป็นผลให้คำให้การที่ได้รับมามีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ที่กระทำการดังกล่าวยังอาจต้องโทษฐานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย มาตรการทางกฎหมายอาญาดังกล่าว จึงสอดคล้องกับภาระผูกพันตาม

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ในข้อบทนี้โดยตรง

4. มาตรการที่กำหนดให้การพยายามกระทำการทรมานเป็นความผิด และการสมรู้ร่วมคิดหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำทรมานดังกล่าวเป็นความผิด

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย ปัจจุบันมิได้บัญญัติให้การกระทำโดยทรมานเป็นความผิดโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามการกระทำทรมานถือเป็นการกระทำ ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ ซึ่งกฎหมายอาญาบัญญัติให้เป็นความผิด

ดังนั้น ในปัจจุบันซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดความผิดเฉพาะสำหรับการ ทรมาน และการปฏิบัติอย่างอื่นที่โหดร้ายฯ หากมีการกระทำอันเข้าองค์ประกอบความผิดต่อชีวิต และร่างกาย และมีการกระทำในลักษณะที่เป็นการทรมานโดยการพิจารณาจากลักษณะของการ กระทำเป็นสำคัญ เช่น การประทุษร้าย เป็นต้น และการทรมานยังเป็นเหตุเพิ่มโทษที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้วดังที่กำหนดไว้ในลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต เช่น มาตรา 289 (5)²⁸ มาตรา 292 ความผิดต่อร่างกาย เช่น มาตรา 295²⁹ มาตรา 296³⁰ มาตรา 290 ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง เช่น หมวด 1 ความผิดต่อเสรีภาพ เช่น มาตรา 313³¹ มาตรา 314 มาตรา 315 เป็นต้น จึงถือได้ว่าการทรมาน เป็นการกระทำที่สามารถลงโทษได้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

5. มาตรการจัดให้มีหลักประกันในระหว่างการสอบสวน และมาตรการ คัดกรองบุคคลที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจากการทรมาน และการปฏิบัติ หรือลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้

²⁸ กรณีการฆ่าโดยทรมานหรือทารุณโหดร้ายโปรดดูฎีกาที่ 1970/2500, 449/2536, 2230/2521, 1101/2509, กรณีไม่เป็นการทรมาน หรือทารุณโหดร้าย โปรดดู คำพิพากษาฎีกาที่ 314/2511, 1427/2511, 3576/2530, 1470/2500, 263/2531, 708/2535.

²⁹ เหตุอันตรายแก่กาย โปรดดู คำพิพากษาฎีกาที่ 668, 669/2521, 1113/2542, 2822/2531, 1753/2540 เหตุอันตรายแก่จิตใจ โปรดดู คำพิพากษาฎีกาที่ 626/2493, 3269/2531, 273/2509, 273/2509

³⁰ ใช้มีดปลายแหลมยามสับนิ้ว เฝ้าไฟแล้วนอบบริเวณแก้ม แขน ไหล่ หลัง และโคนขาของโจทก์ ทำให้เกิดไหม้ถึงผิวหนังหลุด เป็นการทำร้ายโดยมุ่งให้เกิดความเจ็บปวดทรมานมากกว่าทำร้ายธรรมดา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1752/2540)

³¹ จับคนไปเรียกค่าไถ่โดยเอาโซลามข้อเท้าไว้กับเสา สิบวัน แล้วพาไปลามาโซไว้กับต้นไม้ในป่าอีกสี่วัน เป็นการทรมาน แต่ยังไม่เป็นอันตรายแก่กาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2209/2521)

มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี หลักกฎหมายที่บัญญัติรองรับสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในฐานะเป็นสิทธิมนุษยชน(Human Right)ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 คือ³²

“มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น

สอบสวน

- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าสิทธิตามบทบัญญัติมาตรา 7/1 (4) สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบปฏิบัติตามที่ปรากฏในประมวลระเบียบการตำรวจ ภาค 1 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ข้อ 12 ที่ว่า

“12. หากปรากฏว่าผู้ต้องหาในคดีมีบาดเจ็บ นายแพทย์โรงพยาบาล จำต้องรับตัวไว้รักษา ถ้าโรงพยาบาลนั้นอยู่ในเขตท้องที่เกิดเหตุ ให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี จัดตำรวจในบังคับบัญชาไปควบคุม หรือถ้าโรงพยาบาลอยู่นอกเขตท้องที่ให้รีบติดต่อขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ที่โรงพยาบาลนั้นตั้งอยู่ จัดตำรวจควบคุมผู้ต้องหานั้น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ได้รับการร้องขอจัดตำรวจไปควบคุม”

5.2 อุปสรรคที่สำคัญในการกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมานของไทย

จากรายละเอียดการตรวจสอบของคณะกรรมการต่อต้านการทรมานตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ที่เสนอแนะต่อประเทศภาคีต่าง ๆ มักจะพบประเด็นการไม่ปฏิบัติตามข้อบทที่ 2 แห่งอนุสัญญา ในการป้องกันและลงโทษต่อการทรมาน รวมทั้งให้การชดเชยแก่เหยื่อที่ถูกทรมาน สำหรับหลักการสำคัญที่คณะกรรมการต่อต้านการทรมานให้ความสำคัญ คือ การปฏิบัติตามพันธกรณี ข้อ 2 ของอนุสัญญา กล่าวคือ ประเทศภาคีควรจะ

³² วิชาญ จำปีศรี. คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Law of Criminal Procedure (ฉบับสมบูรณ์). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ตุลาคม 2548.

“กระทำการที่จะเป็นการห้ามมิให้มีการทรมานทั้งในทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ หรือการกระทำ อื่นๆที่จะต้องมีประสิทธิภาพในการป้องกันไม่ให้เกิดการทรมานเกิดขึ้น” ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ประเทศภาคีต่าง ๆ พยายามจะอ้างความชอบธรรมในการทรมานและปฏิบัติอย่างเลวร้ายเพื่อ ปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณะ หรือในสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน หรือสถานการณ์ อื่นๆ ซึ่งขัดต่อหลักการตามข้อบทที่ 2 แห่งอนุสัญญาฯ ห้ามมิให้มีการอ้างความชอบธรรมในการ ทรมานไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม

นอกจากนี้คณะกรรมการเสนอแนะว่า “การนิรโทษกรรมหรือการ ดำเนินการใดๆที่เป็นการแสดงถึงความไม่ยินยอมที่จะให้มีการนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และ เลี่ยงการลงโทษผู้กระทำการทรมานหรือปฏิบัติอย่างเลวร้าย เท่ากับเป็นการละเมิดหลักการสากล แห่งสิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจเพิกถอนได้”

สำหรับประเทศไทย มีการบัญญัติกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ใน การควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งเป็นมาตรการควบคุมของฝ่ายบริหาร เช่น กฎอัยการศึก และ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่ง กฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับมีบทบัญญัติที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดมาตรการต่อต้านการ ทรมานในประเทศไทย มีเนื้อหาที่เป็นอุปสรรคโดยสรุป ดังนี้

1) กฎอัยการศึก (Martial Law) เป็นกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นไว้สำหรับประกาศใช้ เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เช่น ในกรณีเกิดสงคราม การจลาจล ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจหน้าที่เหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน ในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธุ การระงับปราบปรามหรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และศาลทหาร มี อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างที่ประกาศระงับไว้แทนศาลพลเรือน

2) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นกฎหมายซึ่ง ตราขึ้นไว้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และ ป้องภัยพิบัติสาธารณะปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ รวมถึงการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในสถานการณ์ความไม่สงบ เรียบร้อยในประเทศ และจัดการให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว

"สถานการณ์ฉุกเฉิน" หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือ ส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการ ร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อ

รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมายความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง"

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายถึง สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบหรือการสงคราม

ภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินคณะหนึ่ง (มาตรา 6) ประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีรัฐมนตรีและปลัดกระทรวงมหาดไทย ยุติธรรม กลาใหม่ และปลัดกระทรวงอื่นๆ ตลอดจนผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารสามเหล่าทัพ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และข้าราชการอื่นๆ อีกเป็นกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่ติดตามและตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินข้างต้น หรือสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง ((มาตรา 11) อันได้แก่ก่อการร้าย มีการใช้กำลังประทุษร้ายชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุเชื่อได้ว่ามีการกระทำผิดที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล) และเสนอแนะการใช้มาตราที่เหมาะสม

นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามบุคคลใดออกนอกเคสด้านภายในระยะเวลาที่กำหนด
- (2) ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ
- (3) ห้ามการเสนอข่าวจำหน่ายหรือแพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ ในเขตพื้นที่ประกาศหรือทั่วราชอาณาจักร
- (4) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ
- (5) ห้ามการใช้อาคารหรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใดๆ
- (6) ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนด

สำหรับสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง (มาตรา 11) นายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยนอกจากมีอำนาจดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ให้เจ้าหน้าที่จับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำ
- (2) ให้เจ้าหน้าที่เรียกบุคคลมารายงานตัว หรือให้ถ้อยคำ หรือส่งมอบเอกสาร
- (3) ให้เจ้าหน้าที่ยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค
- (4) ให้เจ้าหน้าที่ตรวจ ค้น รื้อ ถอน หรือทำลายสิ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวางตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่
- (5) ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข หรือสิ่งสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนสิ่งระงับ หรือยับยั้งการติดต่อหรือสื่อสาร
- (6) ประกาศห้ามมิให้กระทำการใดๆ หรือสั่งให้กระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน
- (7) ประกาศห้ามบุคคลออกนอกประเทศ
- (8) ออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจระงับเหตุการณ์ร้ายแรง ฯลฯ

กฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับของประเทศไทยนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีเนื้อหาบางส่วนที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล เช่น การเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือ การห้ามมิให้กระทำการใดๆ หรือสั่งให้กระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งเหล่านี้ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนในส่วนของสิทธิในชีวิตและร่างกาย และถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมาน อีกทั้งยังเป็นการละเมิดพันธกรณีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี กล่าวคือ

1. ผู้วิจัยพบว่า กฎอัยการศึกมีบทบัญญัติมาตราที่ละเมิดสิทธิของประชาชนซึ่งรัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ได้แก่มาตรา 12 -16 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารที่จะเข้ายึด อาศัย ทำลาย ทุบไล่ กักขังตัวบุคคล และรอนสิทธิประชาชนไม่สามารถฟ้องร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ทหาร

2. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่กระทำการภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและอาญา หรือทางวินัย ซึ่ง

ถือเป็นการปฏิเสธหลักการตรวจสอบการกระทำ ในสถานการณ์ฉุกเฉินโดยองค์กรตุลาการอย่างสิ้นเชิง

หลักการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐตามกฎหมายพิเศษเพิ่มขึ้น ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ไม่ถือเป็นการยกเว้น หรือไม่ให้มีการตรวจสอบใด ๆ ในการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะในระบบกฎหมายของนานาอารยประเทศ การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในสถานการณ์ฉุกเฉิน ต้องอยู่ภายใต้ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยองค์กรตุลาการเพื่อเป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายใต้หลักนิติธรรม

3. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ประกอบด้วย

3.1 การจับกุมและควบคุมตัว บุคคลที่ต้องสงสัย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาล ที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล ให้พนักงานมีอำนาจจับควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วัน ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ร้องขอต่อศาลและขยายระยะเวลาการควบคุมอีกคราวละไม่เกิน 7 วัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมทั้งหมดไม่เกิน 30 วัน

การให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐขยายระยะเวลาควบคุมตัวได้นั้น ขัดต่อหลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ข้อบทที่ 11 เนื่องจากไม่มีการจัดระเบียบสำหรับการควบคุมและการปฏิบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ใต้ภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุก ซึ่งไม่มีการกำหนดเงื่อนไข หรือขอบเขตการกระทำที่ชัดเจนสำหรับการขยายระยะเวลาการควบคุมตัว อันจะเป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้ดุลยพินิจโดยมิชอบ ประกอบกับในช่วงระยะเวลาที่ผู้ต้องสงสัยถูกควบคุมตัวก็ไม่อาจนำกลไกการเร่งให้มีการสืบสวนโดยเร็ว ตามข้อบทที่ 12 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ มาใช้ได้

3.2 การกำหนดข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดทางแพ่งและอาญา หรือทางวินัย เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐ ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับ หรือป้องกันการกระทำผิดตามกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น ขัดต่อหลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ข้อบทที่ 4 ที่กำหนดว่า

(1) ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่าการกระทำทรมานทั้งปวงเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของตนให้ใช้หลักการเดียวกันนี้บังคับสำหรับการพยายามกระทำการทรมาน และสำหรับการกระทำโดยบุคคลใดที่เป็นการสมรู้ร่วมคิด หรือการมีส่วนร่วมในการทรมานด้วย

(2) ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐทำให้ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่มีโทษ ซึ่งมีระวางโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำเหล่านั้น

หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐ ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดทางแพ่งและทางอาญา หรือทางวินัย นอกจากจะขัดต่อข้อบทที่ 4 แห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ แล้ว ยังจะเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ก่อให้เกิดการกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐอีกด้วย

นอกจากกฎหมายพิเศษที่กล่าวข้างต้นแล้ว อุปสรรคที่สำคัญอีกประการคือ ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายภายในที่กำหนดระเบียบวิธีการควบคุมนักโทษ ผู้ต้องขัง (วินัย) ด้วยวิธีการขังเดี่ยว ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอน เชี่ยน ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวยังได้กำหนดยกเว้นความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าพนักงานเรือนจำกระทำการโดยสุจริต (มาตรา 21)

ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมานมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ประเทศไทยจึงควรดำเนินการดังนี้

1. ยกเลิกเงื่อนไขตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย รวมถึงการยกเลิกหลักการที่ยอมให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้ดุลยพินิจในการช้อยายระยะเวลาการควบคุมตัว

2. ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 17 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่ยกเว้นความรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการทรมานอย่างเป็นระบบในประเทศไทย

3. แก้ไขเพิ่มเติมคำนิยาม “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ในมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้สอดคล้องกับคำนิยามตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 โดยกำหนดให้บังคับใช้กฎหมายเฉพาะสถานการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการฉวยโอกาส หรือการสงคราม และไม่อาจควบคุมสถานการณ์โดยใช้กฎหมายหลักทั่วไปได้

4. กำหนดให้มีหลักการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายทั้งของผู้ถูกจับกุม คู่คุมขัง ผู้ถูกควบคุมตัว และของบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยหากพบว่าการ

กระทำ ของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นการกระทำละเมิดต่อชีวิตและร่างกาย ซึ่งเข้าข่ายของนิยามการ
 ทรมาน หรือการปฏิบัติที่โหดร้ายทารุณ ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือ
 การลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เจ้าหน้าที่รัฐต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทาง
 อาญา และทางวินัย โดยไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหาย ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู
 สมรรถภาพ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการรักษาเยียวยาแก่จิตใจ

5. กำหนดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำทรมาน และปฏิบัติอย่าง
 อื่นที่โหดร้ายฯ นอกเหนือจากความรับผิดชอบในทางละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ ตามบทบัญญัติแห่ง
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในมาตรา 135

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยเพื่อกำหนดมาตรการต่อต้านการทรมาน ผู้วิจัยพบว่าประเทศไทยนั้นมีกฎหมายทั่วไปที่รองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ประมวลกฎหมายอาญา แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่รัฐยังคงมีการกระทำทรมานต่อผู้เสียหายในคดีอาญาจำนวนมาก และกฎหมายไม่อาจเอาผิดต่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำได้ เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ในประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดเฉพาะกรณีการกระทำโดยทรมาน หรือปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อย่างชัดเจน และไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นหากเป็นการกระทำทรมาน หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 กำหนดความผิดให้เจ้าพนักงานต้องรับผิดในกรณีที่เจ้าพนักงานปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไป

2. การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการประกาศกฎหมายพิเศษ เช่น กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า กฎหมายพิเศษเหล่านี้ยังคงเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่มีโอกาสกระทำทรมานผู้ต้องหาได้ เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์การควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กฎหมายพิเศษ

โดยที่การต่อต้านการทรมานเป็นหลักการที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน และการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ควบคุมมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิของประชาชน และการใช้อำนาจรัฐจะต้องไม่เกินส่วนที่กฎหมายบัญญัติไว้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นการกระทำการละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำ

ยี่ศักดิ์ศรี ประเทศไทยจึงมีพันธะกรณีตามข้อ 2 แห่งอนุสัญญาในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการหรือมาตรการอื่น ๆ ที่มีประสิทธิผลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ทรนในอาณาเขตใดซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการกำหนดมาตรการต่อต้านการกระทำที่ทรน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี รวม 3 ประการ ดังนี้

1. ปรับปรุงกฎหมายสารบัญญัติ ด้วยการบัญญัติให้การกระทำโดยทรน และปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 วรรคห้า มาตรา 277 ตี มาตรา 278 มาตรา 279 วรรคสาม ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 298 วรรคสอง และความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 303 วรรคสี่ มาตรา 305 ทวิ มาตรา 309 วรรคหนึ่ง และหากเป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐตามหน้าที่ราชการ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

2. ยกเลิกรูปแบบการลงโทษตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์ต่อการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมจะถูกกล่าวหาว่ากระทำโดยทรน และปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีบางประการ เช่น การลงโทษผู้ต้องขังด้วยการขังเดี่ยว ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอน เฝื่อน ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479

3. ยกเลิกหลักการตามกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐกระทำการ หรือควบคุมตัวผู้ต้องหา รวมถึงการได้รับสิทธิยกเว้นไม่ต้องรับผิดทางแพ่งและทางอาญา ตามที่ปรากฏในกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจากบทสรุปข้างต้น เมื่อนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมแล้ว นอกจากจะสร้างความชัดเจนในกระบวนการบัญญัติกฎหมายภายในแล้ว ยังแสดงออกถึงความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการกระทำที่ทรน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการกระทำที่ทรน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีแล้ว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีความพยายามที่จะให้ความรู้แก่ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐบาลและต่อสาธารณชน แต่ประเด็น

หลักที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการทรمانลดลง อยู่ที่กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบซึ่งต้องปรับปรุงกฎหมายโดยสร้างความชัดเจน และกำหนดระดับความรุนแรงของฐานความผิดแก่กรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำทรมาน และบัญญัติกฎหมายกำหนดกระบวนการตรวจสอบการทรมานที่รัดกุมเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. ปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

การเข้ารับภาระผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศในรูปแบบของสนธิสัญญาเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการที่ไทยต้องการยึดถือปฏิบัติได้อย่างดี เนื่องจากภาระผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนมีสภาพบังคับต่อกฎเกณฑ์ภายในของประเทศไทย ด้วยเหตุที่หลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนเป็นการบังคับให้รัฐต้องเคารพและให้ความคุ้มครองต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนที่อยู่ภายใต้อำนาจของตน ผลบังคับของภาระผูกพันตามหลักสิทธิมนุษยชนจึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎเกณฑ์ที่ใช้ภายในประเทศ การเข้ารับภาระผูกพันดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นการกำหนดนโยบายที่จะใช้ในการปกครองประชาชนของตนไปในตัว

กฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันมีเนื้อหาที่ สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการต่อไปมีความสอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี จึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสารบัญญัติ โดยปรับปรุงให้เป็นไปตามแนวทางการกำหนดมาตรฐานแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนี้

1. มาตรการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดร้ายแรงของประเทศ

1.1 กำหนดค่านิยมในประมวลกฎหมายอาญา

เพิ่มเติมนิยาม “ทรมาน” และ “ปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” ในมาตรา 1 (16) และ (17) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป หมวด 1 บทนิยาม ให้ระบุเนื้อหาดังนี้

“(16) “ทรมาน” หมายความว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) การกระทำอย่างใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศ หรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม

(2) การลงโทษบุคคล สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็น หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใด ๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด เมื่อความเจ็บปวดหรือเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย”

“(17) “**ปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี**” หมายความว่า การกระทำที่มีไม่ใช่เป็นการทรมาน แต่กระทำโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง”

1.2 **เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำความผิดโดยทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี** ในประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 วรรคห้า มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 วรรคสาม ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 298 วรรคสอง¹ และความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 303² วรรคสี่ มาตรา 305 ทวิ³ มาตรา 309 วรรคสาม รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 **เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต้องรับโทษหนักขึ้น** ในมาตรา 276 วรรคห้า มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 วรรคสอง และมาตรา 279 วรรคสาม รายละเอียดปรากฏดังนี้

มาตรา 276 ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้ กำลังประทุษร้ายโดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

¹ เพิ่มโทษหนักขึ้น

² เพิ่มโทษหนักขึ้น

³ เพิ่มโทษหนักขึ้น

การกระทำซ้ำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของ ผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุ ระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายใน ลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรสและคู่สมรสนั้นยังประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติแทนการลงโทษก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำ พิพากษาให้ลงโทษจำคุก และคู่สมรสฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาต่อไปและประสงค์จะหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นแจ้งให้ศาลทราบ และให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการให้ ดำเนินการฟ้องหย่าให้

“ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ผู้กระทำได้กระทำโดยวิธีปฏิบัติอันทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต”⁴

มาตรา 277 ตี ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 วรรคสาม หรือมาตรา 276 วรรคห้า หรือมาตรา 277 วรรคสี่ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(1) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

(2) ถึงแก่ความตายผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต”

มาตรา 278 ผู้ใดกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่าสิบห้าปีโดยขู่เข็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

“ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ผู้กระทำได้กระทำโดยวิธีปฏิบัติอันทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

⁴ ใช้หลักการเทียบเคียงบทกำหนดโทษตามมาตรา 276 วรรค 3

และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต”⁵

มาตรา 279 ผู้ใดกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ผู้กระทำได้กระทำโดยเหตุด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยเด็กนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้เด็กนั้น เข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบห้าปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำตาม มาตรา 278 ได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องรับโทษตามมาตรา 280⁶

“ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ผู้กระทำได้กระทำโดยวิธีปฏิบัติอันทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”⁷

หากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276 มาตรา 277 ตี มาตรา 278 มาตรา 279 เป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐตามหน้าที่ราชการ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นมาตรา 285⁸

1.2.2 เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 295 วรรคสอง และ วรรคสาม มาตรา 298 วรรคสอง ความผิดต่อร่างกาย รายละเอียดปรากฏดังนี้

“มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือ

⁵ ให้หลักการเทียบเคียงบทกำหนดโทษตามมาตรา 276 วรรค 3 และระบบปรับให้มีระดับความรุนแรงและสอดคล้องกับบทกำหนดโทษวรรคหนึ่ง

⁶ มาตรา 280 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 278 หรือมาตรา 279 เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ (1) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท (2) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

⁷ ให้หลักการเทียบเคียงบทกำหนดโทษตามมาตรา 276 วรรค 3 และระบบปรับให้มีระดับความรุนแรงและสอดคล้องกับบทกำหนดโทษวรรคหนึ่ง

⁸ มาตรา 285 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตี มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือมาตรา 283 เป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ หนึ่งในสาม

จิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

“ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสน�퉴หรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น หรือบุคคลที่สาม หรือเป็นการลงโทษที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมาน ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นโดยทรมาน

ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นแม้มิใช่เป็นการทรมาน แต่ผู้กระทำมีเจตนาทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี”

การกระทำความผิดตามวรรคสองและวรรคสาม ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เพิ่มบทบัญญัติในมาตรา 298 วรรคสอง ความผิดต่อร่างกาย โดยให้เพิ่มโทษหนักขึ้น หากเป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล

มาตรา 298 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 297 ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289⁹ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี

“ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 297 เป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น หนึ่งในสาม”

สำหรับบทบัญญัติมาตรา 296¹⁰ ได้บัญญัติให้นำเอาลักษณะแห่งการ

⁹ มาตรา 298 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 297 ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี

มาตรา 289 ผู้ใด (1) ฆ่าบุพการี (2) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้ กระทำการตามหน้าที่ (3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะ ช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว (4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย (6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ (7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ต้องระวางโทษประหารชีวิต

กระทำตามมาตรา 289 มาปรับใช้กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 อย่างครบถ้วนแล้ว และมาตรา 297¹¹ เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวได้กำหนดโทษหนักขึ้นและสอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่เสนอแนะให้เพิ่มโทษหนักขึ้นสำหรับการกระทำทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

1.2.3 ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 303 วรรคสี่ มาตรา 305 ทวิ มาตรา 309 วรรคหนึ่ง มาตรา 320 วรรคหนึ่ง รายละเอียดปรากฏดังนี้

มาตรา 303 ผู้ใดทำให้หญิงแ่ห่งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

“ถ้าการกระทำตามวรรคแรก ผู้กระทำได้กระทำโดยทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท”¹²

¹⁰ มาตรา 296 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹¹ มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ ร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ (1) ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียขาประสาท (2) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์ (3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด (4) หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว (5) แ่ห่งลูก (6) จิตพิการอย่างติดตัว (7) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต (8) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวันหรือจน ประกอบกรณียกจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

¹² กำหนดโทษโดยเทียบเคียงระดับโทษที่บัญญัติในวรรค 1 วรรค 2 และวรรค 3

เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 305 ทวิ ความผิดต่อเสรีภาพ โดยให้เพิ่มโทษหนักขึ้น หากเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 302 มาตรา 303 ซึ่งเป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครองในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล

“มาตรา 305 ทวิ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 302¹³ มาตรา 303 เป็นการกระทำแก่หญิงที่เป็นผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งในสาม”

มาตรา 309 ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจ่ายอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูก ข่มขืนใจนั้นเองหรือของผู้อื่น หรือโดยใช้กำลังประทุษร้าย จนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจ่ายอมต่อสิ่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคแรกได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป หรือได้กระทำเพื่อให้ผู้ถูกข่มขืนใจทำ ถอน ทำให้เสียหายหรือทำลายเอกสารสิทธิอย่างใด ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

“ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ผู้กระทำได้กระทำโดยทรมานปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”¹⁴

2. มาตรการคุ้มครองบุคคลจากการทรมาน และการปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

¹³ มาตรา 302 ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

¹⁴ กำหนดโทษโดยเทียบเคียงระดับโทษที่บัญญัติในวรรค 1 และวรรค 2

2.1 กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติม ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 หมวด 1 หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มาตรา 7 ทวิ ดังนี้

“รัฐบาลไทยอาจพิจารณาไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไปยังอีกรัฐหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควร เชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ภายใต้อันตรายที่จะถูกทรมาน”¹⁵

2.2 ปรับปรุงวิธีการลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย รวมถึงกำหนดบทบัญญัติ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำ และ/หรือผู้บังคับบัญชาเรือนจำ กระทำทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณ โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479¹⁶ และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479¹⁷ ดังนี้

-ยกเลิกมิให้มีการลงโทษผู้ต้องขัง ด้วยการขังเดี่ยว ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอน เหยียน เป็นต้น และเพิ่มบทนิยามในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ตามลำดับ ดังนี้

-เพิ่มบทนิยาม “ทรมาน” และ “ปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 4 (9) และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 4 (4) ตามลำดับ โดยให้นำคำนิยาม ทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี”ที่กำหนดในมาตรา 1 (6) ทวิ และ (6) ตริ แห่งประมวลกฎหมายหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป หมวด 1 บทนิยาม มาปรับใช้

¹⁵ ตามมาตรา 7 (1) ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน รัฐซึ่งพบตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการทรมานในอาณาเขตซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจรัฐของตนจะต้องปฏิบัติทางใดทางหนึ่งดังนี้ รัฐอาจส่งตัวบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐซึ่งเป็นที่เกิดเหตุของการทรมาน หรือเป็นรัฐของบุคคลดังกล่าว หรือเป็นรัฐที่ผู้เสียหายเป็นคนชาติ แต่ในกรณีของรัฐไม่สามารถหรือไม่ต้องการส่งตัวบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน รัฐจะต้อง“มอบเรื่องให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจของตน เพื่อความมุ่งประสงค์ในการฟ้องร้องดำเนินคดี” หลักการดังกล่าวเรียกว่า aut dedere aut judicare(จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือฟ้องร้องคดีเอง)

¹⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 35 วางหลักไว้ว่า เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณาโดยต่องแท้ แล้วลงโทษสถานหนึ่ง สถานใด หรือหลายสถาน โดยมีโทษที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน (2) ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสองวันในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ (3) เหยียนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเหยียนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันจากวันเหยียนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเหยียน

¹⁷ มาตราการทางวินัยตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 10 ได้แก่ (1) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน (2) ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงในสัปดาห์หนึ่งโดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร (3) เหยียนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหารแต่ห้ามเหยียนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันจากวันเหยียนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเหยียน และ (4) ใช้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

-เพิ่มบทบัญญัติที่กำหนดห้ามเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังโดยวิธีทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 หมวด 4 อำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ มาตรา 21 ทวิ ดังนี้

“เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใช้อำนาจที่ได้ให้ไว้ในหมวดนี้ ต้องห้ามมิให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยวิธีทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี”

และเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 12 ทวิ ดังนี้

“ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายฉบับนี้ ต้องห้ามมิให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยวิธีทรมาน หรือปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี”

2.3 ให้ยกเลิกบทบัญญัติ มาตรา 17 ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่กำหนดให้ยกเว้นความรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐ และให้แก้ไขคำนิยาม “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ในมาตรา 4 โดยกำหนดให้นำพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินมาใช้เฉพาะกรณีที่ไม่อาจบังคับใช้กฎหมายอาญาหลักทั่วไปได้

3. มาตรการตรวจสอบการทรมาน

ปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเพิ่มเติมรูปแบบและรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำทรมาน เกี่ยวกับการกระทำทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนี้

“การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีแก่กาย” ให้หมายความรวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียง

- ก) การใช้กำลังทำร้าย ตะ ดี่ด้วยกระบอง ตบด้วยปืนเล็กยาว กระต๊อบท้อง
- ข) การงดการให้อาหาร หรือการให้อาหารจำนวนน้อยทำให้ต้องแย่งชิงกันในลักษณะแย่งสัตว์
- ค) การใช้ไฟฟ้าทำให้ร่างกายช็อคการใช้บุหรี่หรือตามอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย
- ง) การใช้ไฟลนตามร่างกาย
- จ) การใช้น้ำมันเดือดรดตามร่างกาย
- ฉ) การใช้พิษหรือสิ่งที่มีฤทธิ์เป็นกรด ราดตามร่างกายบริเวณที่มีบาดแผล

ข) การใช้อุจจาระ ปัสสาวะ เลือด สิ่งที่ผู้เสียหายอาเจียนออกมา ภาชนะศีรษะของผู้เสียหาย โดยทำให้ทุกซ์ทรมาน

ข) การพันนาการด้วยวิธีต่าง ๆ เช่นการ ดึงร่างกายแยกส่วนจากกัน

ฅ) การข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการสอดแทรกสิ่งแปลกปลอมเข้าทางทวารหนักหรือปากหรือวิธีการทรมานโดยใช้ไฟฟ้าช็อตด้วยวะสปีพันธุ์

ญ) การทำให้พิการ อย่างเช่น การตัดอวัยวะที่จำเป็นบางส่วน ได้แก่ อวัยวะสปีพันธุ์ หู ลิ้น เป็นต้น

ฎ) วิธีทรมานพัน โดยการถอนพัน

ฏ) การกระทำรุนแรงโดยอาศัยสภาพอากาศ การให้ตากแดด หรืออยู่ในอุณหภูมิต่ำกว่าระดับศูนย์องศาตามาก ๆ

ฐ) การใช้ถุงพลาสติกหรือเครื่องมืออื่นใดครอบศีรษะของผู้เสียหาย

ฑ) การใช้รูปแบบการลงโทษ หรือการทรมานอย่างอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม จำกัดให้ผู้เสียหายอยู่ในห้องขังแคบ ๆ

“การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีแก่**จิตใจ**” ให้ความหมายรวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียง

ก) ทำให้สูญเสียการมองเห็น

ข) คุกคามร่างกายผู้เสียหาย หรือ ครอบคร้ว ดำเนินการหรือกระทำการอย่างอื่นที่ผิดกฎหมาย

ค) จำกัดบริเวณมิให้ผู้เสียหายติดต่อสื่อสารกับภายนอก หรือกระทำอื่นใดในลักษณะเดียวกัน

ง) จำกัดให้ผู้เสียหายอยู่ในห้องขังแคบ ๆ ซึ่งไม่มีการรักษาความปลอดภัย

จ) ชักถามผู้เสียหายอย่างยี่ดยาวนาน จนไม่ได้นอนหลับ และ/หรือพักผ่อน

ฉ) ใช้กำลังกระทำทารุณแก่สมาชิกในครอบคร้วของผู้เสียหาย

ช) ปฏิเสธไม่ให้นอนหลับ หรือพักผ่อน

ช) การลงโทษที่ทำให้ได้รับความอับอาย ได้แก่ การบังคับให้ผู้เสียหายเปลื้องผ้า นำผู้เสียหายเดินแห่ประจานในที่สาธารณะ โคนศีรษะ หรือทำสัญลักษณ์ลงบนร่างกาย

ฅ) การกระทำอื่น ๆ ที่เป็นเข้าข่ายการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

“การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีแก่จิตประสาท” ให้ความหมายรวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียง

- ก) การใช้ยาแก้อาการประสาทเพื่อทำให้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ และ/หรือ ลดความสามารถในการตัดสินใจต่าง ๆ
- ข) การใช้ยาเพื่อให้เกิดอาการเจ็บปวด หรือทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยรุนแรง และ
- ค) การกระทำอื่น ๆ ที่เป็นเข้าข่ายการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

4. มาตรการคุ้มครองบุคคลที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ

ให้เพิ่มเติมมาตรการคุ้มครองบุคคลที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจากการกระทำทรมาน และ การปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี หรือละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างอื่น ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 18 ทวิ และมาตรา 20 วรรคสาม ดังนี้

“มาตรา 18 ทวิ กรณีที่มีพยานหลักฐานปรากฏอย่างชัดแจ้งว่ามีการกระทำทรมาน หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างอื่น คณะกรรมการมีดุลยพินิจในการสั่งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการดูแลรักษาทาง การแพทย์ในชั้นต้นทันทีหลังจากการถูกทรมานหรือการละเมิด

สิทธิมนุษยชนอย่างอื่น โดยผู้เสียหาย หรือจำเลย ไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอตามที่กำหนดในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้”

“มาตรา 20 วรรคสาม ความในมาตรา 20 (3) ‘ไม่นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่จำเลยถูกกระทำทรมาน หรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างอื่น’¹⁸

¹⁸ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

มาตรา 18 ค่าตอบแทนตาม มาตรา 17 ได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
- (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ
- (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับรวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

5. มาตรการทั่วไปที่กำหนดห้ามมิให้มีการทรมานภายใต้กฎหมายสูงสุดแห่งรัฐ

ควรแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา 81 (2) และ (5) ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ดังนี้

5.1 เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 81

“มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชน และองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการบัญญัติกฎหมายควบคุมกฎหมายเฉพาะที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(3) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

มาตรา 20 จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

(1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(2) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ

(3) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตาม คำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดีจำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย

(4) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ที่ดำเนินการ เป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรม

(5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมาย แก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว และ/หรือ การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ขั้นตอนที่ 2. กำหนดมาตรการตรวจสอบการทรมาน ผู้วิัจขอเสนอแนะว่าควร จัดให้มีหน่วยงานหรือองค์กรอิสระเป็นผู้รับผิดชอบตรวจสอบการทรมาน โดยไม่เข้าสู่กระบวนการ สอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนตามที่กฎหมาย อาญากำหนด

ดังนั้น เมื่อมีผู้เสียหายกล่าวอ้างว่าถูกกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบต่อการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทรมานโดยเฉพาะ โดยให้นำเอาระเบียบคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2545 มาเป็นแนวทางในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการกำหนดมาตรการตรวจสอบการ ทรมานอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เข้ามาเป็นกลไกในการ ควบคุมดูแล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนที่ 2 มาตรา 256 กำหนดให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการ ละเมิดสิทธิ มนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

(2) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มี ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบ ด้วย รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล รัฐธรรมนูญ

(3) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณี que เห็นชอบตามที่มี ผู้ ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหา เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ วิธีพิจารณาคดีปกครอง

(4) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและ เป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ

(5) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภา หรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(6) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

(7) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การ เอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

(8) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา

(9) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึง ผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่ เกี่ยวข้อง จากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ใ ปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ถือได้ว่าเป็น หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบการทรมาน และการปฏิบัติหรือ การลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเจ้าหน้าที่รัฐ

ขั้นตอนที่ 3. แนวทางดำเนินการของฝ่ายบริหาร ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ข้อมูลและรายละเอียดแก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้รับทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ถูก กล่าวหา

- ดำเนินการเพื่อจัดให้มีมาตรการบังคับและต่อต้านการลงโทษที่โหดร้าย ทารุณ และลงโทษอย่างอื่นที่โหดร้าย ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงการจับกุมตัวเจ้าหน้าที่

รัฐ ซึ่งกระทำความผิดโดยอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีซึ่งมีมาตรฐานที่ยอมรับในทางระหว่างประเทศ

- ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายที่จำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี รวมถึงการจัดให้มีการเผยแพร่และรณรงค์การต่อต้านการทรมาน

- จัดให้มีการสร้างหลักเกณฑ์การควบคุมเจ้าหน้าที่รัฐ ในขั้นตอนสืบสวนสอบสวนผู้ต้องหา และไม่ปล่อยให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้งสามขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าจะสามารถลดการกระทำโดยทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ รวมถึงส่งผลให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งไทยเข้าเป็นภาคีได้อย่างสมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณิต ฒ นคร. รัฐธรรมนูญกับกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

คณิน บุญสุวรรณ. คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ตาตา พับลิเคชั่น, 2547.

ฉันทนา ไกรสถิต. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2549.

ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม : คู่มือสร้างเสริมความก้าวหน้าของตำรวจ พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักการศึกษาและสิ่งทีประชาชนควรรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บพิธ, 2519.

ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ. บทบาททนายความในการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศึกษาเฉพาะกรณีทนายความเข้าฟังการสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525, พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2538.

วรวจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2538.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2547.

สถาบันพระปกเกล้า. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) สิทธิและเสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : องค์การคำคุณุสภา, 2544.

ออลซา ธิ (AWZAR THI). หลักนิติอำนาจ (Rule of Lords)ยูพีไอ เอเชีย[ออนไลน์] แหล่งที่มา : UPI Asia Online <http://www.upiasiaonline.com> ส่องกง, 2551.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. **สิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.
 เสน่ห์ จามริก. **สิทธิมนุษยชน: เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ภาษาอังกฤษ

An Amnesty International Report, **Torture In The Eighties**, First published 1984.

Benito E. **Understanding Torture**, Molino, M.D.1984.

Committee Against Torture. Thirty-fifth session. **Summary Record of the 681st Meeting, Held at the Palais des Nations**. Geneva, 2005.

Consideration of the Consolidated 2nd to 5th Periodic. **Reports of the Philippines Under the Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment**. Palais Wilson. Geneva Switzerland, 2009.

Consideration Of Reports Submitted By States Parties Under Article 19 Of The Convention **Conclusions and recommendations of the Committee against Torture UNITED STATES OF AMERICA**, 2006.

Consideration Of Reports Submitted By States Parties Under Article 19 Of The Convention **Conclusions and recommendations of the Committee against Torture FRANCE**, 2006.

E. Benda. **Handbuch des Verfassungsrechts**, 1983.

Joint Civil Society Report on torture and other Cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in the Philippines, 2009.

Karen Reid. **A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights Torture, inhuman and degrading treatment**. second Edition, Published by Sweet & Maxwell Ltd, 2004.

Sir Nigel Rodley. **Civil and Political Rights : Report of the Special Rapporteur, submitted pursuant to Commission on Human Rights resolution 2000/43 - Visit to Azerbaijan**, U.N. Doc. E/CN.4/2001/66/Add.1.

Winston P. Nagan and Lucie Atkins. **The International Law of Torture: From Universal Proscription to Effective Application and Enforcement**. **Harvard Human Rights Journal**, 2001.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแปล

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่
โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

[Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading
Treatment or Punishment-CAT]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแปล
อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย
ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ได้รับการตกลงรับ และเปิดให้ลงนาม ให้สัตยาบัน และภาคยานุวัติ โดยข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 39/46 วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1984
 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1987 ตามข้อ 27(1)

รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้
 โดยพิจารณาว่า ตามหลักการที่ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ การยอมรับสิทธิที่เท่าเทียมกัน และโอนมิได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นรากฐานแห่งเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยยอมรับว่าสิทธิเหล่านั้นมาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์

โดยพิจารณาถึงพันธกรณีของรัฐต่างๆ ภายใต้กฎบัตรฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อ 55 เพื่อส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวง

โดยคำนึงถึงข้อ 5 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 7 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งทั้งสองฉบับต่างบัญญัติว่า ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

โดยคำนึงถึงเช่นกันถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทั้งปวงจากการตกอยู่ภายใต้การทรมาน การประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้ลงตกลงรับเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1975

โดยปรารถนาที่จะทำให้การต่อสู้เพื่อต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นทั่วโลก

ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ภาค 1

ข้อ 1

1. เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ คำว่า “ การทรมาน “ หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำ ซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดใด บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดเมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่สงบซึ่งชอบด้วยกฎหมาย

2. ข้อนี้ไม่มีผลกระทบต่อตราสารระหว่างประเทศหรือกฎหมายในใดที่มี หรืออาจจะ มีบทบัญญัติที่ใช้บังคับได้ในขอบเขตที่กว้างกว่า

ข้อ 2

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินการต่างๆ ทางนิติบัญญัติทางบริหาร ทางตุลาการหรือมาตรการอื่นๆ ที่มีประสิทธิผลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำการทรมานในอาณาเขตใดซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน

2. ไม่มีพฤติการณ์พิเศษใด ไม่ว่าจะ เป็นสงคราม หรือสภาพคุกคามที่จะเกิดสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใดที่ยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้

3. คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาหรือจากทางการ ไม่สามารถยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้

ข้อ 3

1. รัฐภาคีต้องไม่ขับไล่ ส่งกลับ (ผลักดันกลับออกไป) หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอีกรัฐหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ภายใต้อันตรายที่จะถูกทรมาน
2. เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะวินิจฉัยว่ามีเหตุอันควรเชื่อเช่นว่าหรือไม่ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจต้องคำนึงถึงข้อพิจารณาทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการที่มีรูปแบบที่ต่อเนื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัฐนั้นอย่างร้ายแรง โดยซึ่งหน้า หรืออย่างกว้างขวางด้วย ถ้ามี

ข้อ 4

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับประกันว่า การกระทำทรมานทั้งปวงเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของตน ให้ใช้หลักการเดียวกันนี้สำหรับการพยายามกระทำการทรมาน และสำหรับการกระทำโดยบุคคลใดที่เป็นการสมรู้ร่วมคิด หรือการมีส่วนร่วมในการทรมานด้วย
2. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐทำให้ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่มีโทษ ซึ่งมีระวางโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำเหล่านี้

ข้อ 5

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการต่างๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่อ้างถึงในข้อ 4 ในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - (ก) เมื่อความผิดเหล่านั้นเกิดขึ้นในเขตใดที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน หรือบนเรือ หรืออากาศยานที่จดทะเบียนในรัฐนั้น
 - (ข) เมื่อผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นคนชายชาติของรัฐนั้น
 - (ค) เมื่อผู้เสียหายเป็นคนชาติของรัฐนั้น หากรัฐนั้นเห็นเป็นการสมควร
2. ในทำนองเดียวกัน ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิดทั้งปวงเช่นว่า ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในอาณาเขตใดที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน

และรับนั้นไม่ยอมส่งบุคคลนั้นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนตามข้อ 8 ให้แก่รัฐที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้

3. อนุสัญญานี้มีได้ยกเว้นเขตอำนาจทางอาญาใดที่ใช้ตามกฎหมายภายใน

ข้อ 6

1. เมื่อเป็นที่พอใจ หลังจากการตรวจสอบข้อสนเทศที่ตนมีอยู่แล้วว่า พฤติการณ์แวดล้อมบังคับให้ต้องดำเนินการเช่นนั้น รัฐภาคีใดที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดที่อ้างถึงในข้อ 4 อยู่ในอาณาเขตของตน ต้องนำตัวบุคคลนั้นไปคุมขังไว้ หรือดำเนินมาตรการทางกฎหมายอื่นที่จะประกันการคงอยู่ของบุคคลนั้น การควบคุมตัวและมาตรการทางกฎหมายอื่นที่จะประกันการคงอยู่ของบุคคลนั้น การควบคุมตัวและมาตรการทางกฎหมายอื่นต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐนั้น แต่สามารถควบคุมตัวและดำเนินมาตรการนั้นต่อไปได้เพียงพอเท่าที่จำเป็นที่จะทำให้การดำเนินกระบวนการทางอาญาหรือกระบวนการพิจารณาสำหรับการส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนสามารถกระทำได้เท่านั้น

2. รับเช่นว่าต้องดำเนินการไต่สวนเบื้องต้นในด้านข้อเท็จจริงโดยทันที

3. บุคคลใดที่ถูกควบคุมขังตามวรรค 1 ของข้อนี้ ต้องได้รับความช่วยเหลือในการติดต่อโดยทันทีกับผู้แทนที่เหมาะสม ซึ่งอยู่ใกล้ที่สุดของรัฐที่ตนเป็นคนชาติ หรือกับผู้แทนของรัฐที่ตนพำนักอยู่เป็นปกติ หากบุคคลผู้นั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

4. เมื่อรัฐใดรับหนึ่งได้นำตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปคุมขังไว้ตามข้อนี้ ให้รัฐนั้นแจ้งให้บรรดารัฐที่อ้างถึงในข้อ 5 วรรค 1 ทราบโดยทันทีถึงข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลเช่นว่าตกอยู่ภายใต้การคุมขังและเกี่ยวกับพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง ที่ทำให้ต้องกักตัวบุคคลนั้นไว้ ให้รัฐซึ่งทำการไต่สวนเบื้องต้นที่ระบุไว้ในวรรค 2 ของข้อนี้ รายงานผลการไต่สวนของตนเองให้รัฐดังกล่าวทราบโดยพลันและให้ระบุด้วยว่าตนตั้งใจที่จะใช้เขตอำนาจนั้น หรือไม่

ข้อ 7

1. ในกรณีต่างๆ ที่ระบุไว้ในข้อ 5 ให้รัฐภาคีซึ่งพบตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดใดที่อ้างถึงในข้อ 4 อยู่ในอาณาเขตซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน มอบเรื่องให้เจ้าพนักงานผู้ที่มีอำนาจของตน เพื่อความมุ่งประสงค์ในการฟ้องร้องดำเนินคดี หากรัฐนั้นไม่ยอมส่งบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ร้ายข้ามแดน
2. ให้เจ้าพนักงานผู้ซึ่งมีอำนาจนั้นทำคำวินิจฉัยของตนในลักษณะเดียวกันในกรณีของความผิดธรรมดาที่มีลักษณะร้ายแรงตามกฎหมายของรัฐนั้น ในกรณีต่างๆ ที่อ้างถึงในข้อ 5 วรรค 2 มาตรฐานทั้งปวงของพยานหลักฐานที่จำเป็นต้องมีสำหรับการฟ้องร้องดำเนินคดีและการพิพากษาว่ามีความผิด ต้องไม่เข้มงวดน้อยกว่ามาตรฐานทั้งปวงที่ใช้บังคับสำหรับกรณีต่างๆ ที่อ้างถึงในข้อ 5 วรรค 1
3. ให้บุคคลใดที่ถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อ้างถึงในข้อ 4 ได้รับการประกันว่าจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี

ข้อ 8

1. ความผิดที่อ้างถึงในข้อ 4 ให้ถือว่ารวมอยู่ในความผิดทั้งปวงที่ส่งตัวบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนใดที่มีอยู่ระหว่างรัฐภาคี รัฐภาคีรับที่จะรวมเอาความผิดเช่นว่าเข้าไปอยู่ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนทุกฉบับที่จะทำให้ขึ้นมาระหว่างกันในอนาคต ในฐานะความผิดต่างๆ ที่ส่งตัวบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้
2. หากรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งซึ่งกำหนดให้การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนอยู่กับเงื่อนไขของความคงอยู่ของสนธิสัญญา ได้รับรองการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐภาคีอีกรัฐหนึ่ง รัฐภาคีซึ่งมิได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยกับรัฐภาคีนั้น มีสิทธิที่จะถือเอาอนุสัญญานี้เป็นพื้นฐานทางกฎหมายสำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกี่ยวข้องกับความผิดเช่นว่าได้ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ต้องคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่นๆ ที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ
3. รัฐภาคีทั้งปวงซึ่งมิได้กำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความคงอยู่ของสนธิสัญญา ต้องยอมรับว่าความผิดเช่นว่าได้ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่

บัญญัติไว้ตามกำหนดของรัฐธรรมนูญที่ได้รับการร้องขอ

4. เพื่อความมุ่งประสงค์ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐภาคีทั้งปวง ให้ถือเสมือนว่าความผิด เช่นว่า มิได้เพียงแต่กระทำ ณ ที่ซึ่งความผิดนั้นเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ได้กระทำในอาณาเขตของรัฐซึ่งมี พันธกรณีที่จะต้องทำให้ตนมีเขตอำนาจเหนือการกระทำความผิดนั้นตามข้อ 5 วรรค 1 ด้วย

ข้อ 9

1. รัฐภาคีทั้งปวงต้องเสมอเสมอมาตราบการให้ความช่วยเหลือกันและกันให้มากที่สุดในเรื่องที่ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวกับความผิดใดที่อ้างถึงในข้อ 4 รวมทั้งการจัดส่ง พยานหลักฐานทั้งปวงที่ตนมีอยู่เท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินคดีนั้นให้ด้วย

2. รัฐภาคีทั้งปวงต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของตนตามวรรค 1 ของข้อนี้โดยสอดคล้องกับ สนธิสัญญาว่าด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางการศาลที่อาจมีอยู่ระหว่างกัน

ข้อ 10

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องรับประกันว่า การศึกษาและข้อสนเทศเกี่ยวกับการห้ามการทรมานเข้าไป บรรจอย่างสมบูรณ์ในหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ทั้งที่เป็นพลเรือน หรือทหาร พนักงานทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการควบคุม ตัว การสอบสวน หรือการประติบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะของการถูกจับ การกักขัง หรือการจำคุก ไม่ว่าจะในรูปแบบใด

2. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐนำข้อห้ามนี้เข้าไปอยู่ในกฎเกณฑ์หรือคำสั่งที่ออกมาเกี่ยวกับหน้าที่และ ภารกิจของบุคคลเช่นว่า

ข้อ 11

ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐพิจารณาทบทวนอย่างเป็นระบบสำหรับ กฎเกณฑ์ คำสั่ง วิธีการและแนวทางปฏิบัติในการไต่สวน ตลอดจนการจัดระเบียบทั้งปวงสำหรับการควบคุมและการประติบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ใต้ภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุกไม่ว่าในรูปแบบใด ในอาณาเขตที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตนเพื่อที่จะป้องกันมิให้เกิดมีกรณีการทรมานได้ขึ้น

ข้อ 12

ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่า เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจของตนดำเนินการสืบสวนโดยพลันและโดยปราศจากความล่าเอียง เมื่อใดก็ตามที่มีมูลเหตุอันสมเหตุสมผลที่จะเชื่อได้ว่า ได้มีการกระทำการทรมานเกิดขึ้นในอาณาเขตใดที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน

ข้อ 13

ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่า บังคับบุคคลที่อ้างว่าตนถูกทรมานในอาณาเขตใดก็ตามที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐนั้น มีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจของรัฐนั้น และที่จะทำให้กรณีของตนได้รับการพิจารณาตรวจสอบ โดยพลันและปราศจากความล่าเอียงโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจของรัฐนั้น ให้ดำเนินขั้นตอนทั้งปวงเพื่อประกันว่า ผู้ร้องทุกข์และพยานได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการประทุษร้ายหรือการข่มขู่ให้หวาดกลัวทั้งปวงอันเป็นผลจากการร้องทุกข์หรือการให้พยานหลักฐานของบุคคลนั้น

ข้อ 14

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันในระบบกฎหมายของตนว่าผู้ถูกทำร้าย จากการกระทำการทรมานได้รับการชดเชยทดแทนและมีสิทธิซึ่งสามารถบังคับคดีได้ที่จะได้รับสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ รวมทั้งวิถีทางที่จะได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างเต็มรูปแบบที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในกรณีที่ผู้ถูกทำร้ายเสียชีวิต อันเป็นผลจากการกระทำการทรมาน ให้ผู้อยู่ในอุปการะของบุคคลนั้นมีสิทธิที่

จะได้รับสินไหมทดแทน

2. ไม่มีความใดในข้อนี้ที่มีผลกระทบต่อสิทธิใดของผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นในอันที่จะได้รับสินไหมทดแทนซึ่งอาจมีอยู่ตามกฎหมายภายใน

ข้อ 15

ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่า จะยกคำให้การใดที่พิสูจน์ได้ว่า ได้ให้โดยเป็นผลจากการทรมาน ขึ้นอ้างเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีใดมิได้ เว้นแต่จะใช้เป็นหลักฐานผูกมัดบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการทรมาน ในฐานะเป็นหลักฐานว่าคำให้การได้มาโดยวิธีนั้น

ข้อ 16

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการประตบัติ หรือการลงโทษที่ย่ำยศักดิ์ศรีที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมานตามที่นิยามไว้ในข้อ 1 เกิดขึ้นในอาณาเขตภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน เมื่อการกระทำเช่นว่าได้กระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือ ความยินยอม หรือความรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พันธกรณีทั้งปวงในข้อ 10 ข้อ 11 ข้อ 12 และ ข้อ 13 ให้นำมาใช้บังคับ โดยการใช้แทนที่การกล่าวถึงการทรมาน หรือการกล่าวถึงการประตบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยศักดิ์ศรี
2. บทบัญญัติต่างๆ ของอนุสัญญาฉบับนี้ ไม่มีผลกระทบต่อบทบัญญัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยศักดิ์ศรี หรือที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือการขับไล่ออกนอกประเทศ

ภาค 2

ข้อ 17

1. ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (ซึ่งต่อไปในที่นี้ จะเรียกว่า คณะกรรมการ) ซึ่งต้องปฏิบัติภารกิจที่บัญญัติไว้ต่อจากนี้ ให้คณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ที่มีคุณลักษณะทางศีลธรรมสูง และมีความสามารถอันเป็นที่ยอมรับทางด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเฉพาะตัว ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ต้องได้รับการเลือกตั้งโดยรัฐภาคีทั้งปวง ทั้งนี้ โคนคำนึงถึงการกระจายตามหลักภูมิศาสตร์อย่างเป็นธรรมและความเป็นประโยชน์ของการเข้าร่วมของบุคคลที่มีประสบการณ์ทางกฎหมาย
2. ให้สมาชิกของคณะกรรมการ ได้รับการเลือกตั้งโดยการลงคะแนนลับจากรายชื่อของบุคคลที่เสนอชื่อขึ้นมาโดยรัฐภาคี รัฐภาคีแต่ละรัฐสามารถเสนอรายชื่อบุคคลหนึ่งคนที่เลือกจากคนชาติของตน รัฐภาคีทั้งปวงต้องคำนึงถึงความเป็นประโยชน์ของการเสนอชื่อบุคคลที่เป็นสมาชิกทั้งปวงของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และที่เต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการต่อต้านการทรมานด้วย
3. การเลือกตั้งสมาชิกของคณะกรรมการ ต้องกระทำทุกสองปีในการประชุมรัฐภาคีซึ่งเลขาธิการสหประชาชาติจัดประชุม ในการประชุมเหล่านั้น ซึ่งจะต้องมีรัฐภาคีจำนวนสองในสามจึงจะครบองค์ประชุม บุคคลทั้งปวงที่จะได้รับเลือกตั้งเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุด และเป็นเสียงข้างมากที่เกินกว่ากึ่งหนึ่งของผู้แทนของรัฐภาคีทั้งปวงที่เข้าประชุมและออกเสียง
4. ให้จัดการเลือกตั้งครั้งแรกภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือนหลังจากวันที่อนุสัญญาเริ่มมีผลบังคับใช้ ภายในเวลาอย่างน้อยสี่เดือนก่อนวันเลือกตั้งแต่ละครั้ง ให้เลขาธิการสหประชาชาติมีหนังสือถึงรัฐภาคีทั้งปวง เชิญชวนให้แจ้งการเสนอชื่อของตนภายในสามเดือน เลขาธิการสหประชาชาติต้องจัดทำบัญชีรายชื่อตามลำดับตัวอักษรของบุคคลทั้งหมดที่ได้รับการเสนอชื่อ เช่นว่าโดยระบุชื่อรัฐภาคีที่เสนอชื่อบุคคลเหล่านั้นด้วย แล้วนำเสนอต่อรัฐภาคีทั้งปวง
5. สมาชิกทั้งปวงของคณะกรรมการ ต้องได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งวาระละสี่ปี สมาชิกของคณะกรรมการ เหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้งซ้ำอีกได้ หากได้รับการเสนอชื่อขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกจำนวนห้าคนที่ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งแรกต้องสิ้นสุด

ลงเมื่อสิ้นกำหนดเวลาสองปี โดยทันทีหลังจากการเลือกตั้งครั้งที่หนึ่ง ชื่อของสมาชิกเหล่านี้ต้องถูกเลือกขึ้นมาโดยการจับฉลากของประธานที่ประชุมตามที่อ้างถึงในวรรค 3 ของข้อนี้

6. หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของคณะกรรมการฯ เสียชีวิต หรือ ลาออก หรือไม่ว่าด้วยสาเหตุใดอื่นก็ตาม ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในกรรมการฯ ได้อีกต่อไป รัฐภาคีที่เสนอชื่อสมาชิกผู้นั้นต้องแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอีกคนหนึ่งจากคนชาติรับนั้นเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สำหรับวาระการดำรงตำแหน่งที่เหลือของสมาชิกผู้นั้น ทั้งภายใต้เงื่อนไขของการได้รับความเห็นชอบจากรัฐภาคีส่วนใหญ่ ความเห็นชอบนั้นให้ถือว่าได้รับแล้ว เว้นแต่รัฐภาคีจำนวนครึ่งหนึ่งหรือมากกว่าตอบปฏิเสธภายในหกสัปดาห์หลังจากที่ได้รับการแจ้งโดยเลขาธิการสหประชาชาติให้ทราบถึงการแต่งตั้งที่ถูกเสนอ

7. ให้รัฐภาคีทั้งปวงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของบรรดาสมาชิกของคณะกรรมการฯ ระหว่างที่สมาชิกเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการฯ (การแก้ไขเปลี่ยนแปลง (ดูข้อมติของสมัชชาฯ ที่ 47/111 วันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1992))

ข้อ 18

1. ให้คณะกรรมการฯ เลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของตนวาระละสองปี เจ้าหน้าที่เหล่านั้นสามารถได้รับเลือกตั้งซ้ำอีกได้

2. ให้คณะกรรมการฯ ออกระเบียบการดำเนินการของตนเอง ซึ่งนอกเหนือจากประเด็นอื่นแล้ว ให้บัญญัติว่า

(ก) ต้องมีสมาชิกหกคนจึงจะครบองค์คณะ

(ข) คำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ ให้กระทำโดยเสียงข้างมากสมาชิกที่เข้าประชุม

3. ให้เลขาธิการสหประชาชาติจัดหาพนักงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติภารกิจที่มีประสิทธิผลของคณะกรรมการฯ ตามอนุสัญญานี้

4. ให้เลขาธิการสหประชาชาติจัดประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการฯ หลังจากการประชุมครั้งแรกแล้ว ให้คณะกรรมการฯ รวมทั้งการชำระเงินคืนให้แก่สหประชาชาติ สำหรับค่าใช้จ่ายใดๆ เช่นค่า

พนักงานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สหประชาชาติได้จ่ายไปตามวรรค ๓ ของข้อนี้ (การแก้ไขเปลี่ยนแปลง (ดูข้อมติสมัชชาฯ ที่ 47/111 วันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1992))

ข้อ 19

1. ให้รัฐภาคีที่ส่งเสนอรายงานต่อคณะกรรมการฯ โดยผ่านเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับมาตรการที่ตนได้ดำเนินการไปแล้วเพื่อทำให้ข้อผูกพันต่างๆของตนตาม อนุสัญญานี้เป็นผลขึ้นมา ภายในเวลาหนึ่งปีหลังจากมีผลบังคับใช้ของอนุสัญญานี้สำหรับรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้น ให้รัฐภาคีที่ส่งเสนอรายงานเพิ่มเติมทุกๆ สี่ปี เกี่ยวกับมาตรการใหม่ใดที่ได้ดำเนินการไป และรายงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการฯ อาจร้องขอ
2. ให้เลขาธิการของสหประชาชาติส่งรายงานเหล่านั้นให้รัฐภาคีทุกรัฐ
3. รายงานแต่ละฉบับต้องได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการฯ ซึ่งสามารถที่จะเสนอความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับรายงานนั้นได้ตามที่อาจเห็นสมควร และให้ส่งความคิดเห็นเหล่านั้นไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง รัฐภาคีนั้นสามารถตอบกลับไปยังคณะกรรมการฯ พร้อมด้วยข้อสังเกตใดตามแต่จะเลือก
4. คณะกรรมการฯ สามารถใช้ดุลพินิจที่จะวินิจฉัยรวมความคิดเห็นใดที่ตนได้ให้ไว้ตามวรรค 3 ของข้อนี้ พร้อมทั้งด้วยข้อสังเกตเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้นที่ได้รับจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องไว้ในรายงานประจำปีที่จัดทำขึ้นมาตามข้อ 24 หากได้รับการร้องขอโดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฯ สามารถรวมสำเนาของรายงานที่เสนอตามวรรค 1 ของข้อนี้เข้าไว้ด้วยก็ได้

ข้อ 20

1. หากคณะกรรมการฯ ได้รับข้อสนเทศที่เชื่อถือได้ ที่ตนเห็นว่ามิสิ่งบ่งชี้อันควรเชื่อถือได้ว่ากำลังมีการทรมานอย่างเป็นระบบในอาณาเขตของรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่ง ให้คณะกรรมการฯ เชิญชวนให้รัฐภาคีนั้นให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อสนเทศนั้น และเพื่อการนี้ ให้ขอให้รัฐนั้นเสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อสนเทศที่เกี่ยวข้องด้วย

2. โดยคำนึงถึงข้อสังเกตใดที่อาจเสนอโดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเสนอที่เกี่ยวข้อที่รัฐภาคีนั้นมีอยู่ หากวินิจฉัยว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ คณะกรรมการฯ สามารถมอบหมายให้สมาชิกของตนคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่าได้สวนในทางลับ แล้วรายงานผลให้คณะกรรมการฯ ทราบโดยด่วน
3. หากมีการได้สวนตามวรรค 2 ของข้อนี้ ให้คณะกรรมการฯ ขอความร่วมมือจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยความตกลงกับรัฐภาคีนั้นการได้สวนเช่นว่า อาจรวมถึงการเข้าไปในอาณาเขตของรัฐนั้นด้วย
4. หลังจากที่ได้ตรวจสอบผลการได้สวนของสมาชิกหรือสมาชิกอื่นๆ ที่เสนอตามวรรค 2 ของข้อนี้แล้ว ให้คณะกรรมการฯ ส่งผลของการได้สวนเหล่านี้ไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เห็นเหมาะสม เมื่อคำนึงถึงสถานการณ์นั้น
5. การดำเนินการกระบวนการพิจารณาทั้งปวงของคณะกรรมการฯ ตามที่อ้างถึงในวรรค 1 ถึงวรรค 4 ของข้อนี้ ให้กระทำในทางลับ และในทุกขั้นตอนของการดำเนินการกระบวนการพิจารณานั้นให้ขอความร่วมมือจากรัฐภาคี หลังจากที่ได้ดำเนินการพิจารณาเช่นว่าสิ้นสุดลงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้สวนที่กระทำตามวรรค 2 แล้ว คณะกรรมการฯ สามารถวินิจฉัยหลังการหารือกับรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ให้รวมเนื้อหาโดยสรุปของผลการดำเนินการกระบวนการพิจารณานั้นไว้ในรายงานประจำปีที่ตามข้อ 24 ได้

ข้อ 21

1. รัฐภาคีของอนุสัญญาฯ นี้ รัฐใดรัฐหนึ่งสามารถที่จะประกาศตามข้อนี้เมื่อไรก็ได้ว่าตนยอมรับอำนาจของคณะกรรมการฯ ที่จะรับและพิจารณาคำร้องเรียนว่ารัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งอ้างว่ารัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของรัฐนั้นตามอนุสัญญาฯ นี้ คำร้องเรียนเช่นว่าสามารถรับไว้พิจารณาตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในข้อนี้ได้ เมื่อถูกเสนอขึ้นมาโดยรัฐภาคีที่ได้ประกาศรับอำนาจของคณะกรรมการฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับตนเองด้วยเท่านั้น คณะกรรมการฯ จะดำเนินการกับคำร้องเรียนตามข้อนี้มิได้ หากคำร้องเรียนนั้นเกี่ยวกับรัฐภาคีที่มีได้ประกาศเช่นว่าให้ดำเนินการกับคำร้องเรียนที่ได้รับไว้ตามกระบวนการต่อไปนี้

- (ก) หากรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งเห็นว่ารัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ รัฐภาคีนั้นสามารถจะยกเรื่องนี้ขึ้นมาสู่ความรับทราบของอีกรัฐภาคีนั้นได้ โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ภายในสามเดือนหลังที่ได้รับคำร้องเรียนนั้น รับที่ได้รับคำร้องเรียนต้องส่งคำอธิบายหรือคำแถลงการณ์อื่นเพื่อชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรไปให้รัฐที่ออกคำร้องเรียนนั้นทราบ ซึ่งควรจะรวมถึงเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการภายในและการเยียวยาที่ได้กระทำไปแล้วหรือที่กำลังดำเนินการอยู่ หรือที่มีช่องทางที่จะกระทำได้ในเรื่องนี้ให้ครอบคลุมและเกี่ยวข้องมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- (ข) หากเรื่องนี้ไม่ได้รับการปรับให้เป็นที่น่าพอใจของรัฐภาคีทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องภายในหกเดือนหลังจากรัฐผู้รับได้รับคำร้องเรียนฉบับแรก รัฐใดรัฐหนึ่งจะมีสิทธิที่จะส่งเรื่องนั้นไปให้คณะกรรมการฯ โดยการแจ้งถึงคณะกรรมการฯ และรัฐอีกฝ่ายหนึ่ง
- (ค) คณะกรรมการฯ จะดำเนินเรื่องที่ส่งมาให้ตนตามข้อนี้ได้หลังจากที่ทราบเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าการเยียวยาภายในได้ถูกนำมาใช้และดำเนินการไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการในเรื่องนี้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้ว สิ่งนี้ไม่ถือเป็นกฎเกณฑ์หากการใช้การเยียวยานั้นยืดเยื้อออกไปโดยไม่มีเหตุผล หรือไม่อาจจะทำให้เกิดบรรเทาทุกข์อย่างมีประสิทธิภาพต่อผู้ที่เป็นผู้เสียหายจากการละเมิดอนุสัญญาฯ
- (ง) ให้คณะกรรมการฯ จัดประชุมลับเมื่อพิจารณาคำร้องเรียนทั้งปวงตามข้อนี้
- (จ) ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของอนุวรรค (ค) ให้คณะกรรมการฯ พร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้มีการเจรจาสำหรับรัฐภาคีทั้งปวงที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการแก้ปัญหาชั้นมิตรภาพในเรื่องนั้นได้ บนพื้นฐานของการเคารพพันธกรณีทั้งปวงที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เมื่อเป็นการสมควร คณะกรรมการฯ สามารถตั้งคณะกรรมการอิสระประนีประนอมเฉพาะกิจขึ้นมาได้
- (ฉ) ในเรื่องใดที่ส่งมายังคณะกรรมการฯ ตามข้อนี้ คณะกรรมการฯ สามารถขอให้รัฐภาคีทั้งปวงที่เกี่ยวข้องตามที่อ้างถึงในวรรค (ข) จัดส่งข้อสนเทศที่เกี่ยวข้องให้ได้
- (ช) รัฐภาคีทั้งปวงที่เกี่ยวข้องที่อ้างถึงในวรรค (ข) มีสิทธิที่จะให้มีผู้แทนของตนร่วมอยู่ด้วยเมื่อเรื่องนั้นกำลังได้รับการพิจารณา โดยเฉพาะคณะกรรมการฯ และที่จะแถลงด้วยวาจาและ/หรือเป็นลายลักษณ์อักษร
- (ซ) ภายในสิบสองเดือนหลังจากวันที่ได้รับการแจ้งตามอนุวรรค (ข) ให้คณะกรรมการฯ เสนอรายงาน
- หากบรรลู่การแก้ปัญหาตามความในอนุวรรค (จ) ได้ ให้กรรมการฯ จำกัดรายงานของตนเพียงคำแถลงสรุปข้อเท็จจริงและวิธีแก้ปัญหาที่บรรลู่เท่านั้น
- หากไม่สามารถบรรลู่การแก้ปัญหาตามวรรคในอนุวรรค (จ) ได้ ให้คณะกรรมการฯ จำกัดรายงานของตนเพียงคำแถลงสรุปข้อเท็จจริง โดยต้องแนบคำแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกคำ

แถลงด้วยวาจาของรัฐภาคีที่พึงปรารถนาที่เกี่ยวข้องไว้ในรายงานด้วย

ในทุกๆเรื่อง ให้ส่งรายงานไปให้รัฐภาคีที่พึงปรารถนาที่เกี่ยวข้องด้วย

2. บทบัญญัติของข้อนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐภาคีของอนุสัญญาฉบับนี้จำนวนห้ารัฐ ได้ทำการประกาศตามวรรค 1 ของข้อนี้แล้ว ให้รัฐภาคีมอบคำประกาศเช่นว่าให้เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษาไว้ โดยเลขาธิการสหประชาชาติต้องส่งสำเนาคำประกาศเหล่านั้นไปให้รัฐภาคีอื่นๆ คำประกาศนี้สามารถถูกเพิกถอนเมื่อไรก็ได้โดยการแจ้งให้เลขาธิการ ทราบ การเพิกถอนเช่นว่า จะไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาในเรื่องใดซึ่งเป็นเรื่องที่มีคำร้องเรียนซึ่งได้ส่งไปแล้วตามข้อนี้ คำร้องเรียนเพิ่มเติมใดที่ทำโดยรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่ง จะรับไว้ไม่ได้ หลังจากที่เลขาธิการ ได้รับการแจ้งการเพิกถอนคำประกาศนั้นแล้ว เว้นแต่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะได้ทำการประกาศใหม่อีก

ข้อ 22

1. รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฉบับนี้รัฐใดรัฐหนึ่งสามารถที่จะประกาศตามข้อนี้เมื่อไรก็ได้ ว่าตนยอมรับอำนาจของคณะกรรมการฯ ในอันที่จะรับไว้พิจารณาคำร้องเรียนทั้งปวงที่มาจากกระทำในนามของปัจเจกบุคคลที่อยู่ภายใต้อำนาจของตน ซึ่งอ้างว่าได้ตกเป็นผู้เสียหายจากการละเมิดบทบัญญัติต่างๆ ของอนุสัญญาฉบับนี้โดยรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่ง คณะกรรมการฯ จะรับคำร้องเรียนนี้เกี่ยวกับรัฐภาคีที่มีได้ทำการประกาศเช่นว่ามีได้

2. ให้คณะกรรมการฯ ถือว่าคำร้องเรียนใดที่ไม่ปรากฏนามผู้ส่ง หรือที่ตนเห็นว่าเป็นการใช้สิทธิที่จะยื่นคำร้องเรียนเช่นว่าโดยมิชอบ หรือขัดต่อบทบัญญัติของอนุสัญญาฉบับนี้ เป็นสิ่งที่จะรับไว้พิจารณามิได้

3. ภายใต้บทบังคับของบทบัญญัติทั้งปวงของวรรค 2 ให้คณะกรรมการฯ นำคำร้องเรียนที่มีถึงตนเข้ามาสู่ความรับทราบของรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฉบับนี้ที่ได้ทำการประกาศตามวรรค 1 และซึ่งต้องหาว่าได้ละเมิดบทบัญญัติใดของอนุสัญญาฉบับนี้ รัฐผู้รับผิดชอบยื่นคำอธิบายทั้งปวงเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำแถลงต่างๆที่จะให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องนี้และการเยียวยาที่รัฐนั้นได้กระทำไปแล้ว หากมี ต่อคณะกรรมการฯ ภายในหกเดือน

4. ให้คณะกรรมการฯ พิจารณาคำร้องเรียนทั้งปวงที่ได้รับตามคำขอนี้ โดยอาศัยข้อสนเทศทั้งปวงที่ส่งมาให้ตนโดยหรือในนามของปัจเจกบุคคลและโดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง
5. คณะกรรมการฯ ต้องไม่พิจารณาบรรดาคำร้องเรียนใดจากปัจเจกบุคคลตามข้อนี้ เว้นแต่ไม่แน่ใจแล้วว่า
 - (ก) เรื่องเดียวกันนี้มีได้ถูกตรวจสอบ หรือกำลังอยู่ระหว่างการตรวจสอบตามกระบวนการพิจารณาของการสืบสวนสอบสวน หรือกระบวนการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอื่นอยู่
 ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ใช้การเยียวยา ภายในทั้งหมดที่มีอยู่จนถึงที่สุดแล้ว สิ่งนี้ไม่ถือว่าเป็นกฎเกณฑ์หากการใช้การเยียวยาเหล่านั้นยืดเยื้อออกไปนานโดยไม่สมเหตุสมผลหรือไม่น่าจะทำให้เกิดการบรรเทาทุกข์อย่างมีประสิทธิผลต่อผู้ผู้ที่เสียหายจากการละเมิดอนุสัญญา
6. ให้คณะกรรมการฯ จัดประชุมลับเมื่อพิจารณาคำร้องเรียนทั้งปวงตามข้อนี้
7. ให้คณะกรรมการฯ ส่งข้อคิดเห็นทั้งปวงของตนไปให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องและปัจเจกบุคคลนั้น
8. บทบัญญัติของข้อนี้ จะมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐภาคีของอนุสัญญานี้ จำนวนห้ารัฐได้ทำการประกาศตามวรรค 1 ของข้อนี้แล้ว ให้รัฐภาคีมอบคำประกาศทั้งปวงเหล่านั้นให้เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษาไว้ โดยเลขาธิการฯ ต้องส่งสำเนาคำประกาศเหล่านั้นไปให้รัฐภาคีอื่นๆ คำประกาศนี้สามารถถูกเพิกถอนเมื่อไรก็ได้โดยการแจ้งให้เลขาธิการฯ ทราบ การเพิกถอนเช่นว่าจะไม่มีผลกระทบต่อการพิจารณาในเรื่องใดซึ่งเป็นเรื่องที่มีคำร้องเรียนที่ได้ส่งต่อออกไปตามข้อนี้แล้ว คำร้องเรียนเพิ่มเติมใดที่ทำโดยหรือในนามของปัจเจกบุคคลใดจะรับไว้หลังจากที่เลขาธิการฯ ได้รับการแจ้งการเพิกถอนคำประกาศนั้นแล้วมิได้ เว้นแต่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะได้ทำการประกาศใหม่อีก

ข้อ 23

สมาชิกทั้งปวงของคณะกรรมการฯ และของคณะกรรมการประนีประนอมเฉพาะกิจที่อาจถูกแต่งตั้งขึ้นมาตามข้อ 21 วรรค 1 (จ) มีสิทธิที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก เอกสิทธิ์และค้ำค้ำกันต่างๆของผู้เชี่ยวชาญซึ่งปฏิบัติภารกิจให้สหประชาชาติ ตามที่กำหนดไว้ในหมวดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิ์และค้ำค้ำกันของสหประชาชาติ

ข้อ 24

ให้คณะกรรมการฯ เสนอรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของตนภายใต้อนุสัญญานี้ต่อรัฐภาคี
ทั้งปวงและสมาชิกสหประชาชาติ

ภาค 3

ข้อ 25

1. อนุสัญญานี้เปิดให้รัฐทุกรัฐลงนามได้
2. อนุสัญญานี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการให้สัตยาบัน สัตยาบันสารทั้งปวงต้องมอบให้เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษาไว้

ข้อ 26

อนุสัญญานี้เปิดให้รัฐทุกรัฐภาคยานุวัติได้ การภาคยานุวัติให้กระทำโดยการมอบภาคยานุวัติสาร
ต่อเลขาธิการสหประชาชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ 27

1. อนุสัญญานี้จะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่สามสิบหลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบันสารหรือ
ภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบต่อเลขาธิการสหประชาชาติ
2. สำหรับรัฐแต่ละรัฐที่ให้สัตยาบันอนุสัญญานี้หรือภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้หลังจากที่

มีการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่สืบแล้ว อนุสัญญานี้จะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่สามสิบหลังจากวันมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของรัฐนั่นเอง

ข้อ 28

1. รัฐแต่ละรัฐสามารถที่จะประกาศในขณะที่ยังคงนามหรือให้สัตยาบันอนุสัญญาหรือภาคยานุวัติการเข้าเป็นภาคี ว่าตนไม่รับอำนาจของคณะกรรมการ ที่บัญญัติไว้ในข้อ 20
2. รัฐภาคีใดที่ได้ตั้งข้อสงวนตามวรรค 1 ของข้อนี้มีสิทธิที่จะเพิกถอนข้อสงวนนี้เมื่อไรก็ได้โดยการแจ้งต่อเลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ 29

1. รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้รัฐใดสามารถที่จะเสนอข้อแก้ไขเพิ่มเติมและยื่นข้อเสนอนั้นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ในทันทีที่ได้รับข้อเสนอลงมาว่า เลขาธิการสหประชาชาติต้องส่งข้อแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้รับการเสนอนั้นให้แก่รัฐภาคีทั้งปวงพร้อมกับคำร้องขอให้รัฐภาคีเหล่านั้นแจ้งให้ตนทราบว่ารัฐภาคีเหล่านั้นสนับสนุนให้มีการประชุมรัฐภาคีทั้งปวงเพื่อพิจารณาและออกเสียงเกี่ยวกับข้อเสนอกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นหรือไม่ ในกรณีที่ภายในสี่เดือนนับจากวันที่แจ้งข้อเสนอลงมาปรากฏว่า อย่างน้อยหนึ่งในสามของรัฐภาคีทั้งปวงสนับสนุนให้มีการประชุมเช่นว่า ให้เลขาธิการฯ จัดประชุมภายใต้ความอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ ให้เลขาธิการฯ ส่งแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้รับการลงมติตกลงรับ โดยคะแนนเสียงข้างมากของรัฐภาคีทั้งปวงที่เข้าร่วมประชุมและออกเสียงไปให้รัฐภาคีทั้งปวง เพื่อการให้อภัยการยอมรับ
2. ข้อแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้รับการลงมติตกลงรับตามวรรค 1 ของข้อนี้ จะเริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อสองสามรัฐภาคีทั้งปวงแห่งอนุสัญญานี้ได้แจ้งต่อเลขาธิการสหประชาชาติว่ารัฐภาคีเหล่านั้นได้ให้การยอมรับข้อแก้ไขเพิ่มเติมนั้นตามกระบวนการของรัฐธรรมนูญของรัฐเหล่านั้นแล้ว
3. เมื่อข้อแก้ไขเพิ่มเติมเหล่านั้นมีผลบังคับใช้แล้ว ข้อแก้ไขเพิ่มเติมนั้นจะมีผลผูกพันรัฐภาคีทั้งปวง

ที่ได้ยอมรับข้อแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ส่วนรัฐภาคีอื่นยังคงผูกผันโดยบทบัญญัติของอนุสัญญานี้และข้อแก้ไขเพิ่มเติมอื่นใดก่อนหน้านั้นที่รัฐภาคีเหล่านั้นได้ตกลงรับไว้แล้ว

ข้อ 30

1. ข้อพิพาทใดระหว่างรัฐภาคีสองรัฐหรือกว่านั้นขึ้นไปที่เกี่ยวข้องกับการตีความหรือการใช้บังคับของอนุสัญญานี้ ที่ไม่สามารถระงับได้โดยเจรจา ต้องมอบให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องขอของรัฐภาคีคู่พิพาทรัฐใดรัฐหนึ่ง หากภายในหกเดือนนับจากวันที่มีการร้องขอให้มีการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการ คู่พิพาทยังไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องการจัดให้มีการวินิจฉัยชี้ขาดโดยอนุญาตตุลาการ คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะส่งข้อพิพาทนั้นไปยังศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตามคำร้องขอตามธรรมนูญของศาลฯ
2. รัฐแต่ละรัฐสามารถที่จะประกาศในขณะที่ลงนามหรือให้สัตยาบันอนุสัญญานี้ หรือ ภายหลังจากการเข้าเป็นภาคี ว่าตนไม่ถือว่าตนผูกผันโดยวรรค 1 ของข้อนี้ รัฐภาคีอื่นๆ จะไม่ถูกผูกผันโดยวรรค 1 ของข้อนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐภาคีที่ได้ตั้งข้อสงวนเช่นว่าไว้
3. รัฐภาคีใดที่ได้ตั้งข้อสงวนตามวรรค 2 ของข้อนี้ไว้มีสิทธิที่จะเพิกถอนข้อสงวนนี้เมื่อไรก็ได้ โดยการแจ้งต่อเลขาธิการสหประชาชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ 31

1. รัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งสามารถที่จะบอกเลิกอนุสัญญานี้ได้โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเลขาธิการสหประชาชาติ การบอกเลิกจะมีผลหลังจากวันที่เลขาธิการสหประชาชาติได้รับการแจ้งเช่นว่าแล้วหนึ่งปี
2. การบอกเลิกเช่นว่าจะไม่เป็นผลเป็นการปล่อยรัฐภาคีให้พ้นจากพันธกรณีของตนก็ตาม อนุสัญญานี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการละเว้นกระทำที่การใดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่การบอกเลิกนั้นมีผล

หรือการบอกเลิกนั้นจะไม่มีผลกระทบแต่อย่างใดต่อการพิจารณาที่ยังดำเนินอยู่ต่อไปในเรื่องใดที่ได้เริ่มการพิจารณาไปแล้วก่อนที่วันที่การบอกเลิกจะมีผล

3. หลังจากวันที่การบอกเลิกของรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งเริ่มมีผลแล้ว คณะกรรมการฯ ต้องไม่เริ่มการพิจารณาเรื่องใหม่ใดที่เกิดขึ้นกับรัฐนั้น

ข้อ 32

ให้เลขาธิการสหประชาชาติต้องให้รัฐภาคีทั้งปวงของสหประชาชาติและรัฐทั้งปวงที่ได้ลงนามในอนุสัญญาฯ หรือที่ได้ภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีทราบเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

- (ก) การลงนาม การให้สัตยาบันและการภาคยานุวัติทั้งปวงตามข้อ 25 และ ข้อ 26
- (ข) วันที่เริ่มมีผลบังคับใช้ของอนุสัญญาฯ ตามข้อ 27 และวันที่เริ่มมีผลบังคับใช้ของข้อแก้ไขเพื่อเติมใดตามข้อ 29
- (ค) การบอกเลิกทั้งปวงตามข้อ 31

ข้อ 33

1. ต้นฉบับ ซึ่งตัวบทภาษาอาหรับ ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย และภาษาสเปน มีความถูกต้องเท่าเทียมกัน ต้องมอบให้เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษาไว้
2. เลขาธิการสหประชาชาติต้องส่งสำเนาที่ได้รับการรับรองแล้วของอนุสัญญาฯ นี้ให้แก่ทุกรัฐ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบหลักปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี
ตามแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา ¹	ฟิลิปปินส์ ²	ฝรั่งเศส ³	ไทย
การห้ามทรมาน (Prohibition Torture) ข้อบทที่ 2	กำหนดให้การทรมานจะต้องมี เจตนาพิเศษในการก่อให้เกิด ความเจ็บปวดอย่างรุนแรงต่อ ร่างกายหรือความเจ็บปวดหรือ ทุกข์ทรมานทางจิตใจ โดยมี ลักษณะต่อเนื่องและเกิด	มีการออกกฎหมายที่กำหนด หน้าที่ในการเคารพ ปกป้อง และส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของ ประชาชนรวมถึงการยอมรับที่ จะป้องกันมิให้เกิดการทรมาน	ประมวลกฎหมายอาญา ฝรั่งเศสไม่ได้กำหนดนิยามของ การกระทำทรมาน ตาม หลักการข้อบทที่ 1 ของ อนุสัญญาฯ	ประมวลกฎหมายอาญาของ ไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่มี บทบัญญัติจำกัดความโดย เฉพาะประเทศไทยจึงตีความ เข้าใจความหมายของคำ ดังกล่าวตามประมวลกฎหมาย

¹ CONSIDERATION OF REPORTS SUBMITTED BY STATES PARTIES UNDER ARTICLE 19 OF THE CONVENTION Conclusions and recommendations of the Committee against Torture UNITED STATES OF AMERICA 25 July 2006

² Joint Civil Society report on torture and other Cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in the Philippines, March 2009

³ CONSIDERATION OF REPORTS SUBMITTED BY STATES PARTIES UNDER ARTICLE 19 OF THE CONVENTION Conclusions and recommendations of the Committee against Torture FRANCE 3 April 2006

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
	จากการกระทำตามเงื่อนไขที่กำหนด			อาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน
การห้ามส่งตัวกลับไปสู่ประเทศที่ตนอาจจะต้องเผชิญกับการกระทำทารุณ (Prohibition refoulement) ข้อบทที่ 3	<p>1) ระบุความเข้าใจต่อเงื่อนไขในการห้ามการส่งตัวบุคคลในกรณีนี้ “มีหลักฐานสำคัญอันน่าเชื่อถือว่าคุณคนจะตกอยู่ในอันตรายจากการถูกทรมาน” ตามข้อบทที่ 3 ของอนุสัญญาฯ หมายถึง “ถ้ามีความเป็นไปได้มากกว่าที่คุณคนนั้นน่าจะถูกรทรมาน” (if it is more likely than not that he would be tortured)</p> <p>2) หลักการห้ามส่งตัวบุคคลกลับ มิได้ขยายไปถึงบุคคลซึ่งถูกกักขังอยู่นอกเขตอำนาจ</p>	ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายภายในที่บัญญัติรองรับหลักการนี้	เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารระดับสูงของรัฐ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการส่งตัวบุคคลกลับสู่ประเทศ ซึ่งเป็นการใช้ดุลยพินิจสั่งการเป็นรายการณ์ฝรั่งเศส ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการส่งกลับ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2003 กำหนดให้บุคคลที่เคยถูกส่งตัวกลับประเทศชั่วคราวสามารถร้องขอให้พิจารณาการส่งตัวได้ใหม่หากกรณีพบว่าการส่งตัวกลับไปนั้นอาจจะถูกกระทำ	1) มาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้แก่แบบพิธีปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามที่ระบุในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 และตามหลักที่ปรากฏในสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ไทยทำกับรัฐต่างประเทศ ซึ่งกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยให้น้ำหนักไปที่การสร้างข้อจำกัดในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มากกว่าจะเป็นการบังคับให้เกิดการส่ง

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
	<p>ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา</p> <p>3) ใช้หลักการ “การรับประกันทางการทูต” หรือ การรับประกันในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจที่ว่าคุณคณเหล่านั้นจะไม่ถูกระงทำ</p> <p>ทรมาน ถ้ามีการขับไล่ ส่งกลับ ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไปอีกรัฐหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสหรัฐอเมริกา ยังขาดกระบวนการพิจารณาคดีอย่างถี่ถ้วน และขาดเครื่องมือในการตรวจสอบ</p>		ทรมาน	<p>ผู้ร้ายข้ามแดนในทุกกรณี นอกจากนี้ มาตรการดังกล่าว อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่มีการส่งคนชาติของตนข้ามแดนให้แก่กันด้วย</p> <p>2) พระราชบัญญัติการเนรเทศ พ.ศ. 2499 ให้อำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจในการเนรเทศคนต่างด้าวใด ๆ จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี (มาตรา 8) โดยไม่มีเงื่อนไข</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
<p>รัฐภาคีต้องดำเนินการให้การกระทำที่ทรูตามตามถือ เป็น ความ ผิด ตาม กฎหมายอาญาของตน ข้อบทที่ 4</p>	<p>กฎหมายมลรัฐหลายมลรัฐไม่มีการกำหนดให้การกระทำที่ทรูตามเป็นความผิดอาญากรณีที่มีการกระทำผิดฐานทรูตามในมลรัฐที่ไม่มีกฎหมายต่อต้านการทรูตาม ย่อมไม่ถือ เป็นความผิด และอยู่นอกเขตอำนาจของมลรัฐที่กำหนดให้การกระทำที่ทรูตามเป็นความผิดอาญา</p>	<p>รัฐบาลฟิลิปปินส์ยืนยันที่จะประกาศว่า “ฟิลิปปินส์มีการกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่ทรูตาม”</p>	<p>ฝรั่งเศสออกกฎหมายภายใน โดยการปรับปรุงมาจากหลักการของศาลอาญา ระหว่างประเทศ ซึ่งจำกัดขอบเขตอำนาจเฉพาะรัฐที่เป็นรัฐภาคีเท่านั้น ดังนั้น ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการทรูตามของฝรั่งเศส จึงยังไม่อาจคุ้มครองบุคคลที่อยู่นอกเขตอำนาจของประเทศฝรั่งเศส</p>	<p>1) การกำหนดให้การทรูตาม ทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา และนำหลักการนี้ไปใช้กับการพยายาม การสมรู้ร่วมคิด และการมีส่วนร่วมในการทรูตาม ประเทศไทยตีความเข้าใจในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน</p> <p>2) เขตอำนาจเหนือความผิด เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
ส่งเสริมให้มีการศึกษาและ ข้อสนเทศเกี่ยวกับการห้าม การทรมาน ข้อบทที่ 10	การให้ข้อมูล การศึกษา และ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการ บังคับใช้กฎหมาย หรือการ ควบคุม กองกำลังทหาร ไม่ พอเพียง และไม่เน้นตามหลัก การที่สำคัญของอนุสัญญาฯ	รณรงค์ให้รัฐบาลปรับปรุงโครง สร้างโดยเน้นให้ความรู้และ ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิสามัญ ฆาตกรรม และการกระทำที่ ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน โดย ออกเป็นประกาศ และคำสั่ง ซึ่งกำหนด ให้มีผลบังคับใช้ โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ อยู่ภายใต้ ความรับผิดชอบของ Armed Forces of the Philippines (AFP) และ Philippine National Police (PNP)	ปัจจุบันมีสถิติการกระทำ ทรมานต่อผู้ต้องหาภายใต้ กระบวนการทางกฎหมายมี จำนวนสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการ การยุติธรรม ยังไม่ได้รับการ ส่งเสริมให้มีการศึกษาเกี่ยวกับ หลักการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือลงโทษ อย่างอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษย- ธรรม	มีการรณรงค์โดยองค์กรเอกชน ในการให้ข้อมูล การศึกษา เกี่ยวกับหลักกฎหมายระหว่าง ประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิ มนุษยชน

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
กฎเกณฑ์ คำสั่ง วิธีการและแนวทางปฏิบัติในการได้สวน ตลอดจนการจัดระเบียบทั้งปวงสำหรับการควบคุมและการประติบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ใต้อาณัติของการจับ การกักขังและการจำคุก ข้อบทที่ 11	<p>1) ไม่ได้บันทึกข้อมูลบุคคลที่ถูกกักขังภายนอกเขตอำนาจของสหรัฐอเมริกาทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นได้รับความคุ้มครองกันมิให้ต้องถูกทรมาน</p> <p>2) การกักขังผู้ก่อ การร้ายอย่างลับๆของสหรัฐอเมริกา นั้นผิดหลักการของกาชาดสากลในการกักขังบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่ถูกกักขังย่อมมีสิทธิและได้รับความคุ้มครองกันทางกฎหมายรวมถึงการปฏิบัติ ภายใต้ ภาวะบว น ก า ร ที่เหมาะสม</p>	<p>1) ระบบการควบคุมตัวใช้หลักการกำหนดแนวทางภายใต้หลักการเดียวกันทั้งประเทศ</p> <p>2) ระบบการกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบจะมีอุปสรรคต่อการ ตรวจสอบของหน่วยงานกลางที่จะควบคุมมิให้มีการกระทำทรมาน และการประติบัติต่อบุคคลที่ตกอยู่ใต้อาณัติของการจับ การกักขังและการจำคุก ตามมาตรฐานของอนุสัญญาฯ</p> <p>3) กระบวนการพิจารณามีความล่าช้า ผู้ควบคุม</p>	<p>ฝรั่งเศสแก้ไขกฎหมายอาญาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2004 กำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการจับ การกักขัง และการจำคุก โดยเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในกรณีที่ผู้ต้องหาจะสามารถพบทนายความภายหลังจากถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ 72 ชั่วโมง ซึ่งพบว่าช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อการถูกกระทำทรมานคือช่วงเวลาประมาณสองถึงสามชั่วโมงแรกที่ถูกจับ</p>	<p>1) หลักกฎหมายทั่วไป การควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกจับนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น และมาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพหุติการณ์แห่งคดี</p> <p>2) กรณีมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน นำกฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
		<p>อนุญาตให้ช่างผู้หญิงและเด็ก รวมกันได้ และจะเป็นผู้ช่วย จัดการด้านอาหารแก่นักโทษ</p> <p>4) ภายในสถานที่กักขังไม่ถูก สุจริตลักษณะเป็นเหตุให้ผู้ถูกคุม ขังมีปัญหาทางสุขภาพ</p>		<p>คุกเงิน พ.ศ.2548 มาใช้บังคับ โดย “เจ้าพนักงานตำรวจ ข้าราชการพลเรือน หรือทหาร” ทุกคน (ซึ่งเรียกว่า “พนักงาน เจ้าหน้าที่”) สามารถควบคุม บุคคล “ที่ต้องสงสัย” เพื่อ สอบปากคำเป็นเวลาเจ็ดวัน โดยสามารถขยายระยะ เวลาควบคุมตัวได้ทั้งหมดไม่ เกิน 30 วัน</p>
<p>การสืบสวน และสิทธิการ ร้องทุกข์ ข้อบทที่ 13</p>	<p>1) ในปี 2002 สหรัฐอเมริกาใช้ หลักการซักถามและสืบสวน กรณีมีการตายที่เกิดจากการ ควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ของ รัฐ ซึ่งกฎเกณฑ์การซักถามนั้น ยังดูสับสน และวิธีการขั้นตอน</p>	<p>มีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วย งานที่รองรับการร้องทุกข์กล่าว โทษในสวนที่เกี่ยวข้องกับการ ละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน</p>	<p>1) มีระบบการฟ้องคดีอย่าง อิสระซึ่งให้อำนาจแก่พนักงาน อัยการรัฐ สามารถเลือกที่จะ ฟ้องผู้กระทำความผิดฐาน ทรมานหรือไม่ซึ่งขึ้นอยู่กับ</p>	<p>ประเทศไทยมีหน่วยงานและ กลไกในการรับเรื่องราวร้อง ทุกข์โดยหลากหลายและหลาย ระดับ โดยมีขอบเขตเรื่องราวที่ สามารถรับเรื่องราวร้องทุกข์ได้ โดยกว้างขวาง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งความเดือดร้อนที่เกิด</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
	<p>การสืบสวนยังไม่ชัดเจนซึ่งมีรูปแบบเป็นข้อ กำหนดต่างๆ ไป</p> <p>2) สหรัฐอเมริกามีข้อจำกัดการสืบสวน และไม่มี การฟ้องคดีในข้อหาทรมานในเขตพื้นที่ 2 และ 3 ของ The Chicago Police Department</p>	<p>The PNP-International Affaire Services (IAS), The CHR, สำนักงานสิทธิมนุษยชน ถือเป็นหน่วยงานการสืบสวนภายในประเทศ</p>	<p>ความสมบูรณ์ครบถ้วนของสำนวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ</p> <p>2) มีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง มีชื่อว่า “The National Commission on Security Ethics” (CNDS) หน่วยงานนี้ทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำทรมานจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี และสำนักงานผู้ควบคุมดูแลด้านสิทธิเด็กเท่านั้นผู้ที่ถูกกระทำทรมานไม่สามารถร้องทุกข์ต่อหน่วยงาน CNDS ได้โดยตรง</p>	<p>จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐจนถึงขั้นการทำร้ายให้เกิดการ “ทรมาน” ตามอนุสัญญาฯ</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
การจ่ายค่าชดเชย และค่าทดแทนแก่ผู้เสียหาย ข้อบทที่ 14	ไม่มีการรายงานในประเด็นนี้	คณะกรรมการพิจารณา ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายใน คดีอาญาเป็นผู้พิจารณา สถิติ การจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ในคดีอาญา ระหว่างปี 1992 ถึง 2006 มีจำนวนรวม 22,469 ราย อย่างไรก็ตาม พบว่าใน สังคมของประเทศฟิลิปปินส์ยัง ไม่ตระหนักถึงการเคารพสิทธิ ของผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น ในคดี Omar Ramalan แม้จะ มี คำพิพากษาขึ้นตามศาล อุทธรณ์ก็ยังไม่มีการจ่าย ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย รวมถึง ค่ารักษาพยาบาล และค่าฟื้นฟู สมรรถภาพ อันเนื่องมาจาก การกระทำทารุณ	ไม่มีการรายงานในประเด็นนี้	1) ประเทศไทยยังไม่มี บทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติ กรณีดังกล่าวไว้โดยตรงที่ให้ สิทธิแก่ผู้ถูกกระทำการทารุณ ให้ได้รับค่าสินไหมทดแทน 2)ประเทศไทยมีพระราช บัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่ผู้เสียหายสามารถขอ รับการเยียวยาได้ แต่มี ข้อสังเกตประการสำคัญว่าการ ขอรับการเยียวยาตาม กฎหมายดังกล่าวไม่ ครอบคลุมถึงจำเลยที่อาจถูก ทารุณในระหว่างดำเนินคดี

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
<p>การกระทำอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการประทุษร้าย หรือการลงโทษที่ย่ำแย่ ศักดิ์ศรีที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมาน ข้อบทที่ 16</p>	<p>มีรายงานเกี่ยวกับการกระทำที่โหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ มีจำนวนผู้ถูกกระทำทารุณโหดร้าย โดยแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ในที่นี้รวมถึงชนกลุ่มน้อยที่ถูกแบ่งเชื้อชาติ กลุ่มผู้อพยพลี้ภัย ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความแตกต่างกันในด้านเพศ การศึกษา และยังไม่ได้รับปฏิบัติและการสืบสวนอย่างเพียงพอ</p>	<p>มีกรณีการวิสามัญฆาตกรรม การทำให้บุคคลหายตัวโดยไร้ร่องรอย ซึ่งเป็นการกระทำของผู้แทนทางการทหาร และปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กรณีนี้คือการไม่สามารถหาพยานหลักฐานมายืนยันต่อการกระทำ ความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐได้</p>	<p>ไม่มีการรายงานในประเด็นนี้</p>	<p>การกระทำที่ไม่เข้าข่ายเป็นการ “ทรมาน” ศาลพิจารณาว่าเป็นการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ถือเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ระวังโทษตามประมวลกฎหมายอาญา และการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ยังต้องระวังโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และ มาตรา 297 ตามลำดับด้วย</p>

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์	ฝรั่งเศส	ไทย
ข้อสงวนสิทธิ	<p>1) ยอมรับความหมายของ "ทรมาน" ตามอนุสัญญาฯ เท่าที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญของตน</p> <p>2) สหรัฐอเมริกาไม่ยอมรับกลไกการระงับข้อพิพาทตามข้อบทที่ 30 ที่อนุญาตให้ยื่นเรื่องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณาได้ฝ่ายเดียวโดยปราศจากความยินยอมในแต่ละกรณี</p>	<p>ไม่มีการตั้งข้อสงวน</p>	<p>ประกาศไม่รับข้อผูกพันในการนำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ โดยไม่ให้เหตุผล</p>	<p>เพื่อให้มีให้ถือว่า ประเทศไทยยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า ประเทศไทยจึงตั้งข้อสงวนที่จะไม่รับข้อผูกพันในการนำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป</p>

ภาคผนวก ค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน
พ.ศ. 2545**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 23 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 24 วรรคสอง มาตรา 25 วรรคหนึ่ง มาตรา 26 วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2545"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

"ประธานกรรมการ" หมายความว่า ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

"คณะอนุกรรมการ" หมายความว่า คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน และจัดทำรายงานในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสนอต่อคณะกรรมการ

"สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

"คำร้อง" หมายความว่า เรื่องที่มีผู้ร้องเรียน และให้หมายความถึงเรื่องที่คณะกรรมการหยิบยกขึ้นพิจารณาด้วย

"ผู้รับผิดชอบคำร้อง" หมายความว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ/หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าของคำร้อง

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า บุคคลภายนอกซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งขึ้น

เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อ 4 ให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้
ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

หมวด 1 การร้องเรียนด้วยวาจา

ข้อ 5 ในกรณีที่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนไม่ประสงค์จะยื่น
คำร้องเป็นหนังสือ ให้ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนมีสิทธิร้องเรียนด้วยวาจาได้
ดังนี้

(1) การร้องเรียนทางโทรศัพท์ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องบันทึกการร้องเรียนตาม
แบบที่คณะกรรมการกำหนด แบบดังกล่าวอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวันเดือนปีที่รับ
เรื่อง ชื่อที่อยู่และ/หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้โดยสะดวกของผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
หรือผู้ทำการแทน ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อันเป็นเหตุแห่งการกระทำหรือการละเลยการกระทำ
อันเป็นการละเมิด

(2) การร้องเรียนด้วยวาจา ณ สำนักงาน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องดำเนินการ
เช่นเดียวกับกรณีตาม (1) และดำเนินการจัดให้ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน ลง
ลายมือชื่อในแบบที่เจ้าหน้าที่ได้บันทึกการร้องเรียน เว้นแต่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการ
แทนไม่ประสงค์จะลงลายมือชื่อก็ให้บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ ทั้งนี้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องออกไปรับ
คำร้องให้แก่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนดังกล่าวด้วย

ข้อ 6 ในกรณีที่ไม่อาจบันทึกการร้องเรียนได้ตามแบบที่คณะกรรมการได้
กำหนด หรือในกรณีที่ได้รับการร้องเรียนนอกสถานที่ตั้งสำนักงาน หรือมีเหตุจะต้องดำเนินการเพื่อ
แก้ไขเยียวยาผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเร่งด่วน ให้ผู้รับคำร้องดำเนินการไปตามความ
เหมาะสม และจัดให้มีการบันทึกการร้องเรียนเรื่องที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นในภายหลัง

ข้อ 7 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อกับผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่
ร้องเรียนด้วยวาจาหรือผู้ทำการแทนตามที่อยู่หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ได้ให้ไว้แล้วได้ให้เสนอคณะ

กรรมการเพื่อพิจารณาญาติเรื่องที่ยื่นเรียนนั้น เว้นแต่คณะกรรมการเห็นสมควรให้ทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไป

ข้อ 8 ในกรณีที่การร้องเรียนด้วยวาจา หากไม่ได้กระทำโดยผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน การปฏิบัติในกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา 25 วรรคแรก

หมวด 2

การร้องเรียนด้วยวิธีการอื่นใด

ข้อ 9 ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการด้วยวิธีการอื่นนอกจากวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 และมาตรา 24 ดังต่อไปนี้

- (1) การยื่นคำร้องโดยส่งทางโทรสาร
- (2) การยื่นคำร้องโดยส่งเป็นข้อความทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E - mail) หรือสื่ออื่น ๆ
- (3) การยื่นคำร้องโดยส่งผ่านส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐตามที่คณะกรรมการจะกำหนดและประกาศต่อไป
- (4) การยื่นคำร้องโดยผ่านองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นเครือข่ายตามที่คณะกรรมการจะกำหนดและประกาศต่อไป

ข้อ 10 ให้นำความในข้อ 8 มาใช้บังคับกับการร้องเรียนตามข้อ 9 และด้วยวิธีการอื่นใดด้วยโดยอนุโลม

หมวด 3

การร้องเรียนต่อองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและกรณีอื่น ๆ

ข้อ 11 องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่สามารถรับเรื่องร้องเรียนและพิจารณาเบื้องต้น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา 24 ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(2) มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
 (3) ไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรจากการดำเนินกิจการ
 องค์การเอกชนที่มีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งจะรับเรื่องร้องเรียนและเสนอเรื่อง
 ดังกล่าวต่อคณะกรรมการได้ โดยมีการแจ้งชื่อไว้กับคณะกรรมการแล้ว ทั้งนี้ คณะกรรมการอาจไม่
 รับการแจ้งชื่อก็ได้ ในกรณีที่เห็นว่าองค์การเอกชนนั้นไม่มีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง

ข้อ 12 หากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่แจ้งชื่อไว้กับคณะกรรมการได้
 ดำเนินการที่ขัดแย้งกับคุณสมบัติตามข้อ 11 คณะกรรมการมีสิทธิเพิกถอนการแจ้งชื่อดังกล่าวได้

ข้อ 13 ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควร อาจให้มีการตรวจสอบการละเมิด
 สิทธิมนุษยชนอันเนื่องมาจากกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ร้องมิใช่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ทำการแทนผู้ถูกละเมิดหรือ
- (2) ผู้ร้องเป็นผู้ทำการแทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่มีได้เป็นนิติ
 บุคคลตามกฎหมาย หรือ
- (3) ผู้ร้องเป็นผู้ทำการแทนองค์การเอกชนที่มีได้แจ้งชื่อต่อคณะกรรมการตาม
 ข้อ ๑๑ วรรคสอง หรือ
- (4) ในกรณีอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหยิบยกขึ้นมาพิจารณา

หมวด 4

การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ 1

ระยะเวลาในการชี้แจงข้อเท็จจริง

ข้อ 14 เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน ให้ผู้รับผิดชอบคำร้องนำเรื่องเสนอคณะ
 กรรมการโดยเร็วเมื่อคณะกรรมการเห็นว่ากรณีดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ให้
 คณะกรรมการแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่า เป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือบุคคล
 หรือหน่วยงานที่คณะกรรมการเห็นว่าเกี่ยวข้องกับกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้บุคคลหรือ
 หน่วยงานนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ

กำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจกำหนดระยะเวลาให้สั้นลงหรืออาจขยายเวลาได้อีกตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นทราบด้วยว่าจะต้องชี้แจงภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว

ข้อ 15 ในกรณีที่บุคคลหรือหน่วยงานไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ 14 ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไป ตามมาตรา 26

ส่วนที่ 2

การสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง การรับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน

ข้อ 16 ให้ผู้รับผิดชอบคำร้องรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่าง ๆ ได้จากคำร้องและคำชี้แจงข้อเท็จจริงของบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกร้องว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ร้องและหลักฐานต่าง ๆ ประกอบคำชี้แจงข้อเท็จจริง โดยทำบันทึกสรุปเบื้องต้นเสนอต่อคณะกรรมการ

บันทึกสรุปเบื้องต้นดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังนี้

- (1) สรุปข้อเท็จจริง
- (2) ประเด็นที่มีการร้องเรียนและแก้ไขกล่าวหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (3) เสนอความเห็นพร้อมด้วยเหตุผลต่อคณะกรรมการ

ข้อ 17 เมื่อได้รับบันทึกสรุปเบื้องต้น หากคณะกรรมการเห็นสมควรให้คู่กรณีบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ ตามมาตรา 26 วรรคสอง จะต้องแจ้งให้คู่กรณีบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน เว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วน อาจแจ้งกำหนดวันนัดตรวจสอบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 วัน

ข้อ 18 ในวันนัดตรวจสอบคู่กรณีสามารถชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษรหรือชี้แจงด้วยวาจาก็ได้ แต่การชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษรดังกล่าว คณะกรรมการสามารถสอบถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคู่กรณีได้

ในการชี้แจงด้วยวาจา หากคู่กรณีฝ่ายใดไม่สามารถเข้าใจหรือให้ถ้อยคำได้ให้คู่

กรณีแจ้งถึงเหตุดังกล่าวให้สำนักงานทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อจะได้จัดหาเล่มหรือสื่อต่าง ๆ ให้แก่คู่มือหากไม่สามารถตรวจสอบให้เสร็จสิ้นได้ภายในวันเดียว ให้กำหนดวันนัดอื่นต่อไป

ข้อ 19 ในการชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษร หรือชี้แจงด้วยวาจาให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้ร้องหรือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและพยานของผู้นั้นให้ถ้อยคำก่อน และให้ผู้ถูกร้องและพยานของผู้นั้นให้ถ้อยคำในลำดับต่อไป เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

(2) ในการให้ถ้อยคำของคู่มือหรือพยานฝ่ายหนึ่ง คู่มืออีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งทนายความและที่ปรึกษาของฝ่ายดังกล่าวจะเข้ารับฟังไม่ได้

(3) คณะกรรมการสามารถซักถามเพิ่มเติมจากคู่มือและพยานได้

ข้อ 20 คณะกรรมการอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการตรวจสอบได้

ข้อ 21 เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐานในเรื่องดังกล่าวได้

ข้อ 22 ในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนถ้าคณะกรรมการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวสามารถไกล่เกลี่ยได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการไกล่เกลี่ย หากคู่มือยินยอมตกลงประนีประนอมกันเพื่อแก้ไขปัญหาลิทธิมนุษยชนและการตกลงดังกล่าวอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้คณะกรรมการจัดให้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างคู่มือเป็นหนังสือไว้และให้ยุติเรื่อง

ในการดำเนินการไกล่เกลี่ย คณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยทำการแทนก็ได้ โดยให้นำความในข้อ 21 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

ในกรณีที่ปรากฏแก่คณะกรรมการในภายหลังว่า มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงในหนังสือในวรรคแรก ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ส่วนที่ 3

ทนายความหรือที่ปรึกษาคู่กรณี

ข้อ 23 ในการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากคู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในกระบวนการพิจารณาตรวจสอบได้ ดังต่อไปนี้

(1) ให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาได้ไม่เกินสองคนเฉพาะทนายความหรือที่ปรึกษาที่ได้แจ้งรายชื่อไว้กับสำนักงานก่อนวันตรวจสอบครั้งแรก แต่ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทนายความหรือที่ปรึกษาในภายหลัง คู่กรณีต้องแจ้งให้สำนักงานทราบก่อนวันตรวจสอบแต่ละครั้งด้วย

(2) ในระหว่างการตรวจสอบ หากคณะกรรมการเห็นว่า ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่กรณีที่มีพฤติการณ์หรือความประพฤติไม่เหมาะสม คณะกรรมการอาจไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบครั้งนั้นได้ โดยให้มีการตรวจสอบในวันนั้นต่อไป แต่คู่กรณีอาจนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการตรวจสอบครั้งต่อไปได้ โดยปฏิบัติตาม (1)

(3) ห้ามมิให้ทนายความและที่ปรึกษาตอบคำถามแทนคู่กรณีหรือพยานฝ่ายตน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

ส่วนที่ 4

การจัดทำรายงาน

ข้อ 24 เมื่อการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อของผู้ร้องหรือผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและผู้ถูกกล่าวหา
- (2) เหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (3) รายละเอียดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (4) ความเห็นพร้อมด้วยเหตุผลที่มีความเห็นดังกล่าว

(5) มาตรการในการแก้ไขปัญหากละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องกำหนดโดยชัดแจ้งว่าบุคคลหรือนิติบุคคลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติในเรื่องใดและด้วยวิธีการอย่างไร

(6) ระยะเวลาในการดำเนินการตาม (5)

ส่วนที่ 5 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

ข้อ 25 เพื่อประโยชน์แก่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควร คณะกรรมการอาจกำหนดให้คณะอนุกรรมการทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องใด มีอำนาจทำการสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริงและรับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ในข้อหนึ่งข้อใดก็ได้ หรือตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 26 ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้คณะอนุกรรมการระงับหรือแก้ไขการกระทำใด ๆ ที่ปรากฏว่าขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ หรือมติของคณะกรรมการ

ข้อ 27 ในกรณีที่คณะอนุกรรมการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามข้อ 26 หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่คุ้มครองหรือส่งเสริมสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการจะสั่งให้อนุกรรมการหนึ่งคนใดหรือทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นอนุกรรมการหรือคณะอนุกรรมการแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง

ประกาศ ณ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2545

เสน่ห์ จามริก

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณอมจิต วนวัฒนากุล เกิดวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2519 จบการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ) รุ่น 8 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันทำงานที่ บริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ตำแหน่งผู้จัดการแผนกกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย